

Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде әскери-дәрігерлік сараптама жүргізу қағидаларын және әскери-дәрігерлік сараптама комиссиялары туралы ережені бекіту туралы

Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің 2020 жылғы 21 желтоқсандағы № 716 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2020 жылғы 22 желтоқсанда № 21869 болып тіркелді.

"Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы" Қазақстан Республикасы Кодексінің 11-бабы 1-тармағының 10) тармақшасына сәйкес **БҰЙЫРАМЫН:**

Ескерту. Кіріспе жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 14.07.2022 № 522 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

1. Мыналар:

1) осы бұйрыққа 1-қосымшаға сәйкес Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде әскери-дәрігерлік сараптама жүргізу қағидалары;

2) осы бұйрыққа 2-қосымшаға сәйкес Қазақстан Республикасының Қарулы Күштеріндегі әскери-дәрігерлік сараптама комиссиялары туралы ереже бекітілсін.

2. Осы бұйрыққа 3-қосымшаға сәйкес тізбе бойынша Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің кейбір бұйрықтарының күші жойылды деп танылсын.

3. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің Бас әскери-медициналық басқармасы Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен:

1) осы бұйрықты Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркеуді;

2) осы бұйрықты алғашқы ресми жарияланғанынан кейін Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің интернет-ресурсына орналастыруды;

3) мемлекеттік тіркелген күннен бастап күнтізбелік он күн ішінде осы тармақтың 1) және 2) тармақшаларында көзделген іс-шаралардың орындалуы туралы мәліметтерді Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің Заң департаментіне жолдауды қамтамасыз етсін.

4. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің жетекшілік ететін орынбасарына жүктелсін.

5. Осы бұйрық лауазымды адамдарға, оларға қатысты бөлігінде жеткізілсін.

6. Осы бұйрық алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі

"КЕЛІСІЛДІ"

Қазақстан Республикасының
Денсаулық сақтау министрлігі

Қазақстан Республикасы
Қорғаныс министрінің
2020 жылғы 21 желтоқсандағы
№ 716 бұйрығына
1-қосымша

Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде әскери-дәрігерлік сараптама жүргізу қағидалары

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Осы Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде әскери-дәрігерлік сараптама жүргізу қағидалары (бұдан әрі – Қағидалар) Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде (бұдан әрі – ҚР ҚК) және әскери прокуратура органында әскери-дәрігерлік сараптама (бұдан әрі – ӘДС) жүргізу тәртібін айқындайды.

Ескерту. 1-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 04.01.2023 № 3 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

2. ӘДС:

1) азаматтардың әскери қызметке (әскери жиындарға), сондай-ақ денсаулық жағдайы бойынша есепке алу мақсатында жарамдылық санатын;

2) Қазақстан Республикасы азаматтарының әскери қызмет өткеруге, әскери жиындардан өтуге (міндеттерін орындауға) байланысты олардағы аурудың, мертігудің (жараланудың, жарақаттанудың, контузия алудың) (бұдан әрі – мертігу) және қаза табуының (қайтыс болуының) себепті байланысын;

3) әскери қызмет міндеттерін орындау кезінде әскери қызметшілер болған мүгедектікке әкелмеген мертігудің ауырлық дәрежесін;

4) мемлекеттік авиацияға қызметке кіретін Қазақстан Республикасы азаматтарының және авиациялық персоналдың жеке психофизиологиялық қасиеттерін айқындау үшін жүргізіледі.

3. Азаматтардың әскери қызметке (әскери жиындарға) жарамдылық санаты, сондай-ақ есепке алу мақсатында медициналық куәландыру жүргізумен айқындалады.

Медициналық куәландыру:

әскерге шақыру учаскелеріне тіркелетін, әскери қызметке шақырылатын және Қазақстан Республикасының Қорғаныс министрлігіне ведомстволық бағынысты әскери оқу орындарына, сондай-ақ жоғары оқу орындары жанындағы әскери кафедраларға (факультеттерге) оқуға түсетін азаматтарға;

әскери, оның ішінде келісімшарт бойынша қызметке кіретін азаматтарға;

әскерге шақыру немесе келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілерге;

әскери оқу орындарының (бұдан әрі – ӘОО) курсанттарына, кадеттер мен тәрбиеленушілерге;

радиоактивті заттармен, иондаушы сәулелендіру көздерімен, зымыран отыны компоненттерімен, электр-магниттік өріс, лазерлік сәулелендіру көздерімен қызмет ету үшін іріктелетін және қызмет өткеретін әскери қызметшілерге;

мемлекеттік авиацияның авиациялық персоналына;

әскери жиындарға шақыру кезінде немесе есепке алу мақсатында запаста тұратын азаматтарға жүргізіледі.

4. Әскери-дәрігерлік комиссиялар (бұдан әрі – ӘДК) "Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы" 2020 жылғы 7 шілдедегі Қазақстан Республикасы Кодексінің 11-бабы 2-тармағының 1) тармақшасына сәйкес бекітілетін осы Қағидаларға және Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарында қызмет ету үшін азаматтардың денсаулық жағдайының сәйкес келуіне қойылатын талаптарға (бұдан әрі – Талаптар) сәйкес қорытынды шығарады.

4-1. Әскери прокуратура органының әскери қызметшілеріне ӘДС осы Қағидаларға сәйкес жүргізіледі.

Ескерту. Қағида 4-1-тармақпен толықтырылды - ҚР Қорғаныс министрінің 04.01.2023 № 3 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

2-тарау. Әскерге шақыру учаскелеріне тіркелетін, мерзімді әскери қызметке шақырылатын, әскери-техникалық және өзге де мамандықтар бойынша даярлау үшін оқуға түсетін азаматтарды медициналық куәландыру

Ескерту. 2-тараудың тақырыбы жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.11.2022 № 1143 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

5. Әскерге шақыру учаскелеріне тіркелетін, мерзімді әскери қызметке шақырылатын, әскери-техникалық және өзге де мамандықтар бойынша даярлау үшін оқуға түсетін азаматтарды медициналық куәландыруды жергілікті атқарушы органның (бұдан әрі – ЖАО) медициналық комиссиясы жүргізеді.

Медициналық куәландыру жүргізілгенге дейін ЖАО медициналық комиссиясының маман-дәрігері куәландырылушының жеке басын куәландырады.

Әскерге шақыру учаскесіне тіркелуге және мерзімді әскери қызметке шақырылуға жататын, әскери-техникалық және өзге де мамандықтар бойынша даярлау үшін оқуға түсетін азаматтарды медициналық куәландыру барысында:

медициналық ақпараттық жүйеден және медициналық ұйымдардан (меншік нысандарына қарамастан) алынған созылмалы аурулар мен соңғы он екі ай ішінде

инфекциялық және паразитарлық ауруларға шалдыққанына байланысты диспансерлік есепте тұратыны туралы мәліметтер (анықтамалар), дәрі-дәрмекті және басқа да заттарды көтере алмауы (жоғары сезгіштігі) туралы мәліметтер, жыл сайынғы профилактикалық медициналық қарап-тексеру туралы мәліметтер;

Кодекстің 7-бабының 31) тармақшасына сәйкес бекітілетін денсаулық сақтау саласындағы есепке алу және есеп беру құжаттамасының нысанына сәйкес (бұдан әрі – есепке алу және есеп беру құжаттамасының нысандары) құжаттар: амбулаторлық пациенттің медициналық картасы, профилактикалық қарап-тексеру (скрининг) картасы, әскерге шақыру жасына дейінгінің емдеу картасы (ол бар болған кезде мерзімді әскери қызметке шақырылатын адамдар үшін);

рентгенограммалар, азаматтардың денсаулық жағдайын сипаттайтын арнайы зерттеу әдістерінің хаттамалары және медициналық құжаттар тексеріледі.

Ескерту. 5-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.11.2022 № 1143 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

6. Әскерге шақыру учаскелеріне тіркелуге және мерзімді әскери қызметке шақырылуға жататын, әскери-техникалық және өзге де мамандықтар бойынша даярлау үшін оқуға түсетін азаматтарға медициналық куәландыруға дейін кемінде күнтізбелік отыз күн бұрын:

- 1) жалпы қан және несеп талдауы;
- 2) мерезге микропреципитация реакциясы (микрореакция);
- 3) электрокардиография (бұдан әрі – ЭКГ);
- 4) эхокардиография;

5) кеуде қуысы ағзаларын флюорографиялық (рентгенологиялық) зерттеу (медициналық куәландыратын күні үш айдан кешіктірмей);

б) құрсақ қуысы ағзаларын және бүйректерді ультрадыбыстық зерттеу;

7) бруцеллезге (мал шаруашылығында жұмыс істейтіндерге және (немесе) жеке шаруашылығында малы барларға) қан талдауы жүргізіледі.

Ескерту. 6-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.11.2022 № 1143 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

7. Денсаулық сақтау ұйымдарының медициналық есепке алу құжаттамасынан алынған мәліметтер, сондай-ақ медициналық куәландыру кезінде зертханалық және аспаптық әдіспен жүргізілген зерттеулердің нәтижелері шақырылушының есепке алу картасына жазылады.

Флюорограмма (рентгенограмма) куәландырылушының жеке ісінде оның әскери қызмет мерзімі аяқталғанға дейін болады, одан кейін тиісті медициналық ұйымдарға қайтарылады, олар флюорографиялық үлдір түрінде немесе электрондық жеткізгіштерде бір жыл бойы сақталады.

8. Азаматтарды медициналық куәландыру осы Қағидаларға 1-қосымшаға сәйкес Медициналық куәландыруды жүргізу жөніндегі нұсқаулыққа сәйкес жүргізіледі.

9. 17 жасқа толған жасөспірімдерді әскерге шақыру учаскелеріне тіркеу кезінде медициналық комиссия әскери қызметке жарамдылығын және арналу көрсеткішін айқындаудан басқа медициналық профилактикалық жұмысты одан әрі жүргізуді айқындау мақсатында жоспарлы скринингтік медициналық қарап-тексеру ретінде тіркелетін денсаулық жағдайының деңгейін айқындайды.

10. Әскерге шақыру учаскелеріне тіркеу (мерзімді әскери қызметке шақыру) кезінде тексерілуге (емделуге) мұқтаж деп танылған азаматтар қорғаныс істері жөніндегі бөлімдерде (басқармаларда) (бұдан әрі – ҚІБ(Б) әскери қызметке уақытша жарамсыздар тізімі бойынша немесе әскери қызметке шамалы шектеулермен жарамдылар тізімі бойынша есепке алынады және олар туралы мәліметтер тіркеу (мерзімді әскери қызметке шақыру) аяқталғаннан кейін он жұмыс күні ішінде медициналық ұйымдарға және денсаулық сақтауды мемлекеттік басқару жергілікті органдарына беріледі.

Медициналық ұйымдардың және денсаулық сақтауды мемлекеттік басқару жергілікті органдарының басшылары көрсетілген тізімге сәйкес азаматтардың уақтылы тексерілуін (емделуін) қамтамасыз етеді.

Тексеру және (немесе) емдеу аяқталғаннан кейін медициналық ұйымдардың және денсаулық сақтауды мемлекеттік басқару жергілікті органдарының дәрігері немесе жауапты адамы жеті жұмыс күні ішінде ҚІБ-ға (Б-ға) әскерге шақыру жасына дейінгінің емдеу картасын және есепке алу және есеп беру құжаттамасының нысанына сәйкес азаматтардың денсаулық жағдайын сипаттайтын медициналық құжаттарды жолдайды.

Ескерту. 10-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.11.2022 № 1143 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

11. Әскерге шақыру учаскелеріне тіркелуге (мерзімді әскери қызметке шақыруға) жататын азаматтың денсаулық жағдайын анықтау және (немесе) аурулар немесе дене бітімінің кемістіктері бар диагнозын нақтылау мақсатында тіркеу (әскерге шақыру) комиссиясы оны медициналық ұйымдарға амбулаториялық немесе стационарлық тексеруге жібереді. Тексерілуге (емделуге) жолдамада осы Қағидаларға 2-қосымшаға сәйкес нысан бойынша медициналық ұйымның атауы, алдын ала диагноз, нені нақтылау қажет екені және тексеру (емдеу) нәтижесімен қайта медициналық куәландыруға қайта келу мерзімі көрсетіледі. Азаматтарды медициналық ұйымдарда тексеру (емдеу) негізгі және қосалқы ауруларды ескере отырып жүргізіледі.

Жолдама әскерге шақыру учаскелеріне тіркелуге (мерзімді әскери қызметке шақырылуға) жататын азаматтарға оларға тіркеу (әскерге шақыру) комиссиясының шешімі жарияланған кезде беріледі.

Жолдамаға осы Қағидаларға 3-қосымшаға сәйкес нысан бойынша денсаулық жағдайын зерттеу актісі (бұдан әрі – акт), амбулаторлық пациенттің медициналық картасы және оның денсаулық жағдайын сипаттайтын медициналық құжаттар қоса беріледі.

Тексеру (емдеу) аяқталғаннан кейін акт толтырылады, оған тексеруді (емдеуді) жүргізген дәрігер, бөлімше меңгерушісі және медициналық ұйымның басшысы (бас дәрігер) қол қояды, медициналық ұйымның елтаңбалы мөрімен расталады. Актіде зерттеудің зертханалық-аспаптық әдістері нәтижесі және негізгі және қосалқы диагноздарды растайтын объективті деректер көрсетіледі. Диагноз аурулардың халықаралық жіктемесіне сәйкес қойылады, сондай-ақ аурудың немесе дене бітімі кемістігінің сатысы, теңелу кезеңі, зақымданған ағзаның (жүйенің) функционалдық бұзылуы көрсетіледі.

Тексерілуден (емделуден) қайтып оралғаннан кейін азамат қайта медициналық куәландырылуға жатады. Егер қайта медициналық куәландырудан кейін азамат әскери қызметке уақытша жарамсыз немесе әскери қызметке шамалы шектеулермен жарамды деп танылса, онда ол әскери қызметке уақытша жарамсыздардың тізімі бойынша немесе әскери қызметке шамалы шектеулермен жарамдылардың тізімі бойынша есепке алынады.

Ескерту. 11-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.11.2022 № 1143 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

12. Медициналық куәландыруды жүргізу кезінде ЖАО медициналық комиссиясының маман-дәрігері әскерге шақырылушының есепке алу картасына аурулардың халықаралық жіктемесіне сәйкес диагнозын (аурулар болмаған кезде – "дені сау" деген жазба жасалады), Талаптарға сәйкес әскери қызметке жарамдылық санаты туралы қорытындыны, Талаптардың тармақтары мен тармақшаларын жазады. Азамат әскери қызметке шамалы шектеулермен жарамды деп танылған, бірақ ауыз қуысын санациялауға немесе көру қабілетін түзетуге мұқтаж болған жағдайда ЖАО медициналық комиссиясының маман-дәрігерінің қорытындысы "Емделуге (ауыз қуысын санациялауға, көру қабілетін түзетуге) мұқтаж" деген жазбамен толықтырылады.

Ескерту. 12-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.11.2022 № 1143 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

13. Тіркеу немесе мерзімді әскери қызметке шақыру, әскери-техникалық және өзге де мамандықтар бойынша даярлау үшін оқуға түсетін кезде, әскери қызметке жарамды немесе әскери қызметке шамалы шектеулермен жарамды деп танылған азаматтарға

ЖАО медициналық комиссиясы әскерге шақырылушының есепке алу картасына әскери қызметке жарамдылық санаты туралы қорытындыдан кейін Талаптарға сәйкес әскер түрлері мен тектері бойынша арналу көрсеткішін белгілейді.

Ескерту. 13-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.11.2022 № 1143 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

14. Талаптарға сәйкес әскери қызметке уақытша жарамсыздық көзделетін аурулар болған кезде әскерге шақыру учаскелеріне тіркелетін, мерзімді әскери қызметке шақырылатын, әскери-техникалық және өзге де мамандықтар бойынша даярлау үшін оқуға түсетін азаматтарға қатысты ЖАО медициналық комиссиясы мерзімін көрсетумен уақытша жарамсыздығы туралы қорытынды шығарады.

Әскери қызметке уақытша жарамсыздығы туралы қорытынды үш айдан алты айға дейін шығарылады, ол аурудың дәрігерлік-сараптама нәтижесі айқындалмаған кезде қайтадан шығарылады, уақытша жарамсыздық мерзімі он екі айдан аспайды, одан кейін қайта медициналық куәландыру жүргізіледі.

Тіркеу немесе әскерге шақыру комиссиясының жұмысы (мерзімді әскери қызметке ағымдағы шақыру) аяқталғанға дейін азаматтарды тексеру (емдеу) аяқталған жағдайда әскери қызметке уақытша жарамсыздығы туралы қорытынды шығарылмайды және ЖАО медициналық комиссиясының маман-дәрігері қайта медициналық куәландыруға келу күнін көрсетумен тексерілуге (емделуге) мұқтаж туралы қорытынды шығарады.

Азаматтарға әскери қызметке уақытша жарамсыздығы мерзімі өткеннен кейін қайта медициналық куәландыру жүргізіледі және ЖАО-ның медициналық комиссиясы әскери қызметке жарамдылығы немесе жарамсыздығы туралы қорытынды шығарады.

Ескерту. 14-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.11.2022 № 1143 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

15. Облыстық (республикалық маңызы бар қаланың немесе астананың) әскерге шақыру комиссиясының медициналық комиссиясы облыстық (республикалық маңызы бар қаланың немесе астананың) жиын пунктінде аудандық (қалалық, облыстық маңызы бар қаланың) әскерге шақыру комиссиясы мерзімді әскери қызметке шақырған азаматтарды бақылау медициналық қарап-тексеруді жүргізеді.

Облыстық (республикалық маңызы бар қаланың немесе астананың) жиын пунктінде бақылау медициналық қарап-тексеру нәтижесінде әскери қызметке кедергі келтіретін аурулар немесе дене бітімінің кемістіктері анықталған кезде азаматтар жаңадан анықталған мән-жайларды ескере отырып, қайта медициналық куәландыру жүргізу және әскери қызметке жарамдылық санатын айқындау үшін әскерге шақырылған жері бойынша ҚІБ-ға (Б-ға) жіберіледі.

Қайтарылатын әрбір азаматқа облыстық (республикалық маңызы бар қаланың немесе астананың) әскерге шақыру комиссиясы медициналық комиссиясының

маман-дәрігері осы Қағидаларға 4-қосымшаға сәйкес нысан бойынша медициналық куәландыру парағын (бұдан әрі – медициналық куәландыру парағы) ресімдейді.

Ескерту. 15-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.11.2022 № 1143 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

16. Тіркеу (әскерге шақыру) комиссиясының хаттамалар кітабына қысқаша анамнез, объективті зерттеу деректері, зерттеудің зертханалық және аспаптық әдістері нәтижесі, диагнозы, сондай-ақ тіркеу (әскерге шақыру) комиссиясының шешімі жазылады.

Ескерту. 16-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.11.2022 № 1143 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

17. Әскери командаларға қабылданған азаматтарға облыстық (республикалық маңызы бар қаланың немесе астананың) жиын пункттерінде организмде есірткі заттарының болуына тестілеу және АИТВ-инфекциясына зерттеу жүргізіледі.

Ескерту. 17-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.11.2022 № 1143 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

18. Азаматтарға денсаулық жағдайы бойынша мерзімді әскери қызметке шақыруды кейінге қалдырудың немесе одан босатудың негізділігін облыстық (республикалық маңызы бар қаланың немесе астананың) медициналық комиссиясының маман-дәрігерлері әскерге шақырылушылардың барлық жеке істерін, белгіленген диагнозды және шығарылған қорытындыны растайтын медициналық құжаттарды зерделеу және (немесе) аталған азаматтарды ішінара медициналық қарап-тексеру арқылы тексеріледі.

Құжаттарды тексеру және (немесе) медициналық қарап-тексеру нәтижесі бойынша облыстық (республикалық маңызы бар қаланың немесе астананың) әскерге шақыру комиссиясы әскерге шақырылушының есепке алу картасында аудандық (қалалық, облыстық маңызы бар қаланың) әскерге шақыру комиссиясының шешімін бекіту немесе азаматты қайта медициналық куәландыруға жіберу туралы белгі жасайды.

Ескерту. 18-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.11.2022 № 1143 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

19. Қайта медициналық куәландыруға денсаулық жағдайы бойынша әскери қызметке жарамдылық санаты туралы аудандық (қалалық, облыстық маңызы бар қаланың) әскерге шақыру комиссиясының шешімімен келіспейтіні туралы мәлімдеген азаматтар да жатады.

Ескерту. 19-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.11.2022 № 1143 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

20. Облыстық (республикалық маңызы бар қаланың немесе астананың) әскерге шақыру комиссиясы қайта медициналық куәландыруды жүргізу мерзімі, орны және қайта медициналық куәландыруға жататын азаматтар туралы аудандық (қалалық, облыстық маңызы бар қаланың) әскерге шақыру комиссияларын хабардар етеді.

Ескерту. 20-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.11.2022 № 1143 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

21. Азамат жеке ісімен және белгіленген диагнозды және шығарылған қорытындыны растайтын медициналық құжаттармен бірге қайта медициналық куәландыруға жіберіледі.

Қайта медициналық куәландыру нәтижесінде азаматтың әскери қызметке жарамдылығы санаты өзгерген кезде медициналық комиссияның маман-дәрігері медициналық куәландыру парағын ресімдейді және облыстық (республикалық маңызы бар қаланың немесе астананың) әскерге шақыру комиссиясы төмен тұрған әскерге шақыру комиссиясының шешімін жояды және хаттамалар кітабында және әскерге шақырылушының есепке алу картасында ресімделетін өз шешімін шығарады және азаматқа жариялайды.

Ескерту. 21-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.11.2022 № 1143 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

22. Әскерге шақырылушының есепке алу картасы, медициналық куәландыру парағы, сондай-ақ қорғаныс істері жөніндегі департаменттің (бұдан әрі – ҚІД) мөрімен расталған облыстық (республикалық маңызы бар қаланың немесе астананың) әскерге шақыру комиссиясы отырыстарының хаттамалары кітабынан үзінді шешімі қайта қаралған әскерге шақыру комиссиясына жолданады. Егер қайта медициналық куәландыру нәтижесінде аудандық (қалалық, облыстық маңызы бар қаланың) әскерге шақыру комиссиясының шешімі өзгермесе, онда хаттамалар кітабында және әскерге шақырылушының есепке алу картасында оны бекіту туралы қысқаша жазба жасалады, бұл ретте медициналық куәландыру парағы ресімделмейді.

Ескерту. 22-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.11.2022 № 1143 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

23. Аудандық (облыстық маңызы бар қалалар) әскерге шақыру комиссияларының қызметін зерделеу облыс (республикалық маңызы бар қала және астана) әскерге шақыру комиссиясының хаттамалар кітабының деректерін зерделеу, жеке істерін тексеру және әскери қызметке уақытша жарамсыз немесе әскери қызметке жарамсыз деп танылған азаматтарды медициналық куәландыру және медициналық тексеру жүргізу арқылы жүзеге асырылады.

24. Мерзімді әскери қызметке шақырылған әскери қызметшілер әскери қызмет орнына келгеннен кейін алғашқы медициналық қарап-тексеруден өтеді. Алғашқы медициналық қарап-тексеру нәтижесінде әскерге шақыру бойынша әскери қызмет өткеруге кедергі келтіретін аурулары анықталған мерзімді қызмет әскери қызметшілері Талаптарға сәйкес медициналық куәландыруға жіберіледі. Медициналық куәландыруды госпитальдық әскери-дәрігерлік комиссиялар (бұдан әрі – ӘДК) жүргізеді.

Маман-дәрігерлердің қорытындылары әскери қызметшінің медициналық кітапшасына, ӘДК қорытындысы осы Қағидаларға 5-қосымшаға сәйкес нысан бойынша ӘДК отырыстарының хаттамалары кітабына (бұдан әрі – ӘДК отырыстарының хаттамалары кітабы) жазылады.

Ескерту. 24-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.11.2022 № 1143 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

25. Денсаулық жағдайы бойынша мерзімді әскери қызметке негізсіз шақырылған әскери қызметшілер госпитальдық ӘДК-ның медициналық куәландыруына жатады. Бұл ретте ӘДК қорытындысы осы Қағидаларға 6-қосымшаға сәйкес нысан бойынша ауруы туралы куәлікпен (бұдан әрі – ауруы туралы куәлік) ресімделеді және оны штаттық ӘДК бекітеді.

26. Штаттық ӘДК бекітілген ауруы туралы куәліктің көшірмесін бекітілгеннен кейін бес жұмыс күні ішінде денсаулық сақтауды мемлекеттік басқарудың жергілікті органдарына және әскери қызметшінің әскерге шақырылу орны бойынша ҚІД-ға жолдайды.

Ескерту. 26-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.11.2022 № 1143 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

27. Штаттық ӘДК, облыстың (республикалық маңызы бар қаланың немесе астананың) ҚІД денсаулық сақтауды мемлекеттік басқарудың жергілікті органдарымен бірлесіп, азаматтарды денсаулық жағдайы бойынша мерзімді әскери қызметке негізсіз шақыру жағдайын есепке алуды жүргізеді және себептерін зерделейді және мерзімді әскери қызметке шақырылатын азаматтарды тексеру және медициналық куәландыру сапасын жақсартуға шаралар қабылдайды.

Бұл ретте осы Қағидаларға 7-қосымшаға сәйкес нысан бойынша азаматты денсаулық жағдайы бойынша мерзімді әскери қызметке негізсіз шақыру себептерін зерделеу картасы толтырылады.

Ескерту. 27-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.11.2022 № 1143 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

28. Жиырма жеті жасқа толуы бойынша мерзімді әскери қызметке шақырудан босатылған адамдар оларды әскери міндеттілер есебіне қою кезінде медициналық куәландыруға тек әскерге шақыру комиссиясының бұрын шығарылған шешімі болмаған жағдайда жатады.

29. Әскери-техникалық және өзге де мамандықтар бойынша даярлау үшін оқуға түсетін азаматтарды медициналық куәландыруды ауданның (облыстық маңызы бар қаланың) немесе облыстың (республикалық маңызы бар қаланың немесе астананың) ЖАО медициналық комиссияларының маман-дәрігерлері жүргізеді.

Ескерту. 29-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.11.2022 № 1143 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

3-тарау. Жалпы орта білім берудің жалпы білім беру бағдарламасын іске асыратын әскери оқу орындарына оқуға түсетін азаматтарды және тәрбиеленушілерді медициналық куәландыру

30. Жалпы орта білім берудің жалпы білім беру (бұдан әрі – мектептер) бағдарламасын іске асыратын әскери оқу орындарына оқуға түсетін азаматтар (бұдан әрі – кандидаттар) медициналық куәландырудан мектептерге келгеннен кейін штаттан тыс уақытша әрекет ететін ӘДК-дан өтеді, олардың құрамы Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері әскери-дәрігерлік сараптама комиссиялары туралы ереженің (бұдан әрі – Ереже) 15-тармағына сәйкес айқындалады.

31. Кандидаттар медициналық куәландыру басталғанға дейін штаттан тыс уақытша әрекет ететін ӘДК-ға мыналарды ұсынады:

1) психоневрологиялық, наркологиялық (наркологиялық тестілеу нәтижелерімен), туберкулезге қарсы және тері-венерологиялық бейіндегі медициналық ұйымдардың есебінде тұруы туралы мәліметтерді (ақпараттық жүйелер бар болған кезде – мектептер мәліметтерді дербес алады);

2) басқа медициналық ұйымдардан (ақпараттық жүйелер бар болған кезде – мектептер мәліметтерді дербес алады):

созылмалы ауруларына байланысты диспансерлік есепте тұруы және соңғы он екі ай ішінде жұқпалы және паразитарлық ауруларға шалдыққаны туралы мәліметтерді;

есепке алу және есеп беру құжатмасының нысандарына сәйкес құжаттарды, амбулаторлық пациенттің медициналық картасын, профилактикалық егулер картасын;

азаматтардың денсаулық жағдайын сипаттайтын басқа да медициналық құжаттарды, рентгенограммаларды, арнайы зерттеулер әдістерінің хаттамаларын;

3) медициналық куәландыру басталғанға дейін күнтізбелік отыз күннен ерте емес жүргізілген медициналық зерттеулер нәтижелерін:

жалпы қан талдауы;

мерезге микропреципитация реакциясы (микрореакция);

жалпы несеп талдауы;
тыныш жағдайдағы ЭКГ (жүктемеден кейін – көрсеткіштер бойынша);
кеуде қуысы ағзасын флюорографиялық (рентгенологиялық) зерттеу (медициналық куәландыру күніне үш айдан кешіктірілмей жүргізіледі);

эхокардиография қорытындыларын.

32. Медициналық куәландыру басталғанға дейін мектепте ұсынылған мәліметтер тізбесінің және медициналық зерттеу нәтижелерінің толықтығы тексеріледі.

33. Медициналық ұйымдардың мәліметтері бойынша мектепке оқуға түсуге кедергі келтіретін созылмалы аурулар немесе дене бітімінің кемістіктері бар адамдар медициналық куәландыруға жіберілмейді.

34. Мектепте кандидатқа осы Қағидаларға 8-қосымшаға сәйкес нысан бойынша әскери оқу орнына оқуға түсетін азаматқа медициналық куәландыру картасы ресімделеді.

35. Куәландыру кезінде кандидаттың денсаулық жағдайын байқаудың алдыңғы медициналық құжаттары, куәландырылушының анамнездік деректері зерделенеді.

36. Медициналық куәландыру процесінде көрсеткіштер бойынша денсаулық жағдайын айқындау үшін қажетті қосымша зертханалық, аспаптық зерттеу әдістері жүргізіледі.

37. Диагнозды нақтылау мақсатында кандидат әскери-медициналық ұйымдарға (медициналық ұйымдарға) тексерілуге жіберіледі, ол ӘДК жұмысының кезеңінде аяқталуға тиіс. Тексеруге (емдеуге) жолдамада әскери-медициналық мекеменің (медициналық ұйымның) атауы, диагнозы, тексеру мақсаты көрсетіледі.

38. Мектепке оқуға түсуге кедергі келтіретін ауру анықталған кезде кандидатты одан әрі медициналық куәландыру тоқтатылады, дәрігер-маман медициналық куәландыру парағын толтырады және ӘДК мектепке оқуға түсуге жарамсыздығы туралы қорытынды шығарады.

39. Медициналық куәландыру нәтижелері бойынша штаттан тыс уақытша әрекет ететін ӘДК оқуға түсуге жарамдылығы (жарамсыздығы) туралы қорытынды шығарады (бұл ретте ӘДК қорытындысын шығаруға негіз болған Талаптардың тармақтары көрсетіледі).

40. Куәландыру нәтижелері және ӘДК қорытындысы ӘДК отырыстарының хаттамалар кітабына, әскери оқу орнына оқуға түсетін азаматты медициналық куәландыру картасына жазылады.

41. Медициналық куәландыру кезінде мектепке оқуға түсуге жарамсыз деп танылған азаматтың медициналық куәландыру картасы және медициналық куәландыру парағы медициналық куәландыру аяқталғаннан кейін жеті жұмыс күнінен кешіктірілмей есепке алу және талдау үшін штаттық ӘДК-ға жолданады.

42. Денсаулық жағдайында оқуға жарамдылық санатын қайта қарауды көздейтін өзгерістер болған кезде тәрбиеленушілер медициналық куәландыру үшін штаттан тыс тұрақты әрекет ететін (гарнизондық және госпитальдық) ӘДК-ға жіберіледі.

43. Оқуға жарамсыз деп танылған тәрбиеленушілерге ӘДК қорытындысы ауруы туралы куәлігімен ресімделеді және оны штаттық ӘДК бекітуге тиіс.

4-тарау. Орта техникалық және кәсіби, жоғары, жоғары білімнен кейінгі білім беру бағдарламаларын іске асыратын, оның ішінде шетел мемлекеттерінің әскери оқу орындарына, сондай-ақ жоғары оқу орындары жанындағы әскери кафедраларға (факультеттерге) оқуға түсетін азаматтарды және әскери қызметшілерді медициналық куәландыру

44. Әскери оқу орындарына оқуға түсетін азаматтарды (бұдан әрі – кандидаттар) алдын ала медициналық куәландыруды облыс, республикалық маңызы бар қалалар және астана, қалалар және аудандар жергілікті атқарушы органдарының (бұдан әрі – ЖАО) медициналық комиссиясы, ал жалпы орта білім берудің жалпы білім беру бағдарламасын іске асыратын әскери оқу орындарының әскери қызметшілеріге және оқу бітірушілерге – штаттан тыс тұрақты (уақытша) әрекет ететін ӘДК жүргізеді.

45. Медициналық куәландыруға жіберу алдында әскери оқу орнына оқуға түсетін азаматқа медициналық куәландыру картасы: кандидаттарға – қорғаныс істері жөніндегі бөлімдерде (басқармаларда) (бұдан әрі – ҚІБ (Б), әскери қызметшілерге – әскери бөлімдерде, жалпы орта білім берудің жалпы білім беру бағдарламасын іске асыратын әскери оқу орындарын бітірушілерге – мектепте ресімделеді.

46. Медициналық куәландыру басталғанға дейін кандидаттар ҚІБ-ға (Б-ға) осы Қағидалар 31-тармағының 1), 2) тармақшаларына сәйкес медициналық құжаттарды ұсынады (ақпараттық жүйелер бар болған кезде – ҚІБ (Б) мәліметтерді дербес алады).

Медициналық ұйымдардың мәліметтері бойынша ӘОО-ға оқуға түсуге кедергі келтіретін созылмалы аурулар немесе дене кемістіктері бар кандидаттар медициналық куәландыруға жіберілмейді.

47. Кандидаттар ЖАО-ның медициналық комиссияларына медициналық куәландыру басталғанға дейін күнтізбелік отыз күннен ерте емес жүргізілген медициналық зерттеулер нәтижелерін ұсынады:

- 1) жалпы қан талдауы;
- 2) мерезге микропреципитация реакциясы (микрореакция);
- 3) жалпы несеп талдауы;
- 4) мұрын қосалқы қуыстарының рентгенографиясы;
- 5) тыныш жағдайдағы ЭКГ (жүктемеден кейін – көрсеткіштер бойынша);

б) кеуде қуысы ағзаларын флюорографиялық (рентгенологиялық) зерттеу медициналық куәландыру күніне дейін үш айдан кешіктірілмей жүргізіледі;

7) бруцеллезге қан талдауы (мал шаруашылығында жұмыс істейтіндерге және (немесе) жеке шаруашылықта малы барларға).

48. ӘОО-ға оқуға түсетін әскери қызметшілер медициналық куәландыруға медициналық кітапшамен жіберіледі, онда жыл сайынғы профилактикалық медициналық қарап-тексеру нәтижелері, эпикриз түрінде және осы Қағидалардың 47-тармағында көрсетілген зерттеу нәтижелерімен ресімделген медициналық көмекке жүгіну сипатталады.

49. Әскери қызметшілердің медициналық кітапшаларында соңғы жылдардағы жыл сайынғы профилактикалық медициналық тексеру нәтижелері болмаған кезде алдын ала медициналық куәландыру оларды кейіннен госпитальдық ӘДК-ның медициналық куәландыруымен стационарлық тексеруге жіберу туралы ӘДК қорытындысы шығарылады.

Әскери қызметшіде медициналық кітапша болмаған кезде медициналық куәландыру жүргізілмейді.

50. Алдын ала медициналық куәландыру процесінде кандидаттарға көрсеткіштер бойынша денсаулық жағдайын айқындау үшін қажетті қосымша зертханалық, аспаптық зерттеу әдістері жүргізіледі.

51. Жүргізілген зерттеу нәтижелері, сондай-ақ бұрын жасалған барлық профилактикалық егулер және дәрі-дәрмек құралдарын және басқа да заттарды көтере алмаушылығы (жоғары сезгіштігі) туралы мәліметтер әскери оқу орнына оқуға түсетін азаматты медициналық куәландыру картасына жазылады және қоса беріледі.

52. Диагнозды нақтылау мақсатында кандидат медициналық ұйымдарға тексеруге жіберіледі. Тексеруге (емдеуге) жолдамада медициналық ұйымның (әскери-медициналық мекеменің) атауы, диагнозы, тексеру мақсаты көрсетіледі.

Жолдамаға акт, амбулаторлық пациенттің медициналық картасы және денсаулық жағдайын сипаттайтын медициналық құжаттар қоса беріледі.

53. Кандидаттарды түпкілікті медициналық куәландыруды (жоғары білімнен кейінгі білім беру бағдарламаларын іске асыратын ӘОО-ларға түсетіндерден басқа) штаттан тыс уақытша (тұрақты) әрекет ететін ӘДК ӘОО-ға оқуға түсуге жарамдылығын айқындау үшін жүргізеді.

54. ӘОО-ға оқуға түсуге кедергі келтіретін аурулар анықталған кезде одан әрі тексеру тоқтатылады, дәрігер-маман медициналық куәландыру парағын ресімдейді және ӘДК ӘОО-ға оқуға түсуге жарамсыздық туралы қорытынды шығарады.

55. Авиациялық персоналды даярлау бойынша ӘОО-ның ұшу мамандықтарына оқуға түскен кезде медициналық куәландыруға:

1) түсті қалыпты сезінетін және әрбір көзге түзетусіз көру жітілігі 1,0-ден төмен емес;

2) сыбырлап сөйлеуді естуі кемінде 6/6;

3) артериялық қан қысымы сынап бағанасы 130/80-нен жоғары емес және 105/60 миллиметрден төмен емес;

4) дене салмағының индексі 18,5-тен төмен емес және дене салмағы 90 килограмнан аспайтын;

5) бойы 165 сантиметрден төмен емес және 186 сантиметрден аспайтын;

6) аяқ ұзындығы кемінде 80 сантиметр;

7) қол ұзындығы кемінде 76 сантиметр;

8) отырған қалпында бойы 80 сантиметрден төмен емес және 93 сантиметрден аспайтын кандидаттар (әскери қызметшілер) жіберіледі.

56. Алдын ала медициналық куәландыруға жіберу алдында ҚІБ-да (Б-да) немесе әскери бөлімдерде оқуға, осы талаптарға жауап беретін кандидаттарға осы Қағидалардың 45, 46, 48-тармақтарына сәйкес медициналық құжаттар ресімделеді және осы Қағидалардың 47-тармағында көрсетілген зерттеулерге қосымша мыналар жүргізіледі:

1) он екі жалғамдағы электрокардиография (тыныш жағдайдағы және дене жүктемесінен кейін);

2) қалқанша безін, жүрек және несеп-жыныстық жүйесін ультрадыбыстық зерттеу;

3) қантқа және В және С гепатиттерінің маркерлеріне қанды зерттеу;

4) тыныш және циклоплегия жағдайында скиаскопия немесе рефрактометрия көмегімен түсті сезінуді, көру жітілігін, рефракцияны зерттеу;

5) мұрынмен тыныс алуды, иіс сезуді, құлақтың барофункциясын, сыбырлап сөйлеуді және сөйлеуді естуді, вестибулярлық және отолиттік аппараттарды зерттеу.

57. Авиациялық персоналды даярлау бойынша ӘОО-ның ұшу мамандықтарына оқуға түсетін кандидаттар штаттан тыс уақытша әрекет ететін дәрігерлік-ұшқыш комиссиясының (бұдан әрі – ДҰК) түпкілікті медициналық куәландыруына жатады.

58. ДҰК-ның дәрігер-мамандарының біреуі оларда ұшуға оқытып-үйретуге кедергі келтіретін ауруды анықтаған кандидаттар қалған дәрігер-мамандардан медициналық тексеруден өтеді, бірақ арнайы жүктеме сынамаларын орындаудан босатылады.

Ұшуға оқытып-үйретуге кедергі келтіретін аурулар анықталмаған кандидаттарға мынадай арнайы зерттеулер: барокамерада биіктік гипоксиясына және барометрлік қысымның төмендеуіне төзімділікке сынау, вестибулометрия, тоналдық аудиометрия және электроэнцефалография жүргізіледі.

Барокамерада сынау және вестибулометрия бір күнде жүргізілмейді.

59. Авиациялық персоналды даярлау бойынша ӘОО-ның ұшу мамандықтарына оқуға түсетін кандидаттардың психофизиологиялық қасиеттерін зерделеуді әскери оқу орнының ұшу еңбегінің психофизиологиясы бойынша дайындығы бар медициналық персоналы жүргізеді.

60. Түпкілікті медициналық куәландыру процесінде кандидаттарға медициналық көрсеткіштер бойынша зертханалық, рентгенологиялық және басқа да зерттеулер қайта

жүргізіледі. Диагнозды нақтылау үшін ӘДК (ДҰК) азаматты ӘДК (ДҰК) жұмысы кезеңінде аяқталуға тиіс медициналық ұйымға (әскери-медициналық мекемеге) тексеруге жібереді.

61. Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру бағдарламаларын іске асыратын ӘОО-ларға, оның ішінде шетел мемлекеттерінің оқу орындарына оқуға түсетін әскери қызметшілерде ол бойынша Талаптарда әскери қызметке жарамдылық санатын дербес бағалау немесе әскери қызметке уақытша жарамсыздық көзделген аурулар болған кезде ӘОО-ға оқуға түсуге жарамсыз деп танылады.

62. Әскери қызметшіде Талаптарда әскери қызметке шектеулі жарамдылық немесе жарамсыздық көзделген аурулар анықталған кезде дәрігер-маман ӘОО-ға оқуға түсуге жарамсыздығы және әскери қызметке жарамдылық санатын айқындау үшін әскери қызмет өткеру орны бойынша тексеру және куәландыру қажеттілігі туралы қорытынды шығарады.

63. Медициналық куәландыру нәтижелері бойынша штаттан тыс уақытша (тұрақты) әрекет ететін ӘДК (ДҰК) ӘОО-ға оқуға түсуге жарамдылығы (жарамсыздығы) туралы қорытынды шығарады. Бұл ретте ӘДК қорытындысын шығаруға негіз болған Талаптардың тармақтары көрсетіледі.

64. Медициналық куәландыру нәтижелері ӘДК (ДҰК) отырыстарының хаттамалар кітабына, ӘОО-ға оқуға түсетін азаматтың медициналық куәландыру картасына, ал әскери қызметшіге оның ішінде медициналық кітапшаға жазылады.

ӘОО-ға оқуға түсуге жарамсыз деп танылған кандидаттарға медициналық куәландыру парағы ресімделеді, ал ӘДК (ДҰК) отырысының хаттамалары кітабына жарамсыздық себептерінің толық негіздемесі жазылады.

65. Түпкілікті медициналық куәландыру кезінде ӘОО-ға оқуға түсуге жарамсыз деп танылған адамдар туралы мәліметтерді штаттан тыс уақытша әрекет ететін ӘДК (ДҰК) медициналық куәландыру аяқталғаннан кейін жеті жұмыс күнінен кешіктірмей штаттық ӘДК-ға жолдайды.

66. Түпкілікті медициналық куәландыру кезінде ӘОО-ға оқуға түсуге жарамсыз деп танылған әскери оқу орнына оқуға түсетін азаматтың медициналық куәландыру картасы және медициналық куәландыру парағы медициналық куәландыру аяқталғаннан кейін жеті жұмыс күнінен кешіктірілмей алдын ала медициналық куәландыру сапасын талдау және жақсарту үшін алдын ала іріктеу жүргізген облыстың (республикалық маңызы бар қаланың немесе астананың) ҚІД-ға, гарнизондық (госпитальдық) ӘДК-ға (ДҰК-ға) жіберіледі.

Облыстың (республикалық маңызы бар қаланың немесе астананың) ҚІД, гарнизондық (госпитальдық) ӘДК (ДҰК) алынған құжаттарды зерделеу нәтижелерін және алдын ала медициналық куәландыру сапасын жақсарту үшін қабылданған

шараларды құжаттарды алған күннен бастап бір айдан кешіктірмей Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің Орталық әскери-дәрігерлік комиссиясына (бұдан әрі – ҚР ҚМ ОӘДК) жолдайды.

67. Жоғары білімнен кейінгі білім беру бағдарламаларын іске асыратын ЭОО-ға оқуға түсетін әскери қызметшілерді медициналық куәландыруды әскери қызмет өткеру орны бойынша штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК жүргізеді, куәландыру нәтижелері осы Қағидаларға 9-қосымшаға сәйкес нысан бойынша медициналық куәландыру туралы анықтамамен (бұдан әрі – медициналық куәландыру туралы анықтама) ресімделеді, оның бір данасы бақылау үшін штаттық ӘДК-ға жолданады.

68. Жоғары оқу орындарында білім алатын және әскери кафедраларда запастағы офицерлер мен запастағы сержанттарды даярлау бағдарламалары бойынша оқу үшін іріктелген азаматтарды (бұдан әрі – студенттер) медициналық куәландыруды оқу басталар алдында жергілікті атқарушы органдарының (бұдан әрі – ЖАО) медициналық комиссиялары жүргізеді.

Әскери кафедралар студенттерге әскери оқу орнына оқуға түсетін азаматтың медициналық куәландыру картасын ресімдейді. Медициналық куәландыру басталғанға дейін студенттер ЖАО-ның медициналық комиссиясына осы Қағидалар 31-тармағының 1), 2) тармақшаларында көрсетілген медициналық құжаттарды, осы Қағидалардың 47-тармағында көрсетілген медициналық зерттеу нәтижесін және әскерге шақыру учаскесіне тіркеу туралы куәлікті ұсынады.

Медициналық куәландыру процесінде көрсеткіштер бойынша денсаулық жағдайын айқындау үшін қосымша зертханалық, аспаптық зерттеу әдістері жүргізіледі.

Әскери (оқу-жаттығу) жиындар алдында студенттерді медициналық куәландыруды ЖАО-ның медициналық комиссиялары жүргізеді. Куәландыру нәтижесі бойынша "Әскери (оқу-жаттығу) жиындарға жарамды (жарамсыз)" деген қорытынды шығарылады.

Ескерту. 68-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 14.07.2022 № 522 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

5-тарау. Келісімшарт бойынша әскери қызметке кіретін азаматтарды медициналық куәландыру

69. Медициналық куәландыруға жіберер алдында келісімшарт бойынша әскери қызметке кіретіндерге ҚІБ-да (Б-да) (әскери қызметшілерге әскери бөлімдерде) осы Қағидаларға 10-қосымшаға сәйкес нысан бойынша келісімшарт бойынша әскери қызметке кіретін азаматтың медициналық куәландыру картасы ресімделеді.

Келісімшарт бойынша әскери қызметке кіретін азаматтар медициналық куәландыру басталғанға дейін күнтізбелік отыз күн ішінде ҚІБ-ға (Б-ға) осы Қағидалардың 31-тармағының 1), 2) тармақшаларына сәйкес медициналық құжаттарды ұсынады.

70. Келісімшарт бойынша әскери қызметке кіретіндерге медициналық куәландыруға дейін күнтізбелік отыз күн ішінде:

- 1) жалпы қан талдауы;
- 2) мерезге микропреципитация (микрореакция) реакциясы;
- 3) жалпы несеп талдауы;
- 4) тыныш жағдайдағы ЭКГ (жүктемеден кейін – көрсеткіштер бойынша);
- 5) кеуде қуысы ағзаларын флюорографиялық (рентгенологиялық) зерттеу медициналық куәландыру күніне дейін үш айдан кешіктірілмей;
- 6) мұрынның қосалқы қуыстарының рентгенограммасы;
- 7) В және С гепатиттерінің маркерлеріне қанды зерттеу;
- 8) АИТВ-инфекциясына қанды зерттеу;
- 9) қандағы қант талдауы;
- 10) бруцеллезге қан талдауы (мал шаруашылығында жұмыс істейтіндерге және (немесе) жеке шаруашылығында малы барларға);
- 11) қырық жастан асқан адамдарға көздің ішкі қысымын өлшеу жүргізіледі.

Медициналық көрсеткіштер бойынша қосымша медициналық зерттеулер жүргізіледі.

71. Медициналық куәландыруды ЖАО-ның медициналық комиссиясы, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Президентінің 2006 жылғы 25 мамырдағы № 124 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарында әскери қызмет өткеру қағидаларында (бұдан әрі – Әскери қызмет өткеру қағидалары) көзделген жағдайларда Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері әскери-медициналық (медициналық) мекемелерінің (ұйымдардың) штаттан тыс тұрақты әрекет ететін әскери-дәрігерлік комиссиялары (бұдан әрі – ӘДК) жүргізеді.

Әскери бөлімдерге немесе өңірлік қолбасшылықтарға (бұдан әрі – ӨңК) жіберер алдында азаматтарға организмде есірткі заттарының бар болуына тестілеу жүргізіледі, оның нәтижесі келісімшарт бойынша әскери қызметке кіретін азаматтың медициналық куәландыру картасына жазылады.

Келісімшарт бойынша әскери қызметке кіретін мерзімді қызмет әскери қызметшілері медициналық куәландыруға медициналық кітапшамен жіберіледі, онда медициналық көмекке жүгінуді көрсетумен және осы Қағидалардың 70-тармағында көрсетілген зерттеу нәтижесімен эпикриз ресімделеді.

Ескерту. 71-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 14.07.2022 № 522 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

72. Ауру диагнозын нақтылау үшін азамат амбулаторлық немесе стационарлық тексеруге медициналық ұйымға (әскери-медициналық мекемеге) жіберіледі.

Бұл ретте ЖАО-ның медициналық комиссиясы (штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК) "Тексерілуге жатады" деген қорытынды шығарады.

Тексеруге (емдеуге) жолдамаға денсаулық жағдайын зерттеу актісі, амбулаторлық пациенттің медициналық картасы және азаматтың денсаулық жағдайын сипаттайтын басқа да медициналық құжаттар қоса беріледі.

Куәландырылушыны бір ай ішінде медициналық тексеруді аяқтау мүмкін болмаған кезде, сондай-ақ тағайындалған медициналық зерттеу нәтижелері мерзімінде ұсынылмаған жағдайда ЖАО-ның медициналық комиссиясы (штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК) "Медициналық куәландыруға келмеуіне (толық тексерілмеуіне) байланысты шығарылған жоқ" деген қорытынды шығарады.

Азамат тексерілуден бас тартқан кезде ЖАО-ның медициналық комиссиясы (штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК) "Келісімшарт бойынша әскери қызметке кіруге жарамсыз" деген қорытынды шығарады.

73. Денсаулық жағдайы бойынша әскери қызметке жарамды немесе Талаптарға сәйкес әскер (қызмет) түрлері және әскер тектеріне байланысты әскери қызметке шамалы шектеулермен жарамды азаматтар келісімшарт бойынша әскери қызметке кіруге жарамды деп танылады.

74. Егер медициналық куәландыруға жолдамада ҚР ҚК түрінде және әскер тегінде әскери қызмет өткеру үшін, әскери-есептік мамандық бойынша оқуға (қызметке) жарамдылығын айқындау туралы көрсетілсе, келісімшарт бойынша әскери қызметке кіруге жарамды деп танылған азаматтарға қатысты штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК тиісті қорытынды шығарады.

75. Талаптарға сәйкес әскери қызметке жарамдылық санатын дербес бағалауды көздейтін аурулар кезінде ЖАО-ның медициналық комиссиясы (штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК) "Келісімшарт бойынша әскери қызметке кіруге жарамсыз" деген қорытынды шығарады.

76. Медициналық куәландыруда жүктілік немесе келісімшарт бойынша әскери қызметке кіруге кедергі келтіретін аурулар анықталған кезде одан әрі медициналық куәландыру тоқтатылады және ЖАО-ның медициналық комиссиясы (штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК) "Келісімшарт бойынша әскери қызметке кіруге жарамсыз" деген қорытынды шығарады, бұл ретте әскери қызметке жарамдылық санаты туралы қорытынды шығарылмайды.

Келісімшарт бойынша әскери қызметке уақытша жарамсыз деп танылған адамдарға қатысты да осындай қорытынды шығарылады.

6-тарау. Әскерге шақыру бойынша немесе келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілерді, әскери оқу орындарының тыңдаушылары мен курсанттарын (кадеттерін) медициналық куәландыру

77. Медициналық куәландыруға жіберу туралы шешімді:

1) мерзімді әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілерге қатысты – әскери бөлімдердің (мекемелердің) командирлері (бастықтары), гарнизондардың бастықтары, ҚІД бастықтары, әскери сот немесе прокуратура, тергеу органы;

2) әскерге шақыру бойынша әскери қызмет өткеретін офицерлерге қатысты – әскери бөлімдердің (мекемелердің) командирлері (бастықтары), ҚІД бастықтары, әскери сот немесе прокуратура, тергеу органы;

3) келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілерге қатысты – әскери бөлім командирінен бастап және одан жоғары лауазымдағы тікелей бастықтар, әскери сот немесе әскери прокуратура, тергеу органы;

4) әскери оқу орындарының тыңдаушыларына, курсанттарына және кадеттеріне қатысты – оқу орындарының бастықтары, әскери сот немесе әскери прокуратура, тергеу органы шығарады.

78. Әскери қызметшілерге медициналық куәландыруға жолдаманы тікелей командирдің (бастықтың) шешіміне сілтеме жасай отырып, әскери бөлімдердің (мекемелердің) командирлері (бастықтары) немесе ҚР ҚК әскер түрлері мен тектері кадр органының бастығы береді.

79. Тексеру немесе емдеу барысында мерзімді әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілерде әскери қызметке жарамдылық санатын өзгертетін ауру анықталған жағдайда медициналық куәландыру әскери-медициналық мекеме бастығының жазбаша өкімі бойынша жүргізіледі.

80. Медициналық куәландыруға жіберілетін адамдарға штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК-ға мыналар ұсынылады:

1) осы Қағидаларға 11-қосымшаға сәйкес нысан бойынша медициналық куәландыруға жолдама;

2) медициналық кітапша;

3) осы Қағидаларға 12-қосымшаға сәйкес нысан бойынша әскери қызметшінің қызметтік істері туралы мәліметтер;

4) осы Қағидаларға 13-қосымшаға сәйкес нысан бойынша әскери қызметшінің денсаулық жағдайы туралы мәліметтер.

Қызметтік істер туралы мәліметтерде куәландырылушы денсаулық жағдайының атқарып отырған лауазымы бойынша оның әскери қызмет міндеттерін атқаруға әсер етуі туралы мәліметтер және әскери қызметшіні әскери қызметте қалдырудың мақсаттылығы туралы қолбасшылықтың пікірі сипатталады.

Денсаулық жағдайы туралы мәліметтерде куәландырылушының соңғы үш жыл ішіндегі профилактикалық медициналық қарап-тексеру нәтижелері, денсаулық жағдайын динамикалық байқау нәтижелері, оның медициналық көмекке жүгінуі туралы мәліметтер көрсетіледі. Мазмұндалған мәліметтер медициналық кітапшаның деректерімен және басқа да медициналық құжаттармен расталады;

5) адамдардың әскери қызмет міндеттерін орындауға байланысын көрсетумен осы Қағидаларға 14-қосымшаға сәйкес нысан бойынша әскери қызмет өткеру кезінде болған мертігуі туралы анықтама.

Жоғарыда көрсетілген құжаттары жоқ немесе тиісті түрде ресімделмеген құжаттар бар адамдарға медициналық куәландыру жүргізілмейді.

81. Ауруы (жүктілігі) бойынша демалыс беру немесе әскери қызмет міндеттерін орындаудан босату туралы мәселені шешу үшін әскери қызметшілерді медициналық куәландыру әскери-медициналық мекеме бастығының (бастықтың медициналық бөлім жөніндегі орынбасарының) жазбаша өкімі бойынша жүргізіледі.

82. Әскери қызметшілерді медициналық куәландыру айқындалған дәрігерлік-сараптама нәтижесі кезінде жүргізіледі.

Ағза немесе жүйе функцияларының тұрақты бұзылуы кемінде бір жыл динамикалық байқаумен расталған және (немесе) одан әрі емдеу әскери қызметке жарамдылық санатын өзгертуге әкелмейтін денсаулық жағдайы анықталған дәрігерлік-сараптама нәтижесі деп түсініледі.

83. Келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілерді медициналық куәландыруды штаттан тыс тұрақты әрекет ететін (гарнизондық немесе госпитальдық) ӘДК тексеру басталған күннен бастап үш күннен бастап он төрт жұмыс күні мерзімінде амбулаторлық немесе стационарлық түрде жүргізеді.

Ауру, мертігу диагнозы және олардың салдары айқын болмауына байланысты әскери қызметшіні стационарлық медициналық куәландыру ұзаққа созылған және көрсетілген мерзімде аяқтау мүмкін болмаған жағдайда оны тексеру әскери-медициналық мекеме бастығының жазбаша өкімімен жеті тәуліктен аспайтын мерзімге ұзартылады, ол туралы әскери қызметшіні медициналық куәландыруға жіберген әскери бөлім командирі (мекеме бастығы) немесе кадр органы хабардар етіледі.

Куәландыру мерзімін сақтауды және тексеру толықтығын бақылау куәландырылушы госпитальға жатқызылған әскери-медициналық мекеме бөлімшесінің бастығына жүктеледі.

84. Амбулаторлық тексеру және куәландырылу уақытында әскери қызметшілер үш тәуліктен аспайтын мерзімге лауазымдық міндеттерін орындаудан босатылады.

85. Талаптарға сәйкес әскери қызмет өткеруге кедергі келтіретін аурулар болған немесе әскери қызметте болудың шекті жасына толған кезде медициналық куәландыру госпитальдық ӘДК-да жүргізіледі.

Әскери қызметшіні әскери-медициналық мекемеге жеткізу денсаулық жағдайына қарсы көрсеткіштер бар болған жағдайларда медициналық куәландыруды штаттық ӘДК шешімі бойынша штаттан тыс тұрақты жұмыс істейтін госпитальдық (гарнизондық) ӘДК амбулаторлық түрде жүргізеді.

86. Әскери қызметшіні медициналық куәландыру процесінде штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК-да ол куәландырылатын мертігу немесе ауру салдары әскери қызмет өткерумен байланысты болмауына негіздер туындаған кезде ӘДК медициналық құжаттаманы және әскери қызмет өткеру туралы анықтамаларды сұратады.

87. Денсаулық жағдайына байланысты оқуды жалғастыруға жарамдылығын айқындау мақсатында тыңдаушылар, курсанттар және кадеттер медициналық куәландырылу үшін штаттан тыс тұрақты әрекет ететін (гарнизондық немесе госпитальдық) ӘДК-ға жіберіледі.

88. Жасы он сегізге толмаған әскери оқу орындарының кадеттері мен курсанттарына қатысты штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК тек оқуға жарамдылығы (жарамсыздығы) туралы қорытынды шығарады.

89. Жасы он сегізге толған әскери оқу орындарының кадеттеріне, курсанттарына қатысты штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК Талаптарға сәйкес олардың әскери қызметке жарамдылығы туралы қорытынды шығарады.

90. Әскери қызметке уақытша жарамсыздығын көздейтін қорытындылар шығарылған кезде одан әрі оқуға және әскери қызметке жарамдылығы туралы ӘДК-ның түпкілікті қорытындысы босату мерзімі, ауруы бойынша демалысы аяқталғаннан кейін шығарылады.

91. Әскери қызмет міндеттерін орындау кезінде мертіккен әскери қызметшілерді медициналық куәландыру әскери-медициналық мекемеде (медициналық ұйымда) емдеу аяқталғаннан кейін жүргізіледі.

Дәрігерлік-сараптама нәтижесі кезінде айқындалған мертігу және ауру кезінде емдеу ұзақтығы белгіленген мерзімдерден асатын қалған жағдайларда әскери қызметшілер олардың әскери қызметке жарамдылығын айқындау үшін медициналық куәландыруға жіберіледі.

92. Штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК бірге жүретін адамдар санын және көлік түрін көрсетумен ауыстыру туралы қорытындыны:

әскери қызметшіні бір әскери-медициналық мекемеден (медициналық ұйымнан) екіншісіне ауыстыру қажет болған кезде;

ауруы бойынша шығарылған әскери қызметшіге тұрғылықты жеріне дейін бірге жүру қажет болған кезде;

медициналық көмекке және бөгде адамның күтіміне мұқтаж болған кезде шығарады

93. Келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілерге қызметі бойынша ауысқан кезде (қызмет түрі мен тегі өзгерген кезде) және келісімшарттың жаңа түрін жасаған немесе келісімшартты ұзартқан кезде медициналық куәландыруды штаттан тыс тұрақты әрекет ететін (гарнизондық немесе госпитальдық) ӘДК жүргізеді.

Бұл ретте әскери қызметшілер мынадай жағдайларда ӘДК-ға:

1) ауысатын лауазымы бойынша, жаңа немесе ұзартылатын келісімшарт бойынша денсаулық жағдайына жоғары талап қою көзделгенде;

2) профилактикалық медициналық қарап-тексеру және динамикалық байқау нәтижелері бойынша әскери қызметке жарамдылық санатын қайта қарау көзделетін денсаулық жағдайындағы өзгерістер болғанда жіберіледі.

94. Келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін қатардағы жауынгерлер құрамында, кіші сержанттар құрамында және оқу бітіру курсына оқитындардан басқа, ӘОО курсанттарында (кадеттерінде) Талаптарға сәйкес әскери қызметке жарамдылық санатын жеке бағалау көзделетін аурулар болған кезде ӘДК "Әскери қызметке шектеулі жарамды" деген қорытынды шығарады.

Ескерту. 94-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 14.07.2022 № 522 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

95. Аға, жоғары сержанттар және офицерлер құрамында Талаптарға сәйкес әскери қызметке жарамдылық санатын дербес бағалау көзделетін аурулар болған кезде:

1) әскери қызметте болудың шекті жасына толған;

2) Талаптарға сәйкес әскери қызметке жарамдылық санатын дербес бағалау көзделетін бір-бірін созылмалы ететін үш немесе одан астам ауру диагностикаланған жағдайларды қоспағанда, "Әскери қызметке шамалы шектеулермен жарамды" деген қорытынды шығарылады.

Көрсетілген жағдайларда "Әскери қызметке шектеулі жарамды" деген қорытынды шығарылады.

Оқу бітіру курсына білім алатын курсанттарда Талаптарға сәйкес әскери қызметке жарамдылық санатын дербес бағалау көзделген аурулары болған кезде ӘДК "Әскери қызметке шамалы шектеулермен жарамды" деген қорытынды шығарады. Талаптарға сәйкес әскери қызметке жарамдылық санатын дербес бағалау көзделген бір-бірін созылмалы ететін үш немесе одан астам аурулар диагностикаланған жағдайларда " Әскери қызметке шектеулі жарамды" деген қорытынды шығарылады.

96. Әскери қызметшіге ауруы бойынша демалыс беру немесе әскери қызмет міндеттерін орындаудан босату туралы ӘДК қорытындысы Талаптарға сәйкес әскери қызметке уақытша жарамсыздық көзделген жағдайда шығарылады.

97. Бейбіт уақытта штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК (ДҰК), егер стационарлық емдеу аяқталғаннан кейін және медициналық оңалту жүргізілгеннен кейін әскери қызметші әскери қызмет міндеттерін орындауға кірісетін мерзім кемінде бір айды құрайтын болса, ауруы бойынша демалыс беру туралы қорытынды шығарады.

98. Бейбіт уақытта әскери қызметшіге ауруы бойынша демалыс (қалпына келтіріп емдеудің соңғы кезеңі) мертігудің, аурудың сипаты мен ауырлығына байланысты отыз тәуліктен бастап алпыс тәулікке дейінгі мерзімге беріледі.

99. Мерзімді әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілер үшін үздіксіз стационарлық емделудің, медициналық оңалту жүргізудің және ауруы бойынша демалыста болудың жалпы ұзақтығы төрт айдан аспайды, ол аяқталғаннан кейін штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК әскери қызметке жарамдылық санатын айқындайды.

100. Келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін әскери қызметшіге, ӘОО-ның тәрбиеленушісіне, кадетіне, курсантына, тындаушысына ауруы бойынша демалыс медициналық көрсеткіштер бойынша ұзартылады, бірақ әр кезде мерзімі отыз тәуліктен аспайды. Стационарлық емделуде, медициналық оңалтуды жүргізуде және ауруы бойынша демалыста үздіксіз болудың жалпы уақыты төрт айдан, ал туберкулезбен ауыратындар үшін он екі айдан аспайды.

Көрсетілген мерзім аяқталғаннан кейін келісімшарт бойынша әскери қызметшілердің денсаулық жағдайы бойынша әскери қызмет міндеттерін орындауға кірісуі мүмкін болмаған кезде оның емделуде болған мерзімі әскери-медициналық мекеменің қорытындысы негізінде әскер тектері қолбасшысынан, ӨңК әскерлерінің қолбасшысынан бастап және одан жоғары тікелей бастықтың шешімімен ұзартылады.

Әскери қызметші одан әрі емделгеннен кейін әскери қызмет міндеттерін орындауға кірісе алатын жағдайларда ғана емделу мерзімдерін ұзарту жүзеге асырылады.

101. Әскери қызметшінің емделуде үздіксіз болатын мерзімін ұзарту үшін әскери-медициналық мекеме бастығы әскери қызметші қызмет өткеретін (білім алатын) әскери бөлім (мекеме) командиріне (бастығына) емделуде болу мерзімін ұзарту туралы қатынас қағазын жолдайды, онда диагнозы, емдеуді жалғастыру негіздемесі және алпыс тәуліктен аспайтын оның болжамды мерзімі көрсетіледі.

Әскери бөлім командирі ол туралы өзінің пікірімен көрсетілген қатынас қағазын әскери қызметшінің емделуде үздіксіз болу мерзімін ұзарту туралы шешім қабылдайтын тікелей бастыққа ұсынады.

102. Емделуде және ауруы бойынша демалыста үздіксіз болудың шекті мерзімі аяқталғаннан кейін әскери қызметшілер әскери қызметке жарамдылық санатын айқындау үшін медициналық куәландыруға жатады.

103. Әскери қызметші әйелдерге жүктілігі және бала тууы бойынша демалысты әскери бөлім командирі (мекеме бастығы) 2015 жылғы 23 қарашадағы Қазақстан Республикасының Еңбек кодексіне және Әскери қызмет өткеру қағидаларына сәйкес тәртіппен және мерзімге береді. Бала күтімі бойынша демалыс аяқталғаннан кейін әскери қызметші әйелдер әскери қызметке жарамдылық санатын қайта қарауды қажет ететін денсаулық жағдайы өзгерген жағдайда ӘДК-ға жіберіледі.

104. Штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК-ның (ДҰК-ның) ауруы бойынша демалыс беру (демалысты ұзарту) туралы қорытындысы ӘДК отырыстарының хаттамалары кітабына жазылады және медициналық куәландыру туралы анықтамамен ресімделеді.

105. Осы Қағидалардың 96, 97-тармақтарында көзделмеген жағдайларда әскери қызметшілерді емдеу әскери-медициналық мекемеде аяқталады, ал штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК (ДҰК) әскери қызмет міндеттерін орындаудан жеті тәуліктен он бес тәулікке дейінгі мерзімге толық немесе ішінара босату (бұдан әрі – босату) туралы қорытынды шығарады. Бұл ретте босату мерзімі жалпы отыз тәуліктен аспайды.

106. Мерзімді әскери қызмет өткеретін, денсаулық жағдайы бойынша әскери қызмет міндеттерін орындаудан босатылған әскери қызметшілер әскери бөлімнің медициналық пунктiне (медициналық ротаға) емделуге (оңалтуға) жіберіледі.

Штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК әскери қызмет міндеттерін орындаудан ішінара босату туралы қорытынды шығаратын кезде олар босатылатын сабақтардың, жұмыстардың, нарядтардың нақты түрлерін көрсетеді.

107. Мерзімді әскери қызмет өткеретін және гауптвахтада ұстаумен қамаққа алуға сотталған әскери қызметшілерге қатысты ауруы бойынша демалыс беру, әскери қызмет міндеттерін орындаудан босату туралы ӘДК қорытындысы шығарылмайды. Оларды емдеу әскери-медициналық мекемеде немесе әскери бөлімнің медициналық пунктінде аяқталады.

108. Мерзімді әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілер ауруы бойынша демалысы аяқталғаннан кейін медициналық көрсеткіштер бойынша штаттан тыс ӘДК-ға (әскери қызмет өткерген немесе демалысты өткізген орны бойынша) әскери қызметке жарамдылық санатын немесе денсаулығы бойынша демалысын ұзарту үшін қайта медициналық куәландыруға жіберіледі.

109. Әскери есептен шығарумен әскери қызметке жарамсыз деп танылған және қызметтен шығаруды ресімдеу кезеңінде денсаулық жағдайы бойынша әскери қызмет міндеттерін орындауға мүмкіндігі жоқ келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін әскери қызметшіге штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК әскери қызметке жарамсыздығы туралы қорытындымен бір уақытта "Қызметтен шығаруды ресімдеу үшін қажетті, бірақ 30 (отыз) тәуліктен аспайтын мерзімге әскери қызмет міндеттерін орындаудан босатылуға жатады" деген қорытынды шығарады.

Егер әскери есептен шығарумен әскери қызметке жарамсыз деп танылған келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін әскери қызметші денсаулық жағдайы бойынша әскери қызметтен көрсетілген мерзімде шығарылмаса, штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК (ДҰК) "Қызметтен шығаруды ресімдеу үшін қажетті, бірақ 30 (отыз) тәуліктен аспайтын мерзімге әскери қызмет міндеттерін орындаудан босатылуға жатады" деген қорытындыны қайта шығарады.

110. Танкілерді және басқа да машиналарды суасты жүргізуге жарамдылығын айқындау үшін әскери қызметшілерді, әскери жиындардан өтетін азаматтарды медициналық куәландыру жұмысқа алғашқы рұқсат ету кезінде және кейіннен екі жылда бір рет, сондай-ақ медициналық көрсеткіштер бойынша жүргізіледі.

7-тарау. Десанттық-шабуылдау әскерлерінің және арнайы мақсаттағы бөлімдердің әскери қызметшілерін медициналық куәландыру

111. Десанттық-шабуылдау әскерлерінде (бұдан әрі – ДШӘ), арнайы мақсаттағы бөлімдерде (бұдан әрі – АрнМақБ) әскери қызметке жарамдылығын айқындау үшін мерзімді әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілерді медициналық куәландыру қызмет кезеңінде бір рет, ал келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретіндерге – он екі айда бір рет жүргізіледі. Бұл ретте арнайы мақсаттағы, теңіз жаяу әскері бөлімшелерінің, сондай-ақ десанттық-шабуылдау, барлау бөлімшелерінің әскери қызметшілері және парашютпен секіруге тартылатын адамдар медициналық куәландыруға жатады.

112. ДШӘ-ға (АрнМақБ-ға) әскери қызметке (әскери жиындарға) шақырылған азаматтарға және әскери оқу орындарынан, сондай-ақ қызметі бойынша ауыстыру кезінде басқа да әскер түрлері және әскер тектерінен келген әскери қызметшілерге медициналық куәландыру жүргізіледі.

113. Егер оларды госпитальдық ӘДК куәландырмаса, ДШӘ және АрнМақБ әскери қызметшілерін кезектен тыс медициналық куәландыру олар ДШӘ-да (АрнМақБ-да) қызметке жарамдылық санатын өзгерту көзделетін аурулар салдары бойынша стационарлық емделгеннен кейін әскери-медициналық мекемеден (медициналық ұйымнан) келгеннен кейін жүргізіледі.

ДШӘ және АрнМақБ әскери қызметшілері кезектен тыс медициналық куәландыруға сонымен қатар әскери бөлім дәрігерінің, әскери-медициналық мекеме дәрігер-маманының қорытындысы негізінде әскери бөлім командирінің шешімімен жіберіледі.

ДШӘ және АрнМақБ әскери қызметшілерінде Талаптарға сәйкес ДШӘ-да (АрнМақБ-да) қызметке жарамдылық санатын дербес бағалау көзделген аурулар болған кезде "ДШӘ-дағы (АрнМақБ-дағы) қызметке жарамды" деген қорытынды:

1) қолбасшылықтың пікірі бойынша әскери қызметшіні әскери қызметте қалдыру мақсаттылығы;

2) аурудың оң болжамы;

3) куәландырылушының әскери қызметті жалғастыруға оң ниеті болған жағдайларда шығарылады.

Бұл жағдайда қорытынды жоғарыда аталған барлық шарттар болған кезде шығарылады. Ауру болжамы ауру сипатын, оның басталуын, үдеу дәрежесін, процестің қайталануын және әскери қызметші әскери қызмет міндеттерін орындау кезінде болуы ықтимал асқынуларды ескере отырып айқындалады.

114. ДШӘ-да (АрнМақБ-да) қызметке жарамдылық парашютпен секіруге жарамдылықты көздейді. Келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін және дене

салмағы 90 килограмнан асатын ДШӘ және АрнМақБ әскери қызметшілерінің парашютпен секіруге жарамдылығы жеке айқындалады.

115. Егер әскери қызметшілер ДШӘ-дағы (АрнМақБ-дағы) қызметке жарамсыз болған жағдайларда штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК әскери қызметке жарамдылық санаты туралы қорытынды шығарады.

8-тарау. Әскери-теңіз күштерінің әскери қызметшілерін медициналық куәландыру

116. Әскери қызметшілерді медициналық куәландыру мынадай әскери-есептік мамандықтар бойынша қызметке жарамдылығын айқындау үшін он екі айда бір рет жүргізіледі:

суүсті корабльдерінің жеке құрамы;

тереңге сүңгітін сүңгуір, акванавт, сүңгуір маман;

басқарушы, сигнал беруші, штурмандық электрик, торпедалық электрик, торпедашы, гидроакустик, суүсті корабльдерінің радиотелеграфисі.

Талаптарға сәйкес әскери қызметке жарамдылық санатын дербес бағалауды көздейтін аурулар кезінде кезектен тыс медициналық куәландыру және Әскери-теңіз күштеріндегі (бұдан әрі – ӘТК) қызметке жарамдылық санатын айқындау осы Қағидалардың 113-тармағында мазмұндалған тәртіпке ұқсас жүргізіледі.

117. Егер әскери қызметшілер ӘТК-дағы қызметке жарамсыз болған жағдайларда штаттан тыс (тұрақты әрекет ететін) ӘДК әскери қызметке жарамдылық санаты туралы қорытынды шығарады.

118. Егер олар кезекті медициналық куәландырудан кейін алты айдан астам уақыт өтсе, суүсті корабльдерінде гидроакустиктер және радиотелеграфистер болып қызмет өткеретін әскери қызметшілер ұзақ (ұзақтығы екі айдан астам) жүзу алдында медициналық куәландырылуға жатады.

119. Жүзуге кететін суүсті корабльдеріне іссапарға жіберілген адамдар суүсті корабльдеріндегі қызметке жарамдылығын айқындау үшін штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК-ның медициналық куәландыруына жатады.

120. Жеке жағдайларда корабльде қызмет өткеруге кедергі келтіретін тұрақты теңгерілген аурулары бар іссапарға жіберілетін адамдарға штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК мынадай редакцияда қорытынды шығарады: "Суүсті кораблінде 3 (үш) айдан астам емес мерзімге теңізге шығуға қарсы көрсеткіштері жоқ".

9-тарау. Жауынгер жүзушілерді (сүңгуірлерді) медициналық куәландыру

121. Жауынгер жүзушілерді (сүңгуірлерді) кезекті медициналық куәландыруға дайындау кезеңінде бөлім медицина қызметінің бастығы:

1) медициналық кітапшаларды дайындайды, оларда байқау материалдарын жинақтады (медициналық көмекке жүгінуі, медициналық қарап-тексеру нәтижелері

бойынша су астына түсуден шеттетілуі, функционалдық сынама деректері, кәсіби қасиеттері) және оларда өткен жылдағы қажетті жазбалардың бар болуын тексереді;

2) антропометриялық өлшемді жүргізеді;

3) барлық жауынгер жүзушілерге (барлық сүңгуірлер құрамына) рентгенологиялық (кеуде қуысы ағзасының флюорографиясы немесе рентгеноскопиясы), зертханалық (қан, несеп клиникалық талдауы) және жүктеме сынамаларын қолданумен электрокардиографиялық зерттеуді, вестибулярлық аппаратты зерттеуді жүргізуді ұйымдастырады.

40 жастан асқан адамдарға одан басқа, қандағы қантты, липидтерді зерттеу және көздің ішкі қысымын өлшеу жүргізіледі.

122. Сүңгуір жұмыстарына жарамды деп танылған жауынгер жүзушіге (сүңгуірге) ӘДК алдадағы жылға сүңгуір жұмыстарының тереңдігін белгілейді:

1) 60 метрден астам;

2) 12-ден 60 метрге дейін;

3) 12 метрге дейін.

123. Осы әскери-есептік мамандық бойынша әскери қызметке жарамдылықты шектеуді көздейтін аурулары бар жоғары білікті сүңгуірлерді медициналық куәландыру кезінде ӘДК оларға қатысты сүңгуірлердің жұмысын бақылау және оларды үйрету мақсатында 20 метрге дейінгі және одан аз тереңдікке суға сүңгу туралы дербес қорытынды қабылдайды.

124. Жауынгер жүзушілер мен сүңгуірлер құрамын медициналық куәландыру талаптарға сәйкес жүргізіледі.

125. Жауынгер жүзушілерді (сүңгуірлерді) медициналық куәландыру нәтижелері ӘДК отырыстарының хаттамалары кітабына, сүңгуірлердің жеке және медициналық кітапшасына жазылады.

126. Су астына сүңгудің барынша тереңдігі жауынгер жүзушіні (сүңгуірді) кезекті (кезектен тыс) медициналық куәландыруға дейінгі кезеңге белгіленеді және көрсетілген барлық кезең ішінде асырылмауға тиіс.

127. Жауынгер жүзушіде (сүңгуірде) сүңгу жұмыстарына кедергі келтіретін аурулар анықталған кезде ӘДК жауынгер жүзушілерді (сүңгуірлерді) медициналық куәландыру үшін сүңгуір жұмыстарына жарамдылығын, әскери қызметке жарамдылығын айқындау үшін оны кейіннен госпитальдық ӘДК-ның медициналық куәландыруымен тексеруге және емдеуге жібереді.

128. Кезекті медициналық куәландыру 12 айда бір рет амбулаторлық түрде жүргізіледі, ал аға, жоғары сержанттар және офицерлер құрамы кезекті амбулаторлық тексеру орнына үш жылда бір рет стационарлық тексеруден және медициналық куәландырудан өтеді.

129. Жауынгер жүзушілерді (сүңгуірлерді) медициналық куәландыру қорытындылары бойынша әскери бөлім командирі әрбір жауынгер жүзушіге (сүңгуірге) ағымдағы жылға су астына сүңгудің шекті тереңдігі белгіленген бұйрық шығарады.

10-тарау. Радиоактивті заттармен, иондаушы сәулелендіру көздерімен, зымыран отынының компоненттерімен, электр-магниттік өріс және лазерлік сәулелендіру көздерімен қызметке іріктелетін және қызмет өткеретін әскери қызметшілерді медициналық куәландыру

130. Радиоактивті заттармен (бұдан әрі – РЗ), иондаушы сәулелендіру көздерімен (бұдан әрі – ИСК), зымыран отынының компоненттерімен (бұдан әрі – ЗОК), электр-магниттік өріс (бұдан әрі – ЭМӨ көздері) және лазерлік сәулелендіру (бұдан әрі – ЛС) көздерімен қызметке (жұмысқа) іріктелетін және қызмет өткеретін (жұмыс істейтін) әскери қызметшілерді (ҚР ҚК азаматтық персоналын) медициналық куәландыру медицина қызметі бастығының (дәрігердің) және әскери бөлім қолбасшылығы өкілінің қатысуымен жүргізіледі.

131. РЗ, ИСК, ЗОК, ЭМӨ және ЛС көздерімен қызметке (жұмысқа) іріктелетін әскери қызметшілерді (ҚР ҚК азаматтық персоналын) медициналық куәландыру лауазымға тағайындау алдында, ал РЗ-мен, ИСК-мен, ЗОК-мен және ЭМӨ және ЛС көздерімен қызмет өткеретіндерді (жұмыс істейтіндерді) 3 (үш) жылда бір рет және медициналық көрсеткіштер бойынша жүргізіледі.

132. РЗ-мен, ИСК-мен, ЗОК-мен және ЭМӨ және ЛС көздерімен қызметке (жұмысқа) іріктелетін және қызмет өткеретін (жұмыс істейтін) адамдарды медициналық куәландыру басталғанға дейін:

- 1) кеуде қуысы ағзаларын флюорографиялық (рентгенологиялық) зерттеу;
- 2) жалпы қан талдауы (лейкоцитарлық формуланы және тромбоциттер мөлшерін есептеумен);
- 3) жалпы несеп талдауы;
- 4) тыныш жағдайдағы ЭКГ (жүктемеден кейін – көрсеткіштер бойынша);
- 5) мұрынның қосалқы қуыстарының рентгенограммасы (іріктеу кезінде);
- 6) В және С вирусты гепатиттерінің маркерлеріне қанды зерттеу (іріктеу кезінде);
- 7) АИТВ инфекциясына қанды зерттеу (іріктеу кезінде) жүргізіледі.

Қырық жастан асқан адамдарға көздің ішкі қысымын өлшеу, қандағы қант деңгейін айқындау жүргізіледі. Медициналық көрсеткіштер бойынша қосымша медициналық зерттеулер жүргізіледі.

133. Медициналық куәландыру басталғанға дейін әскери бөлім медицина қызметінің бастығы (дәрігері) штаттан тыс (тұрақты, уақытша әрекет ететін) ӘДК-ға әскери бөлім қолбасшылығы бекіткен медициналық куәландырылуға жататын әскери қызметшілер мен ҚР ҚК азаматтық персоналының тізімін ұсынады.

Тізімде: медициналық куәландыру мақсаты, куәландырылушының әскери атағы, тегі, аты, әкесінің аты (ол бар болған кезде);

РЗ-мен, ИСК-мен, ЗОК-мен, ЭМӨ және ЛС көздерімен қызмет өткеретін (жұмыс істейтін) адамдарға қатысты – оның РЗ-мен, ИСК-мен, ЗОК -мен, ЭМӨ және ЛС көздерімен еңбек өтілі, сондай-ақ комиссияаралық кезеңде жеке дозиметрлік бақылау деректері көрсетіледі.

134. Медициналық куәландыру алдында әскери бөлім қолбасшылығының өкілі штаттан тыс (тұрақты, уақытша әрекет ететін) ӘДК мүшелерін куәландырылушылардың қызмет ету (жұмыс істеу) жағдайларымен таныстырады, ал әскери бөлім медицина қызметінің бастығы (дәрігері) ӘДК-ға комиссияаралық кезеңде куәландырылушылардың денсаулық жағдайын медициналық байқау нәтижелері туралы хабарлайды.

135. РЗ-мен, ИСК-мен, ЗОК-мен және ЭМӨ және ЛС көздерімен қызмет өткеретін (жұмыс істейтін) әскери қызметшіні (ҚР ҚК азаматтық персоналын) әскери-медициналық мекемеге стационарлық тексеруге және медициналық куәландыруға жіберген кезде осы Қағидаларға 15-қосымшаға сәйкес нысан бойынша маманның еңбек және жұмыс орны жағдайын санитариялық-гигиеналық сипаттау картасы ұсынылады.

136. Стационарлық тексеру нәтижесінде әскери қызметшіде (ҚР ҚК азаматтық персоналында) РЗ-ның, ИСК-ның, ЗОК-ның, ЭМӨ және ЛС көздерінің организмге әсер етуі салдарынан болып табылатын және осы ауру бойынша талаптарға сәйкес РЗ-мен, ИСК-мен, ЗОК-мен, ЭМӨ және ЛС көздерімен әскери қызметке уақытша жарамсыздық немесе қызметке (жұмысқа) жарамдылықты дербес бағалау көзделетін ауру анықталған кезде штаттан тыс (тұрақты, уақытша әрекет ететін) ӘДК қажет болған кезде радиолог және/немесе токсиколог дәрігердің қатысуымен қорытынды шығарады.

ӘДК қорытындысы патологиялық процестің теңелу дәрежесін, әскери-есептік мамандықты, жалпы еңбек өтілін және мамандығы бойынша еңбек өтілін, әскери қызмет міндеттерін орындау қабілетін ескерумен шығарылады.

137. Әскери қызметке уақытша жарамсыздықты көздейтін Талаптарға сәйкес РЗ-мен, ИСК-мен, ЗОК-мен, ЭМӨ және ЛС көздерімен қызмет өткеру (жұмыс істеу) үшін іріктелетін адамдарға қатысты РЗ-мен, ИСК-мен, ЗОК-мен, ЭМӨ және ЛС көздерімен қызмет өткеруге (жұмыс істеуге) жарамсыздығы туралы ӘДК қорытындысы шығарылады.

138. Денсаулық жағдайына шағымданған, бұрын РЗ-мен, ИСК-мен, ЗОК-мен, ЭМӨ және ЛС көздерімен қызметке (жұмысқа) уақытша жарамсыз деп танылған, РЗ-мен, ИСК-мен, ЗОК-мен, ЭМӨ және ЛС көздерімен қызметке (жұмысқа) жарамдылығын айқындау үшін ӘДК-ге жолдама берілетін мертігуден, аурудан кейін ауруы бойынша берілген демалыстан келген әскери қызметшілер (ҚР ҚК азаматтық персоналы) кезектен тыс медициналық куәландырылуға жатады.

139. Стационарлық тексеру және медициналық куәландыру нәтижелері бойынша бұрын РЗ-мен, ИСК-мен, ЗОК-мен, ЭМӨ және ЛС көздерімен қызметке (жұмысқа)

жарамсыз деп танылған адамдар үш айдан ерте емес қайта медициналық куәландырылуға жіберіледі.

140. РЗ-мен, ИСК-мен, ЗОК-мен, ЭМӨ және ЛС көздерімен қызметке жарамсыз деп танылған әскери қызметшілерге қатысты әскери қызметке жарамдылық санаты туралы ӘДК қорытындысы шығарылады.

11-тарау. Запаста тұратын азаматтарды әскери жиындарға немесе әскери қызметке (запаста тұратын офицерлерді) шақыру кезінде және (немесе) есепке алу мақсатында медициналық куәландыру

141. Запаста тұратын азаматтарды әскери (оқу-жаттығу) жиындарға немесе әскери қызметке шақыру кезінде (офицерлерді) немесе есепке алу мақсатында медициналық куәландыру басталғанға дейін ҚІБ (Б) осы Қағидаларға 16-қосымшаға сәйкес нысан бойынша запаста тұратын азаматты медициналық куәландыру картасын ресімдейді.

142. Запаста тұратын азаматтар осы Қағидалар 31-тармағының 1), 2) тармақшаларына сәйкес медициналық құжаттарды ұсынады.

143. Медициналық куәландыру басталғанға дейін күнтізбелік отыз күннен ерте емес :

- 1) жалпы қан талдауы;
- 2) мерезге микропреципитация реакциясы (микрореакция);
- 3) қандағы қантты айқындау;
- 4) жалпы несеп талдауы;
- 5) тыныш жағдайдағы ЭКГ (жүктемеден кейін – көрсеткіштер бойынша);
- 6) кеуде қуысы ағзаларын флюорографиялық (рентгенологиялық) зерттеу (куәландыру күніне үш айдан кешіктірілмей жүргізілген);
- 7) мұрынның қосалқы қуыстарының рентгенограммасы (әскери қызметке шақырылатындар үшін);
- 8) қырық жастан асқан адамдарға көздің ішкі қысымын өлшеу жүргізіледі.

Медициналық көрсеткіштер бойынша қосымша медициналық зерттеулер жүргізіледі.

144. Әскери қызметтен денсаулық жағдайы бойынша шығарылған (босатылған) азаматтарды медициналық куәландыру кезінде ҚІБ (Б) ҚІД-ға ӘДК-ның бұдан бұрын шығарған қорытындысының мөрмен куәландырылған көшірмесін ұсынады.

145. Талаптарға сәйкес әскери қызметке жарамдылықты дербес бағалау көзделетін аурулар болған кезде келісімшарт бойынша әскери қызмет өткерген және есепке алу мақсатында куәландырылатын азаматтарға қатысты ӘДК-ның (ЖАО медициналық комиссиясының) "Әскери қызметке шектеулі жарамды", әскери жиындарға шақыру кезінде әскери міндеттілерге қатысты – "Әскери жиындарға жарамсыз", әскери

қызметке шақыру кезінде запаста тұратын офицерлер құрамының әскери міндеттілеріне қатысты – "Әскери қызметке бейбіт уақытта жарамсыз, соғыс уақытында шектеулі жарамды" деген қорытындысы шығарылады.

Ескерту. 145-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 14.07.2022 № 522 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

146. Талаптарға сәйкес әскери қызметке уақытша жарамсыздық көзделетін аурулар болған кезде әскери жиындарға шақырылатын әскери міндеттілерге қатысты ӘДК-ның (ЖАО медициналық комиссиясының) "Әскери жиындарға жарамсыз", әскери қызметке шақырылатын әскери міндеттілерге қатысты – "Әскери қызметке уақытша жарамсыз" деген қорытындысы шығарылады.

Ескерту. 146-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 14.07.2022 № 522 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

147. Әскери қызметке шақырылған офицерлер құрамының әскери міндеттілерін Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің әскери қызметке шақыру туралы бұйрығы болған, бірақ қызмет орнына әлі жіберілмеген және денсаулық жағдайына шағымданған кезде ҚІД бастығының жолдамасы бойынша штаттан тыс тұрақты әрекет ететін (гарнизондық немесе госпитальдық) ӘДК куәландырады.

Талаптарға сәйкес әскери қызметке жарамдылық санатын өзгерту көзделетін аурулар анықталған кезде штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК қорытындысы ауру туралы куәлікпен ресімделеді және штаттық ӘДК-ның бекітуіне жатады.

148. Әскери қызметтен денсаулық жағдайы бойынша шығарылған азамат медициналық куәландыру сәтінде ӘДК қорытындысын қайта қарау және әскери қызметке жарамдылық санатын айқындау туралы мәселені көтерген кезде ҚІБ (Б) бастығы қайта куәландыру жүргізуге жолдама берудің мақсаттылығын қарайды.

Осы мақсатта денсаулық жағдайының жақсарғанын растайтын құжаттар, диспансерлік есептен алынғаны туралы анықтамалар, стационарлық науқастың медициналық картасынан үзінділер, амбулаторлық карталар және денсаулық жағдайын сипаттайтын басқа да медициналық құжаттар сұратылады. Денсаулық жағдайында оң динамика болған кезде қайта куәландырылуға жататын азамат ЖАО-ның медициналық комиссиясында алдын ала медициналық куәландырудан өтеді.

Алдын ала қорытындының оң нәтижесі кезінде облыстың (республикалық маңызы бар қаланың немесе астананың) ҚІД бастығы әскери қызметші әскери қызмет өткерген ведомствоның штаттық ӘДК-ға оның өтінішін, әскери билетін, медициналық кітапшасын, ӘДК қорытындысын, медициналық құжаттармен расталған алдын ала медициналық куәландыру нәтижелерін жолдайды.

149. Мынадай:

1) әскери қызметке әскери есептен шығарумен жарамсыз деп танылған;

2) жиырма жеті жасқа толғаннан кейін денсаулық жағдайына байланысты мерзімді әскери қызметке шақырудан босатылған;

3) денсаулық жағдайының теріс динамикасы бар;

4) әскери қызметтен психикалық, өзін-өзі ұстаудың бұзылуы салдарынан денсаулық жағдайы бойынша шығарылған адамдар қайта медициналық куәландыруға жатпайды.

150. Штаттық ӘДК ұсынылған құжаттарды зерделейді және өтінішті қанағаттандыру үшін негіздеме бар болған кезде азамат әскери қызметке жарамдылық санатын айқындау мақсатында ҚІД бастығы арқылы штаттан тыс тұрақты әрекет ететін (гарнизондық немесе госпитальдық) ӘДК-ға немесе ЖАО-ның медициналық комиссиясына медициналық куәландыруға жіберіледі.

151. Медициналық куәландыру жүргізілгеннен кейін штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК (ЖАО медициналық комиссиясымен) қорытындысы ауруы туралы куәлікпен ресімделеді және штаттық ӘДК-ға қарауға жіберіледі. Мертігудің, аурудың себепті байланысы ауруы туралы куәлікте көрсетілмейді.

12-тарау. Азаматтардың әскери қызметке (әскери жиындарға) жарамдылық санатын айқындау кезінде, сондай-ақ есепке алу мақсатында медициналық құжаттарды ресімдеу тәртібі

152. Куәландыру нәтижелері бойынша ЖАО-ның медициналық комиссиялары және штаттан тыс (уақытша, тұрақты әрекет ететін) ӘДК осы Қағидаларға 17-қосымшаға сәйкес қорытындылар шығарады.

153. Куәландырылатындар туралы мәліметтер, диагнозы және ӘДК қорытындысы ӘДК отырыстарының хаттамалары кітабына жазылады. Көрсетілген мәліметтер мен ӘДК қорытындылары мыналарға жазылады:

1) әскери қызмет өткермейтін және келісімшарт бойынша әскери қызметке кіретін азаматтарға – келісімшарт бойынша әскери қызметке кіретін азаматтың медициналық куәландыру картасына;

2) әскери оқу орындарына оқуға түсетін азаматтарға – әскери оқу орнына оқуға түсетін азаматтың медициналық куәландыру картасына, ал әскери қызметшілерге медициналық кітапшаға;

3) жоғары және жоғары білімнен кейінгі білім беру бағдарламаларын іске асыратын әскери, оның ішінде шетел мемлекеттерінің оқу орындарына оқуға түсетін әскери қызметшілерге – медициналық куәландыру туралы анықтамаға;

4) әскери қызметшілерге – ауруы туралы куәлікке, медициналық куәландыру туралы анықтамаға және медициналық кітапшаға;

5) запаста тұратын азаматтарға – запаста тұратын азаматты медициналық куәландыру картасына;

6) әскери жиындардан өтетін азаматтарға – ауруы туралы куәлікке немесе медициналық куәландыру туралы анықтамаға;

7) әскери қызметке шақырылған (Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің оларды әскери қызметке шақыру туралы бұйрығы болған кезде), бірақ әскери бөлімдерге жіберілмеген және әскери қызметке жарамсыз, әскери қызметке шектеулі жарамды деп танылған запаста тұратын офицерлерге – ауруы туралы куәлікке, ал әскери қызметке шамалы шектеулермен жарамды, әскери қызметке уақытша жарамсыз деп танылғандарға – медициналық куәландыру туралы анықтамаға;

8) стационарлық емделуде (тексерілуде) болатын адамдарға – ауру тарихына.

154. ӘДК отырысының хаттамалары кітабын барлық ӘДК-да сол комиссиялардың хатшылары жүргізеді. ӘДК отырысының хаттамаларына комиссия отырысы өткізілген күні төраға, ӘДК отырысына қатысқан комиссия мүшелері (кемінде екеу) және комиссия хатшысы қол қояды, ал комиссия қорытындысы куәландырылушыға жарияланады.

155. ӘДК отырысының хаттамалары кітабына куәландырылушының төлқұжаттық деректері (жеке басын куәландыратын құжат негізінде), оның шағымдары мен аурудың қысқаша анамнезі, объективті тексерудің негізгі деректері, аурудың белгіленген диагнозын растайтын арнайы зерттеулер нәтижелері және ӘДК қорытындысы жазылады.

156. Әскери жиындардан өтетін, мертіккен әскери қызметшілерді, азаматтарды куәландыру кезінде ӘДК отырысының хаттамалары кітабына мертігу жағдайларын растайтын құжаттарға (оның нөмірі, күні, кім берді) сілтеме жасаумен оның мән-жайы толық жазылады.

157. Госпитальдық ӘДК отырысының хаттамалары кітабының "шағымдар мен анамнез" деген бағанында куәландырылушының ауру тарихының нөмірі қосымша көрсетіледі.

158. ӘДК қорытындысын ауруы туралы куәлікпен ресімдеген кезде ӘДК отырысының хаттамалары кітабына объективті тексеру деректері мен арнайы зерттеу нәтижелерін жазбауға рұқсат етіледі. Ауруы туралы куәліктің бір данасы ӘДК отырысының хаттамалары кітабына қосымша ретінде сақталады.

159. ӘДК отырысының хаттамалары кітабында және ауруы туралы куәліктің көрсетілген данасында штаттық ӘДК хаттамасының күні, нөмірі және қорытындысының мазмұны жазылады.

160. Штаттық, штаттан тыс госпитальдық, гарнизондық ӘДК (ДҰК), медициналық комиссиялар отырысының хаттамалары кітаптары, ауруы туралы куәліктер (медициналық куәландыру туралы анықтамалар) 50 жыл бойы сақталуға тиіс.

161. Уақытша әрекет ететін ӘДК (ДҰК) отырысының хаттамалары кітабы 10 жыл бойы сақталуға тиіс.

162. Хаттамалар кітабын жүргізуді, шығарылған ӘДК қорытындысын ресімдеуді және оның негізділігін бақылау ӘДК төрағасына жүктеледі.

163. Штаттық ӘДК ӘДК (ДҰК) отырысының хаттамалары кітабын тек тікелей осы комиссияларда куәландырылатын адамдарға жүргізеді.

164. Штаттық ӘДК-ге ұсынылған ауруы туралы куәліктерді (медициналық куәландыру туралы анықтамаларды) қарау кезінде ӘДК отырысының хаттамалары ауруы туралы куәліктердің (медициналық куәландыру туралы анықтамалардың) үшінші даналары болып табылады, оларға штаттық ӘДК бекіткен қорытындыға төраға, комиссия отырысына қатысқан комиссия мүшелері (кемінде екеу) және хатшы қол қояды.

165. Ауруы туралы куәліктің және медициналық куәландыру туралы анықтаманың үшінші данасы 50 жыл сақталуға тиіс.

166. Штаттық ӘДК бір жыл бойы келіп түскен, қаралған және жолданған ауруы туралы куәліктердің және медициналық куәландыру туралы анықтамалардың әліпбилік есебін жүргізеді.

167. Бейбіт уақытта ауруы туралы куәлік мыналарға жасалады:

1) мынадай деп танылған барлық әскери қызметшілерге:

әскери қызметке шектеулі жарамды;

әскери қызметке бейбіт уақытта жарамсыз, соғыс уақытында шектеулі жарамды;

әскери есептен шығарумен әскери қызметке жарамсыз;

2) оқуға жарамсыз деп танылған әскери оқу орындарының курсанттарына (офицер атағы жоқ тыңдаушыларға);

3) ӘТК-дағы қызметке жарамсыз деп танылған ӘТК әскери қызметшілеріне;

4) ДШӘ-дағы (АрнМақБ-дағы) қызметке жарамсыз деп танылған ДШӘ (АрнМақБ) әскери қызметшілеріне;

5) РЗ-мен, ИСК-мен, ЗОК-пен, ЭМӨ, ЛС көздерімен әскери қызмет өткеретін және РЗ-мен, ИСК-мен, ЗОК-пен, ЭМӨ, ЛС көздерімен қызметке жарамсыз деп танылған әскери қызметшілерге;

6) медициналық бақылап куәландыруға түскен әскери қызметшілерге;

7) әскери қызмет өткерген және оларды әскери қызметтен шығару сәтінде жарамдылығы санатын айқындау үшін куәландырылатын азаматтарға;

8) әскери қызметке шақырылған (Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің бұйрығы болған кезде), бірақ әлі қызмет орнына жіберілмеген және мынадай деп танылған запаста тұратын офицерлерге:

әскери есептен шығарумен әскери қызметке жарамсыз;

әскери қызметке бейбіт уақытта жарамсыз, соғыс уақытында шектеулі жарамды;

әскери қызметке шектеулі жарамды;

9) әскери жиындарға шақырылған және әскери қызметке жарамсыз деп танылған азаматтарға;

10) оларды қайта куәландыру кезінде денсаулық жағдайы бойынша бұрын әскери қызметтен шығарылған (босатылған) азаматтарға.

168. Осы Қағидалардың 167-тармағында көрсетілмеген жағдайларда ӘДК қорытындысы медициналық куәландыру туралы анықтамамен ресімделеді.

169. Әскери қызметке жарамдылық санатын өзгертумен ауруы туралы куәлікпен немесе медициналық куәландыру туралы анықтамамен ресімделген ӘДК қорытындысы штаттық ӘДК-ның бекітуіне жатады.

170. Ауруы бойынша демалысқа мұқтаж болуы туралы ӘДК қорытындысы штаттық ӘДК-ның бақылауына жатады.

171. Жүктілігіне байланысты РЗ-мен, ИСК-мен, ЗОК-пен, ЭМӨ, ЛС көздерімен қызметке жарамсыз деп танылған әскери қызметші әйелдерге ӘДК қорытындысы медициналық куәландыру туралы анықтамамен ресімделеді және штаттық ӘДК-ның бекітуіне (бақылауына) жатпайды.

172. Сараптамалық құжаттар (ауруы туралы куәліктер, медициналық куәландыру туралы анықтамалар) бекіту үшін ауру тарихымен және басқа да медициналық құжаттармен куәландырудан кейін 5 жұмыс күнінен кешіктірілмей үш данада штаттық ӘДК-ге жолданады.

Сараптамалық құжаттар штаттық ӘДК-де бес жұмыс күні ішінде қаралады және бекітіледі (немесе бекітілмейді). Бекітілгеннен кейін штаттық ӘДК сараптамалық құжаттың екі данасын ауруы туралы куәлікті ресімдеген ӘДК-ға жолдайды, ал сараптамалық құжаттың үшінші данасы штаттық ӘДК-да сақталады.

Штаттан тыс ӘДК ӘДК отырысының хаттамалары кітабына және қоса берілген сараптамалық құжаттың данасына осы Қағидалардың 159-тармағына сәйкес жазба жасайды және бекітілген сараптамалық құжаттың екі данасын әскери қызметшіні куәландыруға жіберген әскери бөлімге (мекемеге) жолдайды (құжат штаттық ӘДК-дан келіп түскен сәттен бастап 3 жұмыс күнінен кешіктірілмей).

Ауруы туралы куәлік куәландырылушының қолына берілмейді.

173. Денсаулық жағдайы бойынша мерзімді әскери қызметке негізсіз шақырылған және куәландыру кезінде әскери қызметке жарамсыз деп танылған әскери қызметшілерге ауруы туралы куәлік бекіту үшін штаттық ӘДК-ға төрт данада жолданады.

Бекітілгеннен кейін ауруы туралы куәліктің бірінші және екінші даналары ауруы туралы куәлікті ресімдеген ӘДК-ға қайтарылады; үшінші данасы бекітілгеннен кейін бес жұмыс күнінен кешіктірілмей әскери қызметшінің әскерге шақыру орны бойынша ҚІД-ға жолданады, ал төртінші данасы штаттық ӘДК-да сақталады.

174. Штаттық ӘДК психикалық, өзін-өзі ұстаудың бұзылуы (аурулары), қатерлі жаңа өскіндері, венерологиялық аурулары бар адамдарға, ЖИТС-пен ауырғандарға, АИТВ жұқтырғандарға жасалған ауруы туралы куәліктердің немесе анықтамалардың әрбір данасының беткі жағының жоғарғы бөлігіне мынадай мазмұндағы мөртаңбаны қояды: "Көшірмелер жасауға, қолға беруге, мәліметтерді жария етуге тыйым салынады".

175. Медициналық куәландыру нәтижелері бойынша әскери қызметке жарамсыз немесе шектеулі жарамды деп танылған психикалық, өзін-өзі ұстау ауытқулары (аурулары) бар адамдар туралы мәліметтерді:

1) ЖАО-ның медициналық комиссиялары әскерге шақыру учаскелеріне тіркеу, әскери қызметке шақыру және әскери оқу орындарына, республикалық әскери мектеп-интернаттарына (лицейлерге) оқуға түсу кезінде куәландырылған азаматтың тұрғылықты жері бойынша психиатриялық (психоневрологиялық) ұйымдарға сараптамалық қорытынды қабылданған сәттен бастап бес жұмыс күнінен кешіктірмей;

2) психиатриялық бейінді штаттан тыс ӘДК әскери қызмет өткеру кезеңінде куәландырылған әскери қызметшінің тұрғылықты жері бойынша психиатриялық (психоневрологиялық) ұйымдарға бекітілген сараптамалық құжатты алған сәттен бастап бес жұмыс күнінен кешіктірмей жолдайды.

Бұл ретте мәліметтерде азаматтың (әскери қызметшінің) төлқұжаттық деректері, ЖСН, туған күні, тұрғылықты мекенжайы, куәландырылған күн, диагнозы, ӘДК қорытындысы көрсетіледі.

176. Медициналық куәландыру кезінде ауруы бойынша демалысқа мұқтаж деп танылған әскери қызметшілерге медициналық куәландыру туралы анықтама төрт данада ресімделеді.

Анықтамалардың бірінші және екінші даналары әскери қызметшінің әскери қызмет өткеру орны бойынша әскери бөлім (мекеме) командиріне (бастығына) (куәландырылғанның қолына беріледі), ал үшінші, төртінші даналары штаттық ӘДК-ға бақылау үшін ауру тарихымен және басқа да медициналық құжаттармен бірге жолданады.

Бақылаудан кейін штаттық ӘДК анықтаманың бір данасын оны ресімдеген ӘДК-ға жолдайды.

Ауруы бойынша негізсіз демалыс берілген кезде штаттық ӘДК қабылданған шешім жөнінде әскери қызметшінің әскери қызмет өткеру орны бойынша әскери бөлім (мекеме) командирін (бастығын) жазбаша хабардар етеді.

Бұл жағдайда штаттан тыс ӘДК-ға медициналық куәландыру туралы анықтамамен бірге осы Қағидаларға 18-қосымшаға сәйкес нысан бойынша штаттық ӘДК сарапшысының қорытындысы (бұдан әрі – сарапшы қорытындысы) жолданады, онда қорытындының және нұсқаудың негізсіздігі себептері мазмұндалады.

177. Мерзімді әскери қызмет өткеретін әскери қызметші ауруы бойынша демалысқа кеткен кезде анықтаманың бірінші данасы оның қолына беріледі, ал екінші данасы әскери бөлімнің ісінде қалады.

178. Бекітілмеген ауруы туралы куәліктер және ӘДК анықтамалары штаттық ӘДК сарапшысының қорытындысымен бірге оны жасаған штаттан тыс ӘДК-ға қайтарылады . Сарапшының қорытындысында оның бекітілмеу себебі мазмұндалады.

Бекітілмеген сараптамалық құжаттың бір данасы штаттық ӘДК-да 5 жыл бойы сақталады.

179. Медициналық бақылап тексеру (куәландыру) тағайындалған кезде штаттық ӘДК тексеруді (куәландыруды) жүргізу орны мен мерзімдерін көрсете отырып, әскери қызметшінің әскери қызмет өткеру орны бойынша әскери бөлім (мекеме) командирін (бастығын) жазбаша хабардар етеді.

180. Штаттан тыс ӘДК бекітілмеген сараптамалық құжатты алғаннан кейін бекітілмеу себептеріне талдау жүргізеді, штаттық ӘДК нұсқауларын орындайды және осы Қағидаларда белгіленген тәртіппен қайта бекітуге жолдайды.

Бекітілмеу себептерін талдау нәтижелері, штаттық ӘДК нұсқауларын орындау куәландырылушының ауру тарихында және сараптамалық құжатында көрсетіледі.

Бұрын бекітілмеген сараптамалық құжатты қайта бекітуге ұсынбау жағдайлары туралы штаттан тыс ӘДК штаттық ӘДК-ны себептерді негіздеумен жазбаша түрде хабардар етеді.

181. Соғыс уақытында ауруы туралы куәлік:

- 1) әскери қызметке жарамсыз деп танылған запастағы офицерлерге;
- 2) әскери қызметке жарамсыз, 6-12 айдан кейін қайта медициналық куәландырумен әскери қызметке уақытша жарамсыз деп танылған барлық әскери қызметшілерге жасалады.

182. Соғыс уақытында ауруы туралы куәлікпен ресімделген ӘДК қорытындысы штаттық ӘДК-да бекітілуге, ал медициналық куәландыру туралы анықтамамен ресімделген қорытынды бақылануға тиіс.

183. Штаттық ӘДК сараптамалық құжаттардың (ауруы туралы куәліктердің, медициналық куәландыру туралы анықтамалардың) көшірмелерін құқық қорғау органдарының, медициналық ұйымдардың немесе халықты әлеуметтік қорғау саласындағы уәкілетті орган аумақтық бөлімшелерінің, әскери бөлімдер командирлерінің, мекемелер бастықтарының және куәландырушының өзінің сұрау салуы бойынша береді.

184. Бұрын ведомстволық штаттан тыс (штаттық) ӘДК куәландырған ҚР ҚК басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының әскери қызметшілеріне қатысты сот ұйғарымы бойынша штаттық ӘДК шығарған шешімдер осы Қағидаларға 19-қосымшаға сәйкес нысан бойынша сот ұйғарымы бойынша анықтамамен ресімделеді.

13-тарау. Мемлекеттік авиацияның авиациялық персоналын медициналық куәландыру

185. Ұшқыштар, штурмандар және ұшқыштар экипаждарының басқа да мүшелері, ұшуға басшылық жасауды және басқаруды жүзеге асыратын, әуе кемесінің бортында ұшу тапсырмаларын орындауға қатысатын адамдар, әуе қозғалысының операторлары,

ұшқышсыз ұшатын аппараттардың операторлары, парашютшілер, планершілер және әуеде ұшушылар (бұдан әрі – авиациялық персонал) жыл сайын ДҰК-ның жоспарлы медициналық куәландыруына жатады.

Әуе қорғанысы күштерінің бас қолбасшысы, әскери-әуе күштерінің қолбасшысы және ұшқыш құрамының лауазымдарында тұрған олардың орынбасарлары кезекті амбулаториялық медициналық куәландыруды ҚР ҚМ ОӘДК-ның ДҰК-да өтеді.

186. Кезекті медициналық куәландыруға дайындық кезінде әскери бөлім медицина қызметінің бастығы комиссияаралық кезеңде медициналық байқаудың мынадай нәтижелерін:

- 1) денсаулық жағдайындағы өзгеріс динамикасын;
- 2) ұшу жұмысының бұрын анықталған патологиялық өзгерістерге әсерін, егер олар болса;
- 3) жеке психологиялық ерекшеліктерін, сондай-ақ психофизиологиялық қасиеттерін зерделеу нәтижелерін;
- 4) шалдыққан ауруларды, олардың өту ерекшеліктерін;
- 5) әртүрлі ұшу түрлеріне, арнайы жаттықтыруларға, сынау мен зерттеуге төзімділігін жинақтайды.

187. Авиациялық персонал кезекті медициналық куәландыруға ауыз қуысын санациялауды жүргізгеннен кейін, ал әйелдер қосымша гинекологтың тексеруінен өткеннен кейін ғана жіберіледі.

188. Медициналық куәландыру басталғанға дейін авиациялық персоналға:

- 1) кеуде қуысы ағзаларын флюорографиялық (рентгенологиялық) зерттеу (куәландыратын күні 3 айдан кешіктірілмей);
- 2) 12 жалғамалық әдіспен электрокардиография (тыныш жағдайда және дене жүктемесінен кейін);
- 3) жалпы қан және несеп талдауы;
- 4) қандағы қантты зерттеу;
- 5) фиброгастродуоденоскопия (көрсеткіштер бойынша);
- 6) 40 жастан асқан адамдарға көздің ішкі қысымын өлшеу;
- 7) мұрынның қосалқы қуыстарының рентгенографиясы (көрсеткіштер бойынша);
- 8) мерезге микропреципитация реакциясы (микрореакция);
- 9) құрт жұмыртқалары мен лямблия кисталарына нәжісті зерттеу жүргізіледі.

Авиациялық персоналға стационарлық медициналық куәландыру кезінде, әуе қозғалысының операторы, ұшқышсыз ұшатын аппараттардың операторы, парашютші, планерші, әуеде ұшушы, сондай-ақ әуе кемесінің бортында ұшу тапсырмаларын орындауға қатысатын маман лауазымдарына алғаш рет тағайындалатын әскери қызметшілерге жоғарыда аталған зерттеулерге қосымша мынадай зерттеулер:

күрсақ қуысы ағзаларын, қалқанша безін, жүрек және несеп-жыныстық жүйесін ультрадыбыстық зерттеу;

фиброгастродуоденоскопия;

қанды зерттеу: тромбоциттер, ретикулоциттер, коагулограмма, бауыр сынамалары, холестерин, липопротеидтер (стационарлық медициналық куәландыру кезінде);

Нечипоренко бойынша несепті, тәуліктік несептің оксалаттарын зерттеу (жоғары маневр жасайтын ұшақтарда ұшатын ұшқыштар мен штурмандарға);

тік ішекті аспаптық зерттеу (40 жастан асқан адамдарға);

қанды В және С гепатиттерінің маркерлеріне зерттеу;

мұрынның қосалқы қуыстарының рентгенографиясы;

тоналдық аудиометрия;

функционалдық сынамаларды көрсеткен кезде электроэнцефалография жүргізіледі.

Ескерту. 188-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 14.07.2022 № 522 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

189. Барлық клиникалық-зертханалық және аспаптық зерттеулер медициналық куәландыру басталғанға дейін күнтізбелік 30 күннен ерте емес орындалады. Медициналық көрсеткіштер бойынша қосымша зерттеулер жүргізіледі.

Ескерту. 189-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 14.07.2022 № 522 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

189-1. Медициналық зерттеу нәтижесін ұсынбаған авиациялық персонал медициналық куәландыруға жіберілмейді.

Ескерту. Қағида 189-1-тармақпен толықтырылды - ҚР Қорғаныс министрінің 14.07.2022 № 522 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

190. Медициналық куәландыру кезінде дәрігер-маман тексеруді жүргізеді және медициналық кітапшаның тиісті бөлімін толтырады, диагнозды, ұшу жұмысына жарамдылық санаты туралы қорытындыны және өз ұсынымдарын жазады.

ДҰК қорытындыларды осы Қағидаларға және Кодекстің 11-бабы 1-тармағының 11) тармақшасына сәйкес бекітілетін мемлекеттік авиацияда қызмет ету үшін адамдардың денсаулық жағдайына қойылатын талаптарға (бұдан әрі – Авиация талаптары) сәйкес шығарады.

Куәландыру нәтижелері бойынша ДҰК төрағасы дәрігер-мамандардың авиациялық персоналдың медициналық кітапшасына барлық жазбаларды енгізу дұрыстығын тексереді, ұшу жұмысына жарамдылық санаты туралы қорытынды шешімді шығарады. Авиациялық персоналдың ұшу жұмысына жарамдылық санаты туралы мәселені шешумен қатар ДҰК емдеу-сауықтыру іс-шараларының тізбесі мен кезеңділігін айқындайды. ДҰК қорытындысына төраға, хатшы қол қояды және ол комиссияның (мекеменің) мөрімен бекітіледі.

191. Дәрігерлік-ұшқыш комиссиялардың (бұдан әрі – ДҰК) қорытындысы медициналық куәландырылған сәттен бастап бір жыл бойы жарамды. ДҰК қорытындысының мерзімі өткен соң авиациялық персонал ұшу жұмысына (ұшуға үйретуге, ұшуларға басшылық жасауға, парашюттен секіруге және ұшуға) жіберілмейді және медициналық куәландыруға (амбулаториялық, стационарлық) жіберіледі.

Авиациялық персоналына осы Қағидалардың 192-тармағына сәйкес мерзімі айқындалатын кезекті стационарлық медициналық куәландыру объективті себептер бойынша жүргізілмеген жағдайда, штаттық ӘДК-ның рұқсаты бойынша штаттан тыс ДҰК-да амбулаториялық медициналық куәландыру жүргізіледі, оның қорытындысы 6 айға дейін жарамды болады.

Ескерту. 191-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 14.07.2022 № 522 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

192. Ұшқыштар мен штурмандар бірінші жоспарлы стационарлық медициналық куәландырудан отыз жаста өтеді.

Авиация талаптарының тармақтарын қолданбай ұшу жұмысына жарамды деп танылған ұшқыштар мен штурмандар кезекті стационарлық медициналық куәландырудан үш жылдан кейін, ал ұшу жұмысына жарамды деп танылғандар ұшу жұмысына жарамдылығын дербес бағалауды көздейтін Авиация талаптарының тармақтарына сәйкес екі жылдан кейін өтеді.

Авиациялық персоналдың басқа да адамдары стационарлық медициналық куәландыруға 40, 45, 50 жасқа толғаннан кейін және денсаулық жағдайы өзгерген кезде және медициналық көрсеткіштер бойынша жіберіледі.

Авиациялық персонал 55 жасқа толғаннан кейін стационарлық медициналық куәландырудан жыл сайын өтеді.

193. Авиациялық персоналдың денсаулық жағдайында диагноз немесе ДҰК сараптамалық қорытындысын нақтылау талап етілетін өзгерістер болса, олар кезектен тыс стационарлық (амбулаторлық) медициналық куәландыруға жіберілуге тиіс.

194. Кезектен тыс медициналық куәландыру мынадай жағдайларда:

1) денсаулық жағдайында диагностика үшін күрделі болатын өзгерістер болған кезде;

2) бар ауруы өршіген кезде;

3) ұшу тапсырмаларын жүйелі түрде орындамаған жағдайларда;

4) ұшу жұмысында 6 (алты) айдан астам үзіліс болған кезде;

5) авиациялық оқиғалардан кейін;

б) жұмыс істеу үшін олардың денсаулық жағдайына анағұрлым жоғары медициналық талаптар қойылатын ұшқыш құрамын ұшақтардың басқа типтеріне ауыстырған кезде жүргізіледі.

195. Стационарлық медициналық куәландыру әскери-медициналық мекемелердің мамандандырылған бөлімшелерінде жүргізіледі.

196. Кезекті (кезектен тыс) медициналық куәландыруға жіберуді әскери бөлімнің командирі және (немесе) жоғары тұрған басшылық жүргізеді.

197. Медициналық куәландыруға жіберілетін адамдарға ДҰК-ға осы Қағидалардың 80-тармағының 1), 3), 4) тармақшаларына сәйкес медициналық құжаттар ұсынылады.

198. Денсаулық жағдайы туралы мәліметтер қосымша:

- 1) алдыңғы ДҰК диагнозы мен қорытындысын;
- 2) соңғы рет қашан және қайда стационарлық медициналық куәландырудан өткенін;
- 3) комиссияаралық кезеңдегі дене бітімінің жай-күйіне және жұмысқа қабілетіне жалпы мінездемені;
- 4) медициналық көрсеткіштер бойынша ұшу жұмысынан босату немесе шеттету жағдайларын, олардың себептерін;
- 5) ұшу жұмысына дәрігерлік байқау деректерін;
- 6) пульс жиілігінің динамикасын, ұшу жұмысы процесіндегі артериалды қысым мөлшерін және куәландырушының денсаулық жағдайын сипаттайтын басқа да объективті деректерді;
- 7) жеке-психологиялық ерекшеліктерді;
- 8) ұшу жұмысын жалғастырудың мақсаттылығын;
- 9) медициналық куәландыруға жіберу себебін;
- 10) әскери бөлім дәрігерінің ұшу жұмысында одан әрі пайдаланудың мақсатқа сәйкестігі туралы пікірін қамтиды.

199. Қызметтік істер туралы мәліметтер қосымша:

- 1) жалпы ұшуды, ұшақ (тікұшақ) типін;
- 2) ұшу жұмысын орындау сапасын;
- 3) ұшу жұмысын жалғастыру мүмкіндігі туралы қорытындыны;
- 4) қолбасшылықтың ұшу жұмысында одан әрі пайдаланудың мақсатқа сәйкестігі туралы пікірін қамтиды.

200. Барокамерада биіктік гипоксиясына төзімділікті зерттеу:

- 1) ұшқыштар мен штурмандарға отыз жасқа толғанға дейін – төрт жылда бір рет, одан әрі – стационарлық медициналық куәландыру кезінде және медициналық көрсеткіштер бойынша;
- 2) ұшқыштар экипаждарының басқа мүшелеріне – бес жылда бір рет;
- 3) парашютшілерге, планершілерге және әуеде ұшушыларға, әуе кемесінің бортында ұшу тапсырмаларын орындауға қатысатын әскери қызметшілерге – алғашқы медициналық куәландыру кезінде, ал одан әрі – медициналық көрсеткіштер бойынша жүргізіледі.

Барокамерада биіктік гипоксиясына төзімділікті жоспарлы сынаулар барокамера болмаған кезде ұшақтағы биіктік сынауларымен ауыстырылады.

201. Стационарлық медициналық тексеру аяқталғаннан кейін әскери қызметші сараптамалық қорытынды шығаратын және оны куәландырылушыға жеткізетін штаттан тыс госпитальдық ДҰК-ға ұсынылады. Зерттеулер, маман- дәрігерлердің тексеру нәтижелері және ДҰК қорытындысы медициналық кітапшаның тиісті бөлімдеріне енгізіледі. Куәландырылушы міндетті медициналық зерттеу жүргізуден бас тартқан жағдайда медициналық тексеру тоқтатылады және әскери қызметші әскери бөлімге шығарылады.

Медициналық кітапшада "Медициналық тексеруден бас тартуына байланысты дәрігерлік-ұшқыш комиссиясының медициналық куәландыруынсыз шығарылады" деген жазба жазылады.

202. Ұшу жұмысына (ұшуға басшылық жасауға, парашютпен секіруге немесе ұшуға) жарамсыз деп танылған және ұшу жұмысымен (ұшуға басшылық жасаумен, парашютпен секірумен және ұшумен) байланысты емес әскери лауазымдарға тағайындалған авиациялық персонал диспансерлік есепке қойылады.

203. Жазылған немесе аурудың тұрақты ремиссиясына жеткен жағдайда осы адамдарды штаттық ӘДК-мен (ДҰК-мен) жазбаша келіскеннен кейін әскери бөлімнің командирі ұшу жұмысына, ұшуға басшылық жасауға, парашютпен секіруге және ұшуға , бірақ ұшу жұмысына (ұшуға басшылық жасауға, парашютпен секіруге және ұшуға) жарамсыздығы туралы сараптамалық қорытынды шығарылғаннан кейін бір жылдан ерте емес, қалпына келтіру мүмкіндігін айқындау үшін стационарлық медициналық куәландыруға жібереді.

204. Ұшқыштар мен штурмандар ұшқыштар лауазымдарына қайта қабылдану кезінде әскери-медициналық мекемелердің мамандандырылған бөлімшелерінде медициналық тексеруге және куәландыруға жатады.

205. Әскери-медициналық мекемеде емделуде жүрген авиациялық персонал:

1) ұшу жұмысына жарамдылық дәрежесі өзгерген;

2) ауруы бойынша демалыс берілген;

3) әскери қызметтің басқа да міндеттерін орындаумен ұшудан босатылған жағдайларда ғана ДҰК-ға ұсынылады.

206. Егер шалдыққан ауру алдыңғы сараптамалық қорытындыны өзгертуді талап етпесе, авиациялық персонал медициналық куәландырусыз әскери-медициналық (медициналық) мекемеден (ұйымнан) шығарылады және шығару эпикризінде және медициналық кітапшада "Шалдыққан ауру ұшу жұмысын жалғастыруға кедергі келтірмейді" деген жазба жазылады.

207. Авиациялық персоналды даярлау бойынша ӘОО-ның ұшу мамандықтарында білім алатын курсанттар ұшу практикасы басталар алдында және оқу аяқталғаннан кейін осы Қағидаларда айқындалған тәртіппен ДҰК-да жыл сайын медициналық куәландыруға жатады.

Бұл ретте бірінші курс курсанттарына қан тобын және резус-факторын айқындау жүргізіледі, олардың нәтижелері медициналық кітапшаға енгізіледі.

Медициналық көрсеткіштер бойынша ұшуға үйретуге жарамдылығын айқындау үшін курсанттар әскери-медициналық мекемелердің мамандандырылған бөлімшелеріне медициналық куәландыруға жіберіледі.

208. Куәландыру нәтижелері бойынша ДҰК осы Қағидаларға 20-қосымшаға сәйкес қорытындылар шығарады.

209. Ұшу жұмысына жарамдылық туралы ДҰК қорытындысында ұшуға басшылық жасауға және оны басқаруға, парашютпен секіруге және жерүсті катапульттеуге жарамдылық көзделеді.

Ұшу жұмысына жарамды немесе шектеулі жарамды деп танылған ұшқыштар мен штурмандар ұшуға басшылық жасауға және оны басқаруға жіберіледі.

210. Ұшу жұмысына шектеулі жарамды деп олардың авиация тегіне тиесілігіне сәйкес келетін Авиация талаптарының бағаны бойынша шектеулермен жіберілген, сондай-ақ анағұрлым төмен талаптарды қамтитын бағандар бойынша ұшу жұмысына жарамды деп танылған адамдар саналады.

211. ДҰК қорытындысында Авиация талаптарының тармақтары, тармақшалары мен бағандары, ұшу жұмысына (ұшуға оқытып-үйретуге, ұшуға басшылық жасауға, парашютпен секіруге және ұшуға) жарамдылық дәрежесі, диагнозы және аурудың, мертігудің себепті байланысы, негізгі емдеу-профилактикалық ұсынымдар көрсетіледі.

ДҰК ұшу жұмысына (оқытып-үйретуге) жарамсыз деп танылған ұшқыштар құрамының адамдарына олардың әскери қызметке жарамдылық санаты туралы (егер ол туралы медициналық куәландыруға жолдамада көрсетілсе) және ұшуға басшылық жасауға жарамдылық туралы қорытынды шығарады.

212. Әскери қызмет міндеттерін орындаудан босату туралы қорытынды жетіден он бес тәулікке дейінгі мерзімге беріледі және медициналық куәландыру туралы анықтамамен ресімделеді. ДҰК босату туралы қорытындыны қайта шығарады, бірақ жалпы алғанда босату мерзімі 30 тәуліктен аспайды.

213. Әскери бөлімдердің және авиациялық персоналды даярлау бойынша ӘОО-ның дәрігерлері 7 тәулікке дейінгі мерзімге ұшудан босатады немесе әскери қызмет міндеттерін орындаудан (курсанттарға – барлық жұмыстар мен нарядтардан) толық босатады.

214. Ұшу жұмысына (ұшуға оқытып-үйретуге, ұшуға, ұшуға басшылық жасауға, парашютпен секіруге) жарамдылықты дербес бағалау көзделетін Авиация талаптарының тармақтары бойынша ұшу жұмысына (ұшуға оқытып-үйретуге, ұшуға, ұшуға басшылық жасауға, парашютпен секіруге) жарамдылық туралы ДҰК қорытындысы:

1) ауру анықталған кезде функционалды сақталған;

2) комиссияралық кезеңде медициналық бақылау деректері бойынша ұшуға төзімділік болған;

3) куәландырылушының ұшу жұмысын жалғастыруға мақсаттылығы болған;

4) әскери бөлім қолбасшылығының және дәрігерінің пікірі бойынша ұшу жұмысында одан әрі пайдаланудың мақсатқа сәйкестігі болған кезде шығарылады.

215. Мамандық бойынша жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің жоғары әскери оқу орындарына оқуға түсетін ұшқыштар мен штурмандар ұшу жұмысын орындауға шектеулер болған кезде ӘОО-ға оқуға түсуге жарамсыз деп танылады.

216. Әскери-медициналық мекеменің мамандандырылған бөлімшесінде медициналық куәландыру кезінде ДҰК-ның ұшу жұмысына (ұшуға оқытып-үйретуге, ұшуға, ұшуға басшылық жасауға, парашютпен секіруге) жарамсыздығы туралы қорытындысы, егер ол штаттық ӘДК-ның бекітуіне жататын болса, медициналық кітапшаға енгізілмейді. ДҰК қорытындысын әскери бөлім медицина қызметінің бастығы ауруы туралы бекітілген куәлікті алғаннан кейін медициналық кітапшаға жазады және ол мөрмен бекітіледі. Ауруы туралы бекітілген куәлік бөлімге келіп түскенге дейін әскери қызметшілер ұшу жұмысына (ұшуға басшылық жасауға, парашютпен секіруге және ұшуға) жіберілмейді.

217. Куәландырылушы туралы мәліметтер және ДҰК қорытындысы ДҰК отырыстарының хаттамалары кітабына жазылады. ДҰК отырысының хаттамаларына комиссия жүргізілген күні төраға, ДҰК отырысына қатысқан комиссия мүшелері және хатшы қол қояды, ал комиссияның қорытындысы куәландырылушыға жарияланады.

218. Әскери қызметшілерге медициналық куәландырудан кейін осы Қағидаларға 21-қосымшаға сәйкес нысан бойынша ДҰК-дан өткені туралы куәлік беріледі, ол ұшу жұмысына (ұшуға басшылық жасауға, парашютпен секіруге және ұшуға) жіберу үшін негіз болып табылады.

219. ДҰК қорытындысын ауруы туралы куәлікпен ресімдеу кезінде объективті тексеру деректерін және арнайы зерттеу нәтижелерін ДҰК отырысының хаттамалары кітабына жазбауға рұқсат етіледі, жазбасы бар ауруы туралы, штаттық ӘДК қорытындысы туралы куәліктің бір данасы ДҰК отырысының хаттамалары кітабында қосымша ретінде сақталады.

ДҰК отырысының хаттамалары кітабын жүргізуді, шығарылған қорытындыны ресімдеуді және оның негізділігін бақылау ДҰК төрағасына жүктеледі.

220. Ауруы туралы куәліктер:

1) ұшу жұмысына (ұшуға оқытып-үйретуге, ұшуға басшылық жасауға, парашютпен секіруге және ұшуға) жарамсыз;

2) ұшу жұмысына алғаш рет шектеулі жарамды деп танылған;

3) ұшу жұмысына бұрын шығарылған шектеуді алған кезде;

4) ұшу жұмысына (ұшуға оқытып-үйретуге, ұшуға басшылық жасауға, парашютпен секіруге және ұшуға) жарамдылық қалпына келтірілген кезде авиациялық персоналға (әскери қызметшілерге) жасалады.

221. Запаста тұратын авиациялық персоналға:

- 1) олар ұшу жұмысына жарамсыз деп танылған кезде;
- 2) ұшу жұмысына алғаш рет шектеулі жарамды деп танылған кезде;
- 3) ұшу жұмысына қайта қабылданған кезде ауруы туралы куәліктер жасалады.

222. Медициналық куәландыру кезінде ауруы бойынша демалысқа мұқтаж деп танылған әскери қызметшілерге медициналық куәландыру, әскери қызметтің басқа да міндеттерін орындаумен ұшудан босату (30 және одан астам тәулікке) туралы анықтаманы ресімдеу тәртібі осы Қағидалардың 176-тармағында айқындалады.

14-тарау. Запаста тұратын авиациялық персоналды есепке алу мақсатында медициналық куәландыру

223. Запаста тұратын ұшқыштар мен штурмандарды есепке алу мақсатында медициналық куәландыру бес жылда бір рет әскери жиындарға шақыру алдында немесе денсаулық жағдайында өзгерістер болған кезде жүргізіледі. Ұшу экипаждарының басқа да мүшелеріне әскери жиындарға шақырылған кезде немесе денсаулық жағдайында өзгерістер болған кезде ғана жүргізіледі.

224. Медициналық куәландыру нәтижелері запаста тұратын азаматтың медициналық куәландыру картасына жазылады.

225. Запаста тұратын және азаматтық авиацияда ұшу жұмысында болатын ұшқыштар мен штурмандар есепке алу мақсатында медициналық куәландыруға жіберілмейді. Бұл ретте ҚІБ (Б) сол мерзімдерде осы адамдарға жұмыс орны бойынша дәрігерлік-ұшқыш сараптамалық комиссияларынан жеке іске тіркеу үшін оларды медициналық куәландыру нәтижелері туралы анықтамаларды сұратады.

15-тарау. Әскери қызметшілер немесе азаматтар ауруларының, мертігулерінің, қаза табуының (қайтыс болуының) әскери қызмет өткеруге (әскери жиындардан өтуге) (міндеттерді орындауға) байланысты себепті байланысын айқындау

226. Аурудың, мертігудің, қаза табудың (қайтыс болудың) себепті байланысын:

- 1) ҚР ҚК-да әскери қызмет өткеретін азаматтарда – ҚР ҚМ ОӘДК, штаттан тыс тұрақты әрекет ететін госпитальдық және гарнизондық ҚР ҚК ӘДК;
- 2) ҚР ҚК-да әскери қызмет өткерген азаматтарда – ҚР ҚМ ОӘДК айқындайды.

227. Ауырғаны, мертігуі туралы жаңадан ашылған мән-жайлар және олардың әскери қызмет өткерумен (міндеттерді орындаумен) байланысы болған кезде аурудың, мертігудің себепті байланысы туралы қорытынды (құжаттар бойынша) сырттай (бұдан бұрын шығарылған қорытындыны жоюмен) қайта қаралады.

Аурудың, мертігудің, қаза табудың (қайтыс болудың) себепті байланысы туралы ҚР ҚМ ОӘДК қорытындысы жарамдылық мерзімін шектеусіз бір рет бір данада беріледі.

228. Әскери қызмет өткерген әскери қызметшілерге немесе азаматтарға мертігудің себепті байланысын белгілеу туралы ӘДК қорытындысы мертігу туралы анықтамаға сәйкес мертігу мән-жағдайлары туралы акті немесе қызметтік тергеп-тексеру материалдары негізінде шығарылады.

229. Мертігу туралы анықтаманы онда әскери қызметші немесе азамат әскери қызмет өткерген әскери бөлімнің командирі береді. Мертігу туралы анықтамада мертіккен мән-жайлар және әскери қызмет міндеттерін орындаумен (өткерумен) байланысы көрсетіледі.

ҚР ҚМ ОӘДК немесе штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК мертігудің себепті байланысы туралы ӘДК қорытындысын мертігу туралы анықтаманы және мертігу мән-жайларын көрсететін растау құжаттарын қарау негізінде шығарады.

230. Мертігудің, аурудың себепті байланысы туралы ӘДК қорытынды шығарған кезде мертігу туралы анықтама болмаған кезде мертігу, ауру себебі мен мән-жайлары көрсетілген құжаттар (олар мертіккен, ауырған сәттен бастап 3 (үш) айдан кешіктірілмей жасалса): қызметтік істер және денсаулық жағдайы туралы мәліметтерді, амбулаторияда медициналық көмекке алғаш жүгінуі туралы науқастарды есепке алу кітабынан үзінді, әкімшілік немесе қызметтік тергеп-тексеру, қылмыстық іс, аттестаттау материалдары, әскери-медициналық мекеменің анықтамасы, ауру тарихы немесе одан үзінді, ауру туралы куәлігі, әскери бөлім немесе әскери-медициналық мекеме дәрігерінің әскери қызметшінің медициналық кітапшасына медициналық көмекке алғаш жүгінуі туралы жазбасы, архивтік мекеменің анықтамасы алынады.

231. Аурудың, мертігудің, қаза табудың (қайтыс болудың) себепті байланысын айқындау азаматтардың, зейнетақымен қамсыздандыруды жүзеге асыратын органдардың, ҚР ҚК кадр қызметтерінің, сот және Қазақстан Республикасы прокуратурасы органдарының өтініші негізінде жүргізіледі.

232. Мертігудің, аурудың себепті байланысы туралы ӘДК қорытындысы ӘДК отырысының хаттамалар кітабына, әскери қызметшінің мертігу, ауру мән-жағдайларын растайтын құжатқа сілтеме жасаумен ауруы туралы куәлігіне немесе анықтамаға, ауру тарихына, медициналық кітапшаға жазылады.

233. Медициналық құжаттарда аурудың, мертігудің себепті байланысы туралы ӘДК қорытындысы болмаған кезде көрсетілген құжаттарды дұрыс ресімдемеген, азамат қолда бар аурудың, мертігудің себепті байланысы туралы ӘДК қорытындысымен келіспеген кезде, сондай-ақ әскери қызмет өткеруді растайтын құжаттарда "ауруы бойынша" немесе "денсаулық жағдайы бойынша" әскери қызметтен шығару туралы жазбалар болған кезде құжаттар ҚР ҚМ ОӘДК-ның қарауына жолданады.

234. Құжаттарды қарау нәтижелері осы Қағидаларға 22-қосымшаға сәйкес нысан бойынша штаттық ӘДК отырысының хаттамасымен ресімделеді. Аурудың, мертігудің

себепті байланысы туралы ҚР ҚМ ОӘДК-ның қорытындысы осы Қағидаларға 23-қосымшаға сәйкес нысан бойынша ресімделеді.

235. Әскери қызмет өткерген азаматтың құжаттарында ауру диагнозы болмаған жағдайда, бірақ медициналық куәландырудан өткен сәтте қолданылған аурулар кестесінің тармағы көрсетілген жағдайда ҚР ҚМ ОӘДК өз қорытындысында аурудың, мертігудің себепті байланысы туралы аурулар кестесінің көрсетілген тармағында көзделген аурулардың атауын көрсетеді.

236. Әскери қызметшіде әртүрлі жағдайларда пайда болған (шалдыққан) бірнеше ауру, мертігу немесе олардың салдары анықталған кезде себепті байланысы туралы ӘДК қорытындысы бөлек шығарылады.

237. Құжатта себепті байланыс туралы ӘДК қорытындысының бұрын шығарылған аурудың, мертігудің диагнозы нақты көрсетілмесе, штаттық ӘДК оның тұжырымын өзгертпей, алғашқы диагнозды көрсетеді, одан кейін аурудың, мертігудің нақтыланған диагнозын көрсетеді және ол бойынша себепті байланысы туралы ӘДК қорытындысын шығарады.

238. Азаматтың медициналық куәландыру нәтижелері туралы құжаттары болмаған немесе оған медициналық куәландыру жүргізілмеген кезде аурудың, мертігудің себепті байланысы туралы ӘДК қорытындысын шығару үшін негіздеме ауру тарихындағы, медициналық кітапшадағы, медициналық анықтамадағы, архив анықтамасындағы жазбалар болып табылады.

239. ӘДК-ның:

1) "Әскери қызмет міндеттерін орындау кезінде мертіккен" деген қорытындысы, егер ол әскери қызмет міндеттерін орындау кезінде, сондай-ақ радиоактивтік заттардың, иондаушы сәулелендіру көздерінің, зымыран отыны компоненттерінің және өзге де жоғары уытты заттардың, электр-магниттік өріс және лазерлік сәулелендіру көздерінің, оптикалық кванттық генераторлардың әсер етуі негіз болған зақымдау нәтижесінде болса, әскери қызметшілерге шығарылады;

2) "Әскери қызмет міндеттерін орындау кезінде шалдыққан ауру" деген қорытындысы, егер ол өте қауіпті инфекцияның эпидемиялық ошағында (жұмыста) болу уақытында жұқтырылса, ал медициналық персонал қатарынан куәландырылушыда бұдан басқа туберкулезбен, вирусты гепатитпен және АИТВ-инфекциясымен ауырғандарға медициналық көмек көрсету бойынша қызметтік міндеттерді орындау кезінде жұқтыру салдары болса (науқастармен тікелей байланысы бар адамдарға) шығарылады;

3) "Әскери қызмет өткерумен байланысты шалдыққан ауру" деген қорытындысы, егер ол куәландырылушыда әскери қызмет өткеру кезеңінде пайда болса немесе көрсетілген кезеңде әскери қызметке жарамдылық санатын өзгертетін ауырлық дәрежесіне жеткен болса, сондай-ақ әскери қызметтен шығарылғаннан кейін бір жыл ішінде диагноз қойылған созылмалы баяу үдемелі ауру кезінде, аурудың басталуын

әскери қызмет өткеру кезеңіне жатқызса, аурудың басталуын көрсетілген кезеңге жатқызуға мүмкіндік беретін медициналық құжаттар болған кезде әскери қызметшілерге немесе әскери қызмет өткерген азаматтарға шығарылады.

240. ӘДК-ның "Иондаушы сәулелендірудің әсер етуі салдарынан шалдыққан ауру" деген қорытындысы, егер ауру радиоактивті заттар, иондаушы сәулелендіру көздері факторларының теріс әсер етуінен пайда болса, әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілерге шығарылады.

Мұндай қорытынды 1986 – 1990 жылдарда Чернобыль атом электр станциясындағы (бұдан әрі – Чернобыль АЭС) авария салдарын жою жөніндегі жұмыстарды орындауға тартылған немесе ядролық қаруды сынауға қатысқан немесе 1949 – 1991 жылдарда радиоактивті заттармен ластанған аумақта әскери қызмет өткерген әскери қызметшілерге шығарылады.

241. Осы Қағидалардың 240-тармағында көрсетілген аурудың себепті байланысын белгілеу кезінде ҚР ҚМ ОӘДК Кодекстің 7-бабының 7б) тармақшасына сәйкес бекітілетін иондаушы сәулелендірудің әсер етуіне байланысты аурулар тізбесін, архивтік деректерді және медициналық құжаттарды басшылыққа алады.

242. ӘДК-ның:

"Бұрынғы КСР Одағын қорғау кезінде болған мертігу (жаралану, жарақаттану, контузия)";

"Әскери қызмет міндеттерін орындау кезінде болған мертігу (жаралану, жарақаттану, контузия)";

"Майданда болуына байланысты шалдыққан ауру";

"Жауынгерлік іс-қимылдар жүргізілген басқа мемлекеттер аумағында әскери қызмет өткеруіне байланысты шалдыққан ауру";

"Жауынгерлік іс-қимылдар жүргізілген басқа мемлекеттер аумағында әскери қызмет міндеттерін орындау кезінде болған мертігу (жаралану, жарақаттану, контузия)" деген қорытындысы әскери қызмет өткерген әскери қызметшілерге және азаматтарға шығарылады, олардың мәртебесі "Ардагерлер туралы" 2020 жылғы 6 мамырдағы Қазақстан Республикасының Заңында айқындалған.

243. Жауынгерлік іс-қимылдарға қатысуға байланысты аурудың, мертігудің себепті байланысын белгілеу үшін ҚР ҚМ ОӘДК-ға әскери қызмет өткергені туралы құжаттар, әскери қызмет өткеру кезеңінде шалдыққан ауруы, мертігу фактісін растайтын архивтік құжаттар және әскери қызметтен шығарылғаннан кейін ресімделген медициналық құжаттар ұсынылады.

244. ӘДК-ның мынадай қорытындысы:

1) "Әскери қызмет міндеттерін орындаумен байланысты емес қайғылы оқиға нәтижесінде болған мертігу" деген қорытындысы әскери қызметшілерге, егер мертігу әскери қызмет міндеттерін орындаумен байланысты болмаса;

2) "Әскери қызмет өткерумен байланысты емес шалдыққан ауру" деген қорытындысы әскери қызметшілерге ауру куәландырылушыда әскери қызметке әскерге шақырылғанға, келісімшарт бойынша әскери қызметке кіргенге дейін пайда болған және әскери қызмет өткеру кезеңінде куәландырылушының әскери қызметке жарамдылық санатын өзгертетін дәрежеге жетпеген кезде шығарылады.

245. ӘДЖ-ның:

1) "Қайтыс болуға әкеп соқтырған мертігу әскери қызмет міндеттерін орындау нәтижесінде болған" деген қорытындысы, егер әскери қызмет міндеттерін орындау нәтижесінде болған мертігу салдарынан қайтыс болған әскери қызметшілерге шығарылады. Әскери қызмет өткерген азаматтарға осындай қорытынды, егер ол әскери қызметтен шығарылғаннан кейін әскери қызмет міндеттерін орындау нәтижесінде болған мертігу салдарынан қайтыс болса шығарылады;

2) "Қайтыс болуға әкеп соқтырған ауруға әскери қызмет міндеттерін орындау нәтижесінде шалдыққан" деген қорытындысы, егер әскери қызметшілер аса қауіпті инфекцияның эпидемиялық ошағында болған уақытта жұқтырған ауру салдарынан, ал медициналық персонал қатарынан куәландырылушылар одан басқа қызметтік міндеттерін орындау кезінде туберкулезді және АИТВ-инфекциясын жұқтыру салдарынан (науқастармен тікелей қатынастағы адамдар үшін) қайтыс болғанда шығарылады.

Әскери қызмет өткерген азаматтарға осындай қорытынды, әскери қызметтен босатылғаннан кейін аса қауіпті инфекцияның эпидемиялық ошағында болған уақытта жұқтырған ауру салдарынан, ал медициналық персонал қатарынан куәландырылушылар одан басқа қызметтік міндеттерін орындау кезінде туберкулезді және АИТВ-инфекциясын жұқтыру салдарынан (науқастармен тікелей қатынастағы адамдар үшін) қайтыс болғанда шығарылады;

3) "Қайтыс болуға әкеп соқтырған ауруға әскери қызмет өткеру кезеңінде шалдыққан" деген қорытындысы әскери қызмет өткеретін әскери қызмет өткеру кезеңінде шалдыққан ауру салдарынан қайтыс болған әскери қызметшілерге шығарылады.

Әскери қызмет өткерген азаматтарға осындай қорытынды әскери қызметтен шығарылғаннан кейін әскери қызмет өткеру кезеңінде шалдыққан ауру салдарынан қайтыс болғанда шығарылады.

Қайтыс болудың себепті байланысы туралы қорытындылар медициналық құжаттарды, әскери қызмет өткеру кезеңіндегі медициналық куәландыру деректерін, қайтыс болу туралы медициналық куәлікті және басқа да құжаттарды зерделегеннен кейін, қайтыс болудың себебі мен әскери қызмет өткеру кезеңінде (әскери қызмет міндеттерін орындау нәтижесінде) болған мертігу, ауру арасында тікелей себепті байланысы болған кезде шығарылады.

16-тарау. Әскери қызметшілер (әскери міндеттілер) әскери қызмет міндеттерін орындау (әскери жиындардан өту) кезінде алған мүгедектікке әкеп соқтырмаған мертігудің (жараланудың, жарақаттанудың, контузияның) ауырлық дәрежесін айқындау

246. Әскери қызметшілер (әскери міндеттілер) әскери қызмет міндеттерін орындау (әскери жиындардан өту) кезінде болған, мүгедектікке әкелмеген мертігудің ауырлық дәрежесін айқындауды штаттан тыс тұрақты әрекет ететін (гарнизондық немесе госпитальдық) ӘДК жүргізеді.

247. Әскери қызметшілер (әскери міндеттілер) мертігуінің ауырлық дәрежесін айқындау үшін медициналық куәландыру әскери қызметшінің (әскери міндеттінің) баянаты немесе емдейтін дәрігердің қолдаухаты негізінде әскери-медициналық мекеме бастығының жазбаша өкімі бойынша жүргізіледі.

Медициналық куәландыру айқындалған дәрігерлік-сараптама нәтижесі болған кезде жүргізіледі.

248. Болған мертігудің ауырлық дәрежесі осы Қағидаларға 24-қосымшаға сәйкес Ауыр немесе жеңіл түріне жататын мертігулер (жаралану, жарақаттану, контузия алу) тізбесі негізінде шығарылады.

249. ӘДК-ның мертігудің себепті байланысын белгілеу туралы қорытындысы осы Қағидалардың 228-тармағы негізінде шығарылады.

250. Болған мертігудің ауырлық дәрежесі Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2013 жылғы 27 тамыздағы № 868 қаулысымен бекітілген Әскери қызметін өткеру кезеңінде әскери қызметші немесе әскери жиындарға шақырылған әскери міндетті қаза тапқан (қайтыс болған) жағдайда, оған мүгедектік белгіленген кезде немесе ол әскери қызмет міндеттерін орындауға байланысты мертіккен жағдайда біржолғы өтемақы төлеу қағидаларына 3-қосымшаға сәйкес нысан бойынша анықтамамен ресімделеді.

Болған мертігудің ауырлық дәрежесі туралы анықтама куәландырылушының қолына беріледі.

Қазақстан Республикасының
Қарулы Күштерінде әскери-
дәрігерлік сараптама жүргізу
қағидаларына 1-қосымша

Медициналық куәландыруды жүргізу жөніндегі нұсқаулық

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Медициналық куәландыру күндіз жарықта ол үшін арнайы бөлінген жарық, жылы және кең бөлмелерде жүргізіледі. Күндізгі жарық және (немесе) жасанды жарық беру дәрігерлердің жұмысы үшін толық жеткілікті болуға тиіс. Әрбір дәрігерге бөлек бөлме бөлінеді. Әйелдерді қосымша гинеколог куәландырады.

Куәландырылушылардың денсаулық жағдайы олардан сұрау және олардың денсаулық жағдайына шағымдануына немесе шағымданбауына қарамастан, жан-жақты объективті түрде зерттеу жолымен айқындалады.

2. Куәландырылушылар ұсынған әртүрлі медициналық құжаттар мен оларды диспансерлік қадағалау жөніндегі материалдар дәрігерлерді осы адамдарды медициналық куәландырудан босатпайды.

3. Тексеру процесінде куәландырылушылардың дене кемістігі ғана анықталмай және аурудың сипаты да белгілі болмай, сонымен ауру ағзаның (жүйенің) бұзылу мен функциясының теңгерілу дәрежесін және жалпы организмнің функционалдық бейімделуі айқындалады, ол тиісті сараптамалық қорытындының негізінде жатыр.

Нормадан ауытқуға күдіктенген кезде барлық жағдайларда куәландырылушы анықталған өзгерістерге және тиісті дәрігерлердің куәландырылуына байланысты толық тексерілуге тартылады. Егер амбулаториялық тексеру кезінде диагноз анық болмаса немесе күмән тудырса, куәландырылушы стационарлық тексерілуге жіберіледі.

2-тарау. Антропометриялық зерттеулер

4. Әскери-дәрігерлік (дәрігерлік-ұшқыш) сараптама мақсатында бағаланатын негізгі антропометриялық белгілер дененің бойы мен салмағы, кеуде өлшемі, өкпенің демалу-дем шығару, қол басының күші және тұлға күші, отыру қалпындағы бойы, қолдары мен аяқтарының ұзындығы болып табылады.

5. Антропометриялық зерттеулерді жұмыс басталар алдында салыстырып тексерілген өлшеу аспаптарының көмегімен дәрігердің қадағалауымен орта медициналық персонал жүргізеді. Куәландырылушылар маман дәрігерлердің қарап-тексеруінен іш киімде (трусиге дейін шешінген күйде) өтеді.

6. Куәландырылушының бойын тұрған және қажет болған кезде отырған қалпында айқындайды. Тұрған қалпында бойын өлшеу үшін куәландырылушы бой өлшегіштің тұғырына шығып, оның тік планкасына арқаның жауырын аралығы жағымен, бөкселерімен және өкшелерімен сүйеніп тұрады. Құлақтың құлақ бүртігі үсті ойығы мен көз саңылауының сыртқы бұрышы бір көлденең сызықта болатындай бас тік ұсталады. Бой өлшегіштің жылжымалы планкасы төбеге тығыз тіреледі. Бойды отырған қалпында өлшеу үшін куәландырылушы бой өлшегіштің қайырмалы орындығына түзу отырып, жауырын аралығымен және бөксесімен бой өлшегіштің тік планкасына сүйенеді. Басы тұрған қалпында өлшеген кездегідей қалыпта болады. Аяқтары тізелерінде тік бұрыш жасай бүгілген. Есептеу орындықтың үстіңгі бетінен 0,5 сантиметрге дейінгі дәлдікпен жүргізіледі.

7. Аяқтың ұзындығын анықтау үшін тұрған қалпындағы бой өлшемінен отырған қалпындағы бой өлшемі алынып тасталады. Қолдың ұзындығы сантиметрлік лентамен акромия өсіндісінен бастап қолдың үшінші саусағының соңына дейін өлшенеді.

8. Дене салмағы медициналық таразыларда анықталады. Куәландырылушы таразы алаңының ортасына тұрады. Көрсеткіштер 0,1 килограмға дейінгі дәлдікпен жазылады.

9. Кеуде өлшемі резеңкеленген өлшеуіш лентасын артқы жағынан жауырын бұрыштары астымен, алдыңғы жағынан – омыраудың төменгі жағынан қатты баспай салумен өлшенеді. Бұл ретте куәландырылушы қолдары төмен түсірілген қалыпта тұрады. Үш көрсеткіш белгіленеді: тыныс кідірісінде, демді барынша ішке алуда және демді барынша шығаруда.

10. Өкпенің демалу-дем шығару көлемі спирометрді пайдаланумен айқындалады. Куәландырылушы демді барынша ішке алғаннан кейін спирометр түтігіне дем шығарады.

11. Қол басының күші қол динамометрімен өлшенеді, оны куәландырылушы көлденең созылған оң, содан кейін сол қолдарының қол басымен барынша күшпен қысады. Дене күші дене динамометрін қолданумен айқындалады. Куәландырылушы екі қолымен тізе буындарының деңгейінде тұратын тұтқаны ұстап, аяқтарын бүкпей, динамометрді барынша созады.

3-тарау. Психикалық жай-күйін зерттеу

12. Куәландырылушының психикалық жай-күйін зерттеу оны сипаттайтын құжаттарды (мектептен, басқа оқу орындарынан, жұмыс орнынан, әскери бөлімнен және т.б. мінездеме, ата-анасынан немесе медициналық денсаулық сақтау ұйымдарынан мәліметтер) зерделеу және дәрігердің тексерілушімен жеке әңгімелесуі негізінде жүргізіледі.

Куәландырылушымен әңгімелесуде және оны қарап-тексеру кезінде бет-бейнесіне, мимикасына, жүрісінің ерекшеліктеріне, дене тұрысына, қозғалыстарына, реакциясының сәйкестілігіне, дәрігермен әңгімелесуге көзқарасына көңіл бөлінеді.

13. Куәландырылушының психикалық жай-күйін бағалауда зерттеудің клиникалық әдісі жетекші болып табылады, оны (тиісті көрсеткіштер кезінде) зерттеудің жалпы қабылданған әдістерімен (эксперименттік-психологиялық тестілеу, электрэнцефалография, реоэнцефалография, ми томографиясы, пневмоэнцефалография және басқалар) үйлестіру қажет. Куәландырылушының психикалық жай-күйін зерттеу мынадай жүйелілікте жүргізіледі: сананың, зейіннің, жадының, ойлаудың, интеллектінің, эмоциялық-еріктік саласының жай-күйі бағаланады; психопатологиялық симптоматикасының жоқтығы немесе бар болуы белгіленеді.

Зейінді зерттеген кезде оның көңіл аудару қабілеттілігі (әлсіреуі, алаңдаушылығы, тұрып қалуы) ескеріледі.

Жадыны зерттеу кезінде есте сақтау шапшаңдығы мен нақтылығы, өткен және ағымдағы оқиғаларды еске түсіру, жадыда алдаудың бар болуы, амнезия типі (ретроградты, антероградты) және т.б. белгіленеді.

Ойлауды бағалау кезінде логикалылыққа, пайымдау мен ойлау тұжырымының жүйелілігіне, тыңғылықтылығына, тұрып қалуына, резонерлікке, тым мәнерлілігіне, абстрактылы ойлаудың нақты ойлаудан басымдылығына және керісінше көңіл аударылады. Ойлау шапшаңдығы (жеделдетілген, қалыпты, бәсеңдеген), оның бағыттылығы (мәселелері, мүдделері) айқындалады.

Эмоциялық аясының жай-күйін айқындау кезіндегі көңіл-күй (көтеріңкі, қалыпты, төмен, тұрақсыз), көңіл-күйдің патологиялық құбылулары, олардың ұзақтығы, сипаты бағаланады. Эмоциялардың адекваттығы немесе адекватты еместігі сыртқы көріністерге өз сезімін тыю немесе басу қабілеттілігі бойынша бағаланады. Ерік-жігері аясы куәландырылушының әуестігінің және мінез-құлқының ерекшеліктері бойынша бағаланады.

Түйсік бұзылуларының жоқтығы немесе бар болуы анықталады: иллюзиялар, галлюцинациялар, олардың мазмұны, оларға көзқарасы (сыни, аффектілік, немқұрайлы), кеңістікті, уақытты, өз жеке басын түйсіну сапасының өзгеруі. Осы бұзылуларды, сондай-ақ мезі қылатын ойлар мен сандырақты анықтау үшін куәландырылушыға мақсатқа сәйкес сауал жүргізу талап етіледі.

4-тарау. Жүйке жүйесін зерттеу

14. Жүйке жүйесін зерттеу куәландырылушының медициналық құжаттамасын зерделеуден, оған сауал жүргізуден және куәландырылушыны объективті клиникалық-неврологиялық тексеруден тұрады. Сауал жүргізу кезінде шағымдары, өмірбаяндық анамнезі анықталады, анамнезіндегі есінен тану ұстамалары, құрысқақтар, сөйлеуінің, естуінің, көруінің өзгеруі, орталық және перифериялық нерв жүйелерінің жарақаттары, психиатриялық және неврологиялық бейінді мекемелерде емделуіне назар аударылады, түнде зәрін ұстай алмаудың соңғы эпизодының күні белгіленеді. Тұқым қуалаушылық – туыстарында құрысқақтық талмалар, есінен тану эпизодтары, бұлшықет әлсіздігінің ұстамалары, психикалық аурулар, ішімдікті шамадан тыс пайдалану, есірткі заттарын пайдаланудың болғаны немесе болмағандығы анықталады.

15. Сыртқы қарап-тексеру кезінде дене бітімі, тері және шырышты қабықтарының, бұлшықет жүйесінің, жүрісінің жай-күйі бағаланады. Егер куәландырылушы бұрын бас-ми жарақаты болғанын жоққа шығарған жағдайда да бас сүйегі зақымдануларының жоқтығына көз жеткізу қажет.

16. Неврологиялық тексеру бас-ми нервтері функциясын тексеруден басталады. Көзді қозғалтатын нервтер мен көздің симпатикалық иннервациясының функциясы зерттеледі. Көз алмасының орналасуы, көздің жоғары-төмен, ішке, сыртқа қозғалуы тексеріледі. Қарашықтардың түрі мен көлемі, олардың біркелкілігі, сондай-ақ конвергенция мен аккомодация кезінде қарашықтардың жарыққа реакциясы (тікелей және бірлескен) айқындалады.

Үш тармақты нервтің функциясын тексеру кезінде беттегі сезгіштіктің, шайнау бұлшықеттерінің жай-күйі, төменгі жақсүйектің қозғалысы көлемі, корнеалдық және конъюнктивалық рефлексдер зерттеледі.

Бұдан әрі қалған бас сүйек-ми нервтерінің функциялары айқындалады. Маңдай терісі қатпарларының екі жақта бірдей болуын, көз саңылауларының ені, көзді қысу және қабақты түю мүмкіндігі, тістерді көрсеткен кезде мұрын-еріндік қатпарларының симметриялығы тексеріледі.

17. Вестибулярлы аппараттың қимыл функциясы (нистагм, тепе-теңділік, мүлт кету) айқындалады. Негізгі дәм сезулерді: тәттіні, қышқылды, тұздыны, ащыны қабылдаудың дұрыстығы зерттеледі, бұл үшін қанттың, ас тұзының, лимон қышқылының және хинин сульфатының стандартты ерітінділері пайдаланылады; фонация кезіндегі жұмсақ таңдайдың қозғалғыштығы, дауыстың үнділігі, жұту қабілеттілігі, басты бұру мен иықты көтеру мүмкіндігі, тілді шығару кезіндегі тіл қозғалысы көлемі, фибриллярлық тітіркенулердің болуы және оның бұлшықеттерінің атрофиясы зерттеледі.

18. Қимыл жүйесін тексеру кезінде аяқ-қолдардың белсенді және пассивті қимылдарының көлемі, қимыл актілерінің үйлесімі (статикалық және динамикалық атаксия), бұлшықеттердің күші, тонусы және трофикасы тексеріледі. Адам еркіне бағынбайтын дене қимылдарының (гиперкинездердің), контрактулар мен атрофиялардың болуына назар аударылады. Бұдан әрі сіңір, сүйекқап, тері рефлекстері және шырышты қабықтардың рефлекстері тексеріледі. Әр рефлекс оң және сол жағынан зерттеледі, олардың шапшаңдығы және біркелкілігі салыстырылады. Патологиялық рефлексдердің (Бабинскийдің, Россолимонның, Жуковскийдің, Бехтеревтің, Оппенгеймнің, Гордонның және т.б.) болуы немесе жоқтығы, үстірт және терең сезгіштіктің (ауруды сезгіштік, температуралық, дене түйсігі арқылы сезу, бұлшықет-буындық) жай-күйі белгіленеді.

19. Вегетативті нерв жүйесін тексеру кезінде терінің беткі қабатының түсіне (беттің, дененің, аяқ-қолдардың), трофикалық бұзылыстардың бар болуына назар аударылады, терінің ылғалдығы мен температурасы сипап қарау арқылы анықталады. Вегетативті тері рефлекстері (жергілікті және рефлекторлық дермографизм, пилomotorлық рефлекс), Даньини-Ашнердің көз-жүрек рефлексі, мойындық вегетативтік, клиностатикалық және ортостаздық рефлексдер тексеріледі.

5-тарау. Ішкі ағзаларды зерттеу

20. Ішкі ағзаларды зерттеу шағымдарды, анамнезді зерделеуді, сондай-ақ жалпы қарап-тексеруден басталатын объективті тексеруді қамтиды. Сыртқы түріне, дене бітіміне, терісінің түсіне, созылғыштығы мен ылғалдылығына, содан кейін пальпация әдісімен теріасты шелмайының, лимфа түйіндерінің, бұлшықеттердің жай-күйіне назар аударылады.

21. Эндокриндік жүйе ағзалары шағымдарға, анамнезге қатысты мақсатқа сәйкес сауал жүргізу арқылы және пальпация мен перкуссияның қолжетімді әдістерімен зерттеледі.

22. Қан айналымы ағзалары. Қан тамырларын зерттеу артериялар мен веналарды қарау мен пальпациялау, ірі қан тамырларын аускультациялау және қан тамырлары жүйесін құралдық әдістермен зерделеу жолдарымен жүргізіледі. Пульстің ырғағы, жиілігі, ширығуы мен толығыуы анықталады, артериялар мен веналардың әртүрлі аймақтардағы мүмкін болатын пульсациясы анықталады, жүректің немесе ірі қан тамырларының ауруларын көрсетуі мүмкін. Тыныштықтағы (отырған кездегі) артериялық қан қысымы өлшенеді. Бір рет өлшеген кезде артериялық қан қысымының кездейсоқ көтерілуін болдырмау үшін манжетті шешпей артериялық қан қысымы бірнеше рет өлшенеді және соңғы төменгі сан есепке алынады.

Пальпация және перкуссиямен жүрек шекарасы, жүрек соққысының ені, күші мен резистенттілігі, жүрек соққысының бар болуы, кеуде клеткасының дірілдеуі, жүрек аймағындағы және оған көршілес аймақтардағы басқа да пульсациялар анықталады. Әртүрлі жағдайларда куәландырылушының жүрегін (жатқанда, тұрғанда, дене жүктемесінен кейін, демін ұстап тұрғанда) тыңдау кезінде жүрек соғысы дыбыстарының үнділігін (күшеюі, әлсіреуі, акценті) және олардың сипаты (жарықшақтану, қосарлану, қосымша жүрек соғысы дыбыстарының пайда болуы), сондай-ақ жүрек шуылының болуын бағалайды. Шуылды тыңдау кезінде оның жүрек қызметінің фазасына (систолалық, диастолалық) қатынасын, оның ерекшелігін, күшін, ұзақтылығын, орналасуын мен басымдық иррадиациясын анықтау қажет. Органикалық және функционалдық шуылдардың, сондай-ақ жүрек кемістігінің дифференциалды диагнозы құралдық (рентгенологиялық, кардиографиялық, функционалдық) әдістерді қоса алғанда, кешенді тексеруден кейін ғана жүргізіледі.

23. Тыныс алу ағзалары. Шағымдарды бағалаған кезде ентигудің сипатына (физиологиялық немесе патологиялық; дем алу, дем шығару немесе екеуі аралас қиындағанда), жөтелдің ерекшеліктеріне (ұзақтылығы, пайда болу уақыты, дыбысының қаттылығы, тембрі, қақырықтың болуы, оның ерекшелігі), кеудедегі ауырсынудың орнына, қарқындылығына, иррадиациясына және бұл ауырсынудың тыныс алу актісімен, жөтелмен байланысына көңіл аударылады.

Қарап-тексеру кезінде терінің және көрінетін шырышты қабықтардың түсі, кеуде қуысының нысаны, бұғананың орналасуы, бұғана үсті және бұғана асты шұңқырлары, жауырын, кеуденің екі жартысының симметриялығы, тыныс алудың типі, тыныс алу қозғалыстарының жиілігі, ритмі және тереңдігі қосалқы бұлшықеттердің тыныс алу актісіне қатысуы бағаланады.

Пальпация кезінде кеуде қуысының ауырсыну орны және оның резистенттілігі (серпінділігі), дауыс дірілінің айқындылығы, плевра үйкелісінің шуылы анықталады.

Салыстырмалы перкуссияда өкпенің шекарасы, өкпенің төменгі жиектерінің қозғалғыштығы, өкпенің жоғарғы бөлігінің биіктігі және олардың ені айқындалады, сондай-ақ патологиялық жай-күй кезінде перкуторлық өкпе дыбысының өзгерістері (қысқаруы, тұйықталуы немесе плевра қуысында, сұйықтықтың болуы, өкпеде қабыну немесе ісік үдерістері кезіндегі тұйық дыбыс; дыбыстың тимпаникалық сипаты, плевраның қуысында ауа жиналған кездегі қораптық дыбыс, өкпедегі қуыстардың болуы – абсцесс, каверна, өкпе тініндегі ауаның шамадан тыс көп болуы – эмфизема) айқындалады.

Аускультация кезінде түрлі тыныс алу фазаларындағы тыныс алу шуылының сипаты, олардың күші және ұзақтығы айқындалады. Негізгі тыныс алу шуылдары (везикулярлы, бронхиалды тыныс алу және оның өзгерісі) және жанама тыныс алу шуылдары (сырыл, плевра үйкелісінің шуылы, сықырлауы) бағаланады.

Өкпе ауруларына күдікті симптомдар анықталған кезде рентгенологиялық, зерттеудің құралдық және зертханалық әдістері пайдаланылады.

24. Құрсақ қуысы ағзалары. Шағымдар мен анамнезді талдауға ерекше назар аударылады. Қарап-тексеру кезінде ауыз қуысының жай-күйі (тістер, қызылиек, тіл) бағаланады. Құрсақ қуысы ағзаларын қарап-тексеру, пальпациялау куәландырылушының жату және тұру қалпында жүргізіледі. Алдымен үстірт пальпациялау, содан кейін терең сырғанау пальпациясы әдісімен ауырсынғыштық, іш пердесінің тітіркенгіштігі, құрсақ қабырғасының ақ жолақ жарығының болуы, құрсақ қабырғасының ширығуы, сондай-ақ оның пішінін, тығыздығын, құрсақ қуысының кейбір органдарының орнын және олардағы ісік тәріздес өскіндер айқындалады. Бауыр, көк бауыр ұлғайғанда, олардың өлшемі сантиметрмен көрсетіледі.

Перкуссия кезінде бауырдың жоғарғы жиегі, асқазанның төменгі жиегі және көк бауырдың өлшемі анықталады. Құрсақ қуысы ағзаларының ауруларын көрсететін симптомдарды анықтау кезінде қосымша зерттеулер (оның ішінде рентгенологиялық, құралдық, зертханалық) жүргізіледі.

6-тарау. Хирургиялық зерттеу

25. Дене мүсіні түзу және көлденең жазықтықта зерделенеді. Дұрыс мүсін бастың тік қалпымен және мойын-иық сызықтарының симметриялық кескінімен, омыртқалардың қылқанды өсінділері сызығының ортаңғы қалпымен, жауырын бұрыштарының бірдей деңгейімен және симметриялы орналасуымен, бел үшбұрыштарының біркелкі конфигурациясымен, кеуде контурының алға біршама шығуымен, аяқтың дұрыс нысанымен сипатталады. Тері қабатының жай-күйі зерделенеді. Тыртықтар болған кезде олардың сипаты мен пайда болуы бағаланады.

26. Кеуде қуысын қарап-тексеру кезінде омыртқаның қисаюына байланысты немесе өз бетінше пайда болған деформациялардың (күйғы тәрізді немесе күстөс көкірек) болуы ескеріледі. Бұғананың орналасу жағдайы айқындалады.

Құрсақ, оның нысаны қаралып тексеріледі. Жыныс ағзаларын қарап-тексеру кезінде жыныс мүшесінің, үрпі каналының, аталық без дамуының аномалиясына назар аударылады.

Жауырын асимметриясы болған кезде, оның омыртқа деформациясына немесе Шпренгель ауруына – туғаннан жауырынның жоғары тұруына байланысты болуы мүмкін екендігін ескеру керек. Омыртқа деформациясы кезінде көп жағдайда кеуде бөлігіндегі құныстық (кифоз), сирек – лордоз, бел омыртқалары бөлігінде – көбінесе лордоздың күшеюі, сирек жағдайда – құныстық анықталады. Сколиоздың болуына және оның айқындылығына назар аудару қажет.

Куәландырылушының дене қалпы бағаланады. Дененің мәжбүрлі қалпы ауырсынуды сезінулерге, анатомиялық өзгерістерге немесе қалпына келу нәтижесіндегі патологиялық қалпына негізделген.

Аяқ-қолдар ішкі немесе сыртқы ротация қалпында, ішке бұрылған немесе сыртқа бұрылған, бүгілген немесе жазылған күйде болуы мүмкін.

27. Ескі сынықтарды, сүйектер мен буындардың шығуларын және басқа да зақымдануларын анықтау үшін негізгі айырым пункттерінің, сүйек шодырларының, айдаршықүстілерінің орналасуына назар аударылады (шынтақ буынының қалыпты жағдайында білек жазылған күйде тоқпан жіліктің айдаршықүстілері және шынтақтық өсінді ұшы бір сызықта болады). Шынтақ буыны бүгілгенде бұл тану пункттері ұшы шынтақтық өсіндіде болатын тең бүйірлі үш бұрышты құрайды.

28. Жамбастың нысаны мен орналасу қалпы зерделенеді. Адамдардың көпшілігінде 80 %-ке дейін нормада бір аяғы екіншісінен қысқа болатынын есте сақтаған жөн. Аяқтың 2 сантиметр және одан көп қысқаруы кезінде жамбастың едәуір қисаюы анықталады. Қысқа аяқты бір жаққа қарай созған кезде жамбастың қисаюы байқалмайды. Мұндай жағдайларда омыртқаның компенсацияланған қисаюын деформацияға жатқызуға болмайды. Аяқтардың ұзындығы бірдей және жамбастың деформациясы кезінде омыртқа деформациясы есепке алынбайды, бұл қосымша тексеруді талап етеді. Бөксе қатпарларының және орган жілік үлкен ұршықты шодырларының симметриялылығы белгіленеді. Сегізкөз-құйымшақ аймағы мен анус аймағы болуы мүмкін эпителийлі құйымшақ өзектерін және олардың асқынуларын, созылмалы парапроктиттің, параректальды жыланкөздердің, геморройлық түйіншектердің, тік ішектің үңіреюінің көріністерін байқау үшін қаралады. Геморройлық түйіншектердің және тік ішектің мүмкін болатын шығып кетуін зерттеу куәландырылушының жүресінен отырған күйінде жеңіл және қатты күшенулері кезінде жүргізіледі. Әскерге шақырылушыларда тік ішек пен қуық асты безін саусақпен зерттеу көрсеткіштер бойынша жүргізіледі.

29. Аяқтарды қарап-тексеру кезінде олардың остерінің қалпы айқындалады. Айырмашылықтары:

түзу аяқтары;

О-тәрізді, тізелер сан осі жағына қарай созылған және жіліншіктер ішке қарай ашылатын бұрыш түзген;

Х-тәрізді, тізелер бір-біріне тақалған, жіліншік осьтері екі жаққа қараған, жамбас пен жіліншік осьтері сыртқа ашылған бұрыш түзген.

Аяқтардың О-тәрізді қисаюын анықтау үшін ортан жіліктердің ішкі айдаршықтарының шығыңқы жерлерінің арасы өлшенеді, ал Х-тәрізді қисаюда – жіліншіктің ішкі тобықтарының арасы өлшенеді. Аяқтардың терісінің түсіне, ісіктердің , трофикалық бұзылулардың (ойық жаралар, пигментациялар), тері асты веналарының варикозды кеңеюлерінің болуына назар аударылады. Аяқ басы мен табан қарап-тексеріледі.

30. Бассүйекті пальпациялау кезінде жарақаттан кейінгі немесе операциялық емдеуден кейінгі күмбез сүйегінің ақаулары, жұмсақ тіндердің және сүйектердің ісік тәрізді өскіндері анықталады.

31. Перифериялық лимфатүйіндердің, қалқанша безінің жай-күйі, тері тығыздығы және оның температурасы, бұлшықеттердің дамуы айқындалады.

32. Құрсақты пальпациялаумен алдыңғы құрсақ қабырғасының тыныштықтағы немесе күшенгендегі жай-күйі (ақ жолақ сызығының, кіндіктің, шаптың, операциядан кейінгі жарықтары), ішкі органдардың, сыртқы шап сақиналарының жай-күйі айқындалады. Анық байқалған жарықтың болуы кезінде оның көлемі, құрамы және оның орнына түсуі бағаланады.

Аталық бездің, оның қосалқысының, шәуһет бауының, қуық асты безінің пальпациясы крипторхизмді, даму аномалиясының, аталық бездің және шәуһет бауының шемені, ісіктердің, тастардың болуын, қуық асты безінің қабынуларын және т.б. анықтау мақсатында жүргізіледі.

33. Тірек-қимыл аппаратының және омыртқаның жай-күйін бағалау үшін анатомиялық өзгерістерді ғана емес, олардың функционалдық мүмкіндіктерін де анықтау маңызды.

Аяқ-қолдардың буындарындағы қозғалыс көлемін зерттеу барлық жазықтықтардағы белсенді және белсенді емес қозғалыстарды, сондай-ақ супинациялық және пронациялық қозғалыстарды орындаудан басталады.

Аяқ-қолдардағы бұлшықет күші куәландырылушының динамометрияға қарсылық қимылдарды орындау жолымен анықталады.

Аяқ-қолдардың шеңберін өлшеу симметриялық бөліктерде сантиметрлік лентамен жүргізіледі. Санда – үстіңгі, орта және төменгі үшінші бөлігінде, иықта және сирақта – олардың барынша көлемді бөліктерінде.

Буындардағы қозғалыс көлемін өлшеу мынадай болып жүргізіледі:

иық буыны – бұғу (куәландырылушы дәрігерге қырынан тұрады): бұрыш өлшегіштің қозғалмайтын браншасы дененің тік осіне параллельді түрде орнатылады, осі мен қозғалатын браншасы – тоқпан жіліктің үлкен төмпесін оның сыртқы

айдаршықүстімен байланыстыратын сызыққа параллельді және ортасында орнатылады. Куэландырылушы қолдарын иық белдеуінің қатысуынсыз және дененің шалқаюынсыз алға қарай барынша түзу көтереді. Жазу – осы жағдайларда қолдары барынша кері ауытқиды. Шетке бұру – куэландырылушы дәрігерге арқа жағымен тұрады. Жауырындардың бұрышы бір деңгейде, жауырынның ішкі шеті омыртқаның тік сызығына параллельді. Бұрыш өлшегіштің қозғалмайтын браншасы дененің тік осіне параллельді, ал қозғалатын браншасы шынтақ жілік өсіндісін акромионмен байланыстырушы сызықта орнатылады. Қол екі жаққа мүмкін болатын шегіне дейін жайылады.

шынтақ буыны – бұгу мен жазу: куэландырылушы дәрігерге қырынан қолдарын төмен түсірген күйде алақанын алға қаратып тұрады. Бұрыш өлшегіштің қозғалмайтын браншасы тоқпан жіліктің төмпесін оның сыртқы айдаршықүстімен байланыстырушы сызықпен параллельді, қозғалатын браншасы тоқпан жіліктің сыртқы айдаршықүстін кәрі жіліктің біз тәрізді өсіндісімен байланыстырушы сызыққа параллельде орнатылады. Білек мүмкін болатын шамаға дейін баяу бүгіледі. Бұрыш өлшегіштің осі шынтақ буынының көлденең осіне дәл келу керек (сыртқы және ішкі айдаршықүстінің төменгі жиегін байланыстырушы сызық);

кәріжілік-білезік буыны – сыртқа жазу және алақанды бұгу: білек көлденең жазықтықта, қолдың басы түзу және оның жалғасы болып табылады, бірінші саусақ жақындатылған. Бұрыш өлшегіштің қозғалмайтын браншасы кәрі жіліктің біз тәрізді өскіні және екі басты бұлшықеттің сыртқы шетін байланыстырушы сызыққа параллель, қозғалатын браншасы – екінші алақан сүйегінің ұзындығы бойына параллельді орнатылады. Алақанды бұгу және сыртқа жазу жүзеге асырылады, бұл ретте бұрыш өлшегіштің осі буынның көлденең осіне дәл келуі керек;

ұршық буыны – бұгу, жазу. Куэландырылушы шалқасынан жатады, зерттелетін аяқ созылған күйде, екінші аяқ ұршық және тізе буындарында барынша бүгілген және осы жағдайда сол жақтағы қолымен ұстатылған. Бұрыш өлшегіштің қозғалмайтын браншасы қолтық шұңқырының ұшын үлкен ұршықбаспен байланыстырушы сызыққа параллельді, қозғалатын браншасы – үлкен ұршықбас пен ортан жіліктің сыртқы айдаршығын байланыстырушы сызықтың бойымен орнатылады. Өлшеу кезінде зерттелетін аяқ тізе буынында бүгіледі. Шетке бұру: куэландырылушы шалқасынан жатады, аяқтар созылған күйде, өкшелер бірге, қол дене бойына қойылған. Бұрыш өлшегіштің қозғалмайтын браншасы семсерше өсінді – қасаға жігі – ортан жіліктің ішкі айдаршығы сызығына орнатылады. Зерттелетін аяқ барынша шетке бұрылады;

тізе буыны – бұгу, жазу: куэландырылушы шалқасынан жатады. Бұрыш өлшегіштің қозғалмайтын браншасы үлкен ұршықбаспен ортан жіліктің сыртқы айдаршығын байланыстырушы сызыққа параллельді, қозғалатын браншасы – кіші жіліншіктің басын сыртқы тобықпен байланыстырушы сызықпен параллельді орнатылады. Алдымен сирақты барынша бұгу, соңынан толық жазу жүргізіледі;

сирақ-табан буыны – табандық және сыртқа бұғу:

1) куәландырылушы шалқасынан жатады, табан 90 градус бұрышта;

2) бұрыш өлшегіштің қозғалмайтын браншасы кіші жіліншік басын сыртқы айдаршықпен байланыстырушы сызыққа параллельді, қозғалатын браншасы – табанның сыртқы (күмбез) бойымен орнатылады;

3) алдымен сыртқа бұғу, одан кейін табандық бұғу жүргізіледі.

34. Аяқ-қолдың ұзындығы сантиметрлік лентамен өлшенеді. Бірдей симметриялық айырым нүктелері аяқ-қолдың осін есепке ала отырып пайдаланылады. Қол үшін бұл ось тоқпан жіліктің басы және тоқпан жіліктің ұштық дөңесі, кәріжілік және шынтақ сүйектерінің басы арқылы, аяқтар үшін – мықынсүйектің алдыңғы үстіңгі осі арқылы, тізе тобығының ішкі қыры және бірінші саусақты байланыстырушы тік сызықпен өтеді. Аяқ-қолдардың қысқаруын анықтау үшін олардың шынайы (анатомиялық) және салыстырмалы ұзындығын салыстырудың зор маңызы бар. Буындардың анкилозы, контрактурасы, сирақтың ішке немесе сыртқа ауытқуы кезінде ұршық буынының патологиялық жай-күйінде ауру және сау аяқ-қолдың анатомиялық ұзындығы бірдей, ал ауру аяқ-қолдың салыстырмалы ұзындығы кем болуы мүмкін.

Аяқ-қолдың анатомиялық ұзындығы сегменттер бойынша, ал салыстырмалы ұзындығы – аяқ-қолдың басынан аяғына дейін тік сызық бойынша өлшенеді.

Иықтың анатомиялық ұзындығы тоқпан жіліктің үлкен төмпесінен шынтақ жілік өсіндісіне дейін, білектің анатомиялық ұзындығы – шынтақ жілік өсіндісінен шынтақ жіліктің біз тәрізді өсіндісіне дейін өлшенеді. Санның анатомиялық ұзындығы үлкен ұршық басы ұшынан тізе буынының буын саңылауына дейін, балтырдың ұзындығы – тізе буынының буын саңылауынан бастап сыртқы тобықтың төменгі жиегіне дейін өлшенеді. Әрбір аяқ-қолдың алынған өлшемдерінің сомасы оның анатомиялық ұзындығын құрайды.

Қолдың салыстырмалы ұзындығы жауырынның акромион өсіндісінен үшінші саусақтың ұшына дейінгі түзу сызық бойынша өлшенеді, аяқтың салыстырмалы ұзындығы – мықынсүйектің алдыңғы үстіңгі осінен аяқ басының табан шетіне дейін өлшенеді.

35. Омыртқаны зерттеу осьтік жүктемені орындаудан және ауырсыну нүктелерін анықтаудан басталады, ауырсыну нүктелерін омыртқалардың қылқанды өсінділерінің ұшын перкуссиялаумен және паравертебральды нүктелерді пальпациялаумен қосымша нақтылайды. Омыртқаның мойын бөлігіндегі қозғалыс көлемі басты ию мен басты бұру жолдарымен анықталады.

Қалыпты жағдайда басты алға ию 40 градусқа дейін мүмкін және иекті кеудеге тигізгенге дейін жүзеге асады, барынша артқа қарай июде шүйде көлденең қалыпта болады, бүйірге қарай ию – иық үстімен жанасқанға дейін жүзеге асады. Бастың екі жаққа бұрылуы 85 градусқа дейін мүмкін. Омыртқаның кеуде және бел бөлігіндегі бүйірлік қозғалыстар тік сызықтан 25 – 30 градус шегінде мүмкін.

Омыртқа алға-артқа қарай қозғалыстарға барынша қатысады. Омыртқаның алға-артқа қарай қозғалысының шектелуі куэландырылушының алға қарай белсенді бүгілуі кезінде айқындалады. Бұл кезде біркелкі доғаны құраудың орнына омыртқа түзу қалпында қалады және алға қарай еңкею ұршық буындарының бүгілуі есебінен жүзеге асады. Одан әрі еңкею куэландырылушының тізесін бүгу кезінде ғана мүмкін болады, бұл куэландырылушының еденнен шағын нәрсені көтеруі кезінде байқалады.

36. Омыртқа деформациясына күдік туындағанда қылқанды өсінділер ұштарының проекциясын теріде бриллиантты жасыл ерітіндісімен белгілейді. Омыртқа деформациясын өлшеуге болады. Бұл үшін тіктеуіш (салмақты зат байланған жіп) пайдаланылады, оны жетінші мойын омыртқасының қылқанды өсіндісінің үстіне жабысқақ пластырьмен бекітеді. Егер тіктеуіш бөксе аралық қатпардың үстінен тура өтсе, сколиоз теңгерілген болып саналады. Егер тіктеуіштің ауытқуы бар болса, кейіннен оны рентгенограмма деректерімен салыстыру үшін, ауытқу шамасын деформацияның бүкіл ұзына бойына өлшеу қажет. Жауырын мен омыртқа жиектерінің аралығындағы қашықтық симметриялық нүктелерде салыстырылады, дене күшін анықтау көрсеткіштері (динамометрияда) бағаланады. Омыртқаның айқын байқалған деформациялары сыртқы тыныс алу функциясының бұзылуымен қатар жүретіндіктен, өкпенің тыныс алу сыйымдылығын, тыныс алудың минуттық көлемін, өкпедегі барынша ауа алмасуын және т.б. айқындау қажет.

Омыртқа деформациясының болуы омыртқаны дененің тік және көлденең қалпындағы рентгенологиялық зерттеумен расталады.

37. Табанның патологиялық өзгерістерін бағалау үшін (майтабан, деформациялар) Чижин мен Фридляндтің индекстері пайдаланылады. Чижиннің индексі (табан ізін өлшеу) мынадай болып анықталады: қағазға табан ізінің таңбасы түсіріледі. Іздің ені және іздің оймасының ені өлшенеді. Іздің енінің іздің оймасының еніне қатынасы жалпаю дәрежесін айқындайды:

0-ден 1-ге дейінгі индекс – норма;

1-ден 2-ге дейін – жалпаю;

2-ден жоғары – жалпақтабандық.

Жалпақтабандықты бағалау үшін мынадай формула бойынша Фридлянд индексі анықталады (табан күмбезінің жалпаюы): $(\text{күмбез биіктігі} \times 100)$ табан ұзындығына бөлінген.

Күмбездің биіктігі еденнен бастап ладыя тәрізді сүйектің ортасына дейін циркульмен өлшенеді. Қалыпты жағдайда Фридлянд индексі 30 – 28 миллиметрге, жалпақтабандықта – 27 – 25 миллиметрге тең.

Жалпақтабандықтың дәрежесі рентгендік зерттеу арқылы барынша сенімді белгіленеді. Салмақ түсіріліп, тік тұрған (аяқ киімсіз) қалыпта табанның профильдік түсірілімдері орындалады.

Ұзарған жалпақтабандылықты анықтау үшін рентгенограммаларда үш бұрышты салумен ұзына бойлық күмбез бұрышы және күмбездің биіктігі анықталады. Бұрыш қайықша сүйек – сына сүйек қосылысының төменгі шетінен өкшенің бұдыры ұшына және бірінші бақайшақ сүйегінің басына тартылған сызықтармен құралады. Күмбез биіктігі – ұзына бойы күмбез бұрышының биіктігінен үшбұрыш негізіне (өкше сүйегінің бұдырының беткейін бірінші бақайшақ сүйегінің басының табан бетін байланыстыратын сызық) түсірілген перпендикулярдың ұзындығы.

Көлденең жалпақтабандылық дәрежесінің сенімді критерийлері I бақайшақ сүйегі мен I саусақтың бұрыштық ауытқуларының параметрлері болып табылады. Оларды есептеу үшін табанның тікелей табандық проекциядағы рентгенологиялық зерттеуі жүргізіледі. Аталған жағдайда пациент рентген үстеліне арқасымен, екі аяғын тізе және ұршық буындарында бүгіп жатады. Рентгенограммаларда толарсақ сүйектері, бақай сүйектері, фалангалар, бақайшақ-фалангалық және фалангааралық буын саңылаулары жақсы көрінуі қажет.

Бойлық және көлденең жалпақтабандық дәрежесін бағалау өлшемшарттары Талаптарда сипатталған.

38. Функционалдық бұзылуларды бағалаудың маңызды өлшемшарты рентгенологиялық зерттеумен айқындалатын сүйек тінінің органикалық өзгерістері – табан буындарының деформациялаушы артрозы және оның айқындалу сатысы болып табылады. Табанның орта бөлігіндегі барлық буындардағы артроздың бар болуы бағалауға жатады. Ересектерде табанның буын саңылауларының ені рентгенологиялық тұрғыдан бірдей болады.

39. Куәландырылушы арқасымен жатқан күйде магистральді қан тамырларының соғуы пальпациялаумен және аускультация арқылы тексеріледі. Қажет болған кезде нитроглицеринді сынамамен осциллография, ангиография, флебография, реовазография, доплерография және қан айналымы жағдайының объективті көрсеткіштерін көрсететін басқа да зерттеулер орындалады.

Әртүрлі невроаскулярлы синдромдардағы бұғана асты артериясының қысылуын анықтау үшін мынадай әдісті қолданады: науқасқа отырып, қолдарын иық белдеуі деңгейінде көлденең бағытта созу ұсынылады, шынтақ буынында тік бұрышта бүгілген қолдар жоғары қаратылады. Бұдан кейін басты барынша ауру жаққа немесе қарама-қарсы жаққа бұру ұсынылады. Бұғана асты артериясының зақымдануының белгісі болып кәрі жілік артериясындағы пульстің әлсіреуі немесе толық жоғалуы табылады.

Басқа невроаскулярлы синдромдарда мынадай сынама пайдаланылады: егер артерия бұғана мен бірінші қабырға арасында қысылса, кәрі жілік артериясындағы пульс иықтарды жазу және түсіру кезінде әлсірейді немесе жоғалады. Артерияның

қысылуы кеуденің кіші бұлшықеті мен жауырынның құстұмсық тәрізді өсіндісі арасында жүзеге асатын болса, пульс иықты көтергенде және шетке бұрғанда жоғалады .

7-тарау. Көру ағзасын зерттеу

40. Анамнезді жинау кезінде куәландырушының көру ерекшелігі анықталады. Шалдыққан ауруларына және алынған жалпы жарақаттарына, соның ішінде көру ағзасының жарақаттарына; көзге жасалған операциялық емдеуге, отбасында көру ағзасының тұқым қуалайтын ауруларының бар болуына көңіл аударылады. Әңгімелесу үдерісінде көз алмаларының орналасуы мен қозғалмалылығына, көзқарас бағытына, қабақтың жай-күйіне, кірпіктің жиегіне көңіл аударылады.

41. Көз функциясын зерттеу барынша аз шаршататын тәсілдерден басталады және мынадай кезектілікпен жүзеге асырылады:

Түс айырмашылығын зерттеу, отбасы мүшелерінен басқа, куәландырушылардың барлығында көбінесе межелік кестелерді пайдаланумен жүргізіледі, Рабкиннің полихроматикалық кестесін пайдалану жоққа шығарылмайды.

Жарық сезгіштікті межелік кестелердің көмегімен зерттеуді табиғи немесе күндізгі жарық шамдарымен жарықтандыру кезінде жүргізу ұсынылады. Жарықтандыру деңгейі 500 – 1000 дейінгі люкс шегінде болуы қажет. Қыздыру шамымен және тікелей күн сәулелерімен жарықтандыруға болмайды. Куәландырылушы жарықтандыру көзіне (терезеге) арқасымен орналасады. Әрбір картаны куәландырылушыдан 1 метр қашықтықта, дәл оның көздерінің деңгейінде тік ұстап ұсыну қажет.

Куәландырылушы төртбұрыштың ашық жағының бағытын атайды немесе қолмен көрсетеді: жоғары, төмен, оңға, солға. Бір тестіні көрсетуге 5 секунд уақыт жеткілікті. Тест кестелерін көрсету тәртібін өз еркінше ауыстыру ұсынылады, ал кездейсоқ болжауды болдырмау үшін төртбұрыштың ашық жағын ауыстыра отырып, бір кестенің өзін кем дегенде үш рет ұсыну қажет.

Барлық 11 кестеге дұрыс жауап берілмеген жағдайда куәландырушылар барлығын дерлік анық айыруы тиіс фигура мен аяның түсі көрсетілген № 12 кесте ұсынылады. Бұл бақылау тестісі түсті көрмеушіліктің ықтимал симуляциясын анықтау үшін және зерттеу рәсімдерін көрсету үшін арналған. Қалған 11 карта тиісінше көздің үш түсті қабылдауының әрбірінің сезімталдығын жеке сынау үшін спектрдің қызыл бөлігінде (№ 1 – № 4 дейін), спектрдің жасыл бөлігінде (№ 5 – № 8 дейін) және спектрдің көк бөлігінде (№ 9 – № 11 дейін) барынша сезімталдығымен оның сандық мәніне тестілеу топтарына ұсынылады.

Бірінші тестілеу тобы (№ 1, 2, 3, 4) протопицифит және протанофияны, екінші топ (№ 5, 6, 7, 8) – дейтодефицит және дейтеранофия, үшінші топ (№ 9, 10, 11) – тритопицифитті анықтау үшін арналғанын назарға алу қажет.

Барлық тестілерді сенімді ажырату қалыпты трихромазияны дәлелдейді. Барлық тестілерді ажыратып, тек № 1, № 5 немесе № 9 тестілердің біреуін ажырата алмау I дәрежелі түс ажырату әлсіздігін көрсетеді. № 1, 2 немесе № 5, 6 немесе № 9, 10 тестілерді ажырата алмау түс ажыратудың орташа әлсіздігінің (II дәрежелі) көрінісі болып табылады. № 1, 2, 3 немесе № 5, 6, 7 немесе № 9, 10, 11 тестілерді ажырата алмау түс ажыратудың анық әлсіздігін (III дәрежелі) көрсетеді. № 1, 2, 3, 4 тестілерді ажырата алмау протонопияға, ал № 5, 6, 7, 8 тестілерін ажырата алмау – дейтронопияға тән.

Екі немесе тіпті үш қабылдағыштың функциясы бұзылуы мүмкін. Мысалы, I дәрежелі протопроноптозияның II дәрежелі дейтропроноптозиямен үйлескен түріндегі редукцияланған трихромазия.

Барлық тестіні ажыратушыда – күшті трихромазия, бір ғана қателік жіберушілерде – әлсіз трихромазия, бір топтағы барлық тестілерді тану мүмкіндігі жоқта – дихромазия, яғни түс соқырлығы.

42. Барлық куәландырушыларда көздің көру жітілігі зерттеледі. Ол Роттың жарық беру аппаратына орнатылған Головин-Сивцев кестесі бойынша айқындалады. Кесте 40 ватт электр шамымен жарықтандырылады.

Әр белгіні көрсету 2 – 3 секундтан аспайды.

Кесте терезелерге қарама-қарсы қабырғаға, төменгі жолдары еденнен 120 см арақашықтықта болу есебімен куәландырушыдан 5 м қашықтықта орналастырылады. Көздің көру жітілігі куәландырушы барлық белгілерді оқыған кестелер қатары бойынша ескеріледі. Тек көздің көру жітілігі 0,7; 0,8; 0,9; 1,0 сәйкес келетін қатарларды оқу кезінде жолдағы 1 белгіге ғана қателесуге жол беріледі. Көздің шамадан тыс көру жітілігін болдырмау үшін зерттеу кезінде көзді сығырайтуға жол берілмейді. 0,1-ден төмен көздің көру жітілігін анықтау үшін кәдімгі жарық беру аппаратында орналастырылған Поляктың оптотиптері пайдаланылады. Әрбір оптотип кемінде бес жағдайда көрсетеді, бұл ретте көздің көру жітілігі кемінде бес жағдайдың төртеуінен кем емес жағдайда дұрыс танылатын оптотип айқындайды.

Егер көздің көру жітілігі көрсеткіштерінің дұрыстығы күмән тудырса, зерттеудің бақылау әдістерін қолдану және көздің көру жітілігін қайта зерттеуді жүргізу қажет.

43. Рефракция аномалиясының дәрежесі мен сипаты барлық куәландырушыларда айқындалады және екі тәсілмен белгіленеді: субъективті – түзете отырып, көздің көру жітілігін айқындау жолымен және міндетті объективті – 1% мидриацил ерітіндісін, ал қажет болғанда 1% атропин ерітіндісін немесе Қазақстан Республикасы аумағында рұқсат етілген басқа да ұқсас дәрілік препараттарды тамызумен, циклоплегия жағдайында сиаскопия жолымен анықталады.

30 жастан асқан адамдарға мидриатиктерді тамызу көз ішіндегі қан қысымын зерттеуден кейін жүргізіледі.

Головин-Сивцевтің № 4 кестесін оқу үшін сынама қаріптің көмегімен айқын көрудің ең жақын нүктесін (аккомодация көлемін) айқындау қызметі сипаты көру функцияларының жай-күйіне жоғары талаптар қоятын адамдарға медициналық көрсетілімдер бойынша жүргізіледі. Тексерудің алынған нәтижелерін жас нормаларымен салыстыру керек.

44. Көру аумағын зерттеу медициналық көрсеткіштер бойынша периметрде (карапайым немесе кескіндік) жүргізіледі.

Медициналық көрсеткіштер бойынша кампиметрия жүргізіледі. Түнде көруді тексеру (қараңғыға бейімделу) қызметі түнгі уақытта ұзақ уақыт көздің көруіне күш түсіруді қажет ететін адамдарға Семикопный аспабында немесе Кравков-Вишневский камерасында жүргізіледі.

45. Көру ағзасының анатомиялық жай-күйін зерттеу белгілі бір жүйелілікпен барлық куэландырылушыларға жүргізіледі. Басында көздің қорғау аппаратының жай-күйі айқындалады. Бұл ретте қас аумағының жай-күйіне, көз ұяларының пішіні мен бірдейлігіне, қабақтың, кірпіктердің орналасуы мен жай-күйіне, интермаргиналдык кеңістікке, қабақ конъюнктиваларының үстінің беткейлері сипаты мен түсіне, оларда тыртықтардың болуына назар аударылады.

Көз жасы аппаратын зерттеу кезінде көз жасы нүктелерінің орналасуы мен айқындылығы, оның аймағын басу арқылы көз жасы қабының жай-күйі ескеріледі. Көз жасын бөлудің бұзылуына күмән болғанда және жас аққанда түсті каналдық және көз жасы-мұрын сынамасының (3% колларгол ерітіндісімен немесе 2% флюоресцеин ерітіндісімен немесе ҚР аумағында рұқсат еткен басқа да ұқсас дәрілік препараттардың) көмегімен көз жасын бөлу функциясын тексеру қажет.

Теріс немесе баяу сынама алынған кезде көз жасы жолдарының анатомиялық өткізгіштігін оларды жуу жолымен тексеру қажет.

46. Көздің алдыңғы кесінділерінің және бөлінген орталарының жай-күйі туралы қорытынды бүйірден жарықтандыру кезінде, өтпелі жарықта және саңылаулық шаммен тексеруден кейін шығарылады.

47. Көз түбін зерттеу барлық куэландырылушыларда 0,5% тропикамид немесе 1% мидриацил ерітіндісін құюмен ішінара циклоплегия жағдайында айналы офтальмоскоптың (кері офтальмоскопия) көмегімен және қажет болғанда электр офтальмоскоптың, үлкен рефлекссіз офтальмоскоптың немесе саңылаулы шамның көмегімен жүргізіледі.

48. Көзді қозғалтатын аппаратты зерттеу кезінде әрбір көздің қозғалмалылығына және қыликөзділікті, нистагмды, конвергенция жағдайын анықтау мақсатында бинокулярлық қозғалысқа назар аударылады. Қыликөзділік дәрежесі майшамы бар периметр доғасының көмегімен анықталады және градуспен көрсетіледі, сондай-ақ Меддокс шкаласының көмегімен анықталады. Практикалық мақсаттарда қыликөзділік бұрыштарын айналы офтальмоскоппен Гиршбергтің әдісі бойынша өлшеген қолайлы.

Қыликөзділік шамасы градуспен мөлдірқабаққа жарық рефлексінің қалпы бойынша бағаланады. Егер офтальмоскоптан рефлекс қарашықтың жиегімен орналасса, онда қыликөзділік бұрышы 15 градусқа тең, егер нұрлы қабақтың ортасында болса – 25 – 30, лимбте болса – 45, лимбтің артында болса – 60 және одан көп градусқа тең.

Көз алмасы қозғалмалылығының байқалатын шектелуімен қоса болмайтын диплопияға шағым болған жағдайда қосарлы бейнелерді қызыл шынымен тексеру жүргізеді.

Нистагм анықталған жағдайда оның сипаты мен шығу тегін анықтау керек. Нистагмның себебі көз патологиясы деп есептеуге негіздер болмаған жағдайларда невропатолог пен оториноларингологтың консультациясы қажет. Көз қиығындағы нистагм қызметке қарсы көрсетілім болып табылмайды.

49. Қарашық реакцияларын зерттеу барлық куәландырылушыларда жүргізіледі. Бинокулярлық көру I және II бағандар бойынша және медициналық көрсетілімдер бойынша куәландырылатын қызметі көзге ұзақ уақыт күш түсіруді қажет ететін ұшқыштар құрамында анықталады. Бинокулярлық көруді тексеру үлкен диплоскопта, түстер тестісінде (поляроидтық көзілдіріктерді пайдалана отырып) жүргізіледі.

Көз ішіндегі қан қысымын зерттеу пальпаторлы түрде барлық куәландырылушыларда жүргізіледі. 40 жастан асқан барлық адамдарға Маклаков тонометрінің көмегімен тонометрия жүргізіледі.

8-тарау. ЛОР-ағзаларын зерттеу

50. Куәландырушының құлағын, мұрнын, тамағын зерттеу шудан оқшауланған, ұзындығы кемінде 6 метр бөлмеде жүргізіледі. Объективті зерттеу қараңғыланған бөлмеде және бүйірдегі жасанды жарық көзі бар бөлмеде жүргізіледі. Бөлмеде бір уақытта екі куәландырушыдан артық болмайды. Құлақ естігіштігін зерттеу үшін еденде және қабырға бойына алдын ала бір метр және жарты метр арақашықтықтар белгіленеді. Зерттеу сыртқы қарап-тексеруден басталады, содан кейін сезу, мұрынмен демалу және есту зерттеледі.

51. ЛОР-ағзаларын зерттеу шағымдарды анықтауды, анамнезді зерделеуді, ЛОР-ағзалардың эндоскопиясы мен функцияларын зерттеуді қамтиды.

Анамнезді жинау кезінде куәландырылушыдан бұрын шалдыққан құлақ, тамақ, мұрын аурулары (бұрын құлақтан ірің ағу, ангина, жиі немесе ұзақ мұрынның бітуі, тербелуге жоғары сезгіштік) анықталады. Бұл ретте бір уақытта сөйлеу ақаулары, олардың сипаты мен айқын көріну дәрежесі анықталады.

52. Есту ағзасын зерттеуді құлақ қалқанын, емшек тәрізді өсінділерді, құлақ бүртіктері және оған жақын жерлерді қарап-тексеруден және пальпациялаудан, олардың сезгіштігін айқындаудан бастау қажет.

Сыртқы есту жолын қарап-тексеру үшін куэландырылушы есту жолының жалғастырылған осі рефлектор шашатын жарық сәулелерінің бағытымен сәйкес келетіндей етіп, шамамен бас шеңберінің төрттен біріне қарай бұруы керек.

Құлақ қалқанын жоғары және артқа қарай тарту керек, бұл сыртқы есту жолының бастапқы бөлігін тіктеуге мүмкіндік береді. Шектеулі гиперемия және сыртқы есту жолының жарғақты-шеміршекті бөлігі терісінің ауыруы сыздауыққа тән. Бөлінген гиперемия, ісінгендік, мардымсыз шығуы, эпителидің десквамациясы сыртқы есту жолының диффуздық қабынуын көрсетеді.

Содан кейін құлақ құйғысының көмегімен дабыл жарғағы қаралады. Дабыл жарғағында қабыну үдерісі болған жағдайда жарық рефлексі жоғалады немесе өзгереді, қан жүретін тамырлардың инъекциясы, гиперемия байқалуы мүмкін. Ортаңғы құлақтың созылмалы іріңді қабынуы кезінде дабыл жарғағындағы перфорациялық тесік ұзақ уақыт сақталады, ол арқылы ірің бөлінеді, грануляцияларды, полиптер, холестеатоманы жиі байқауға болады.

Дабыл жарғағын мұқият қарау және қозғалмалығын анықтау пневматикалық Зигле құйғысын қолдана отырып жүргізіледі. Бұл құйғыны (оның кең бөлігі линзамен тығыздалып жабылған) сыртқы есту жолына тығыздап енгізеді. Құйғымен жалғасқан резеңке баллонның көмегімен сыртқы есту жолында үзіліс жасап, қысымды жоғарылатады және төмендетеді. Дабыл жарғағының қозғалысын орнатылған линза арқылы бақылайды.

53. Жоғарғы тыныс алу жолдарын зерттеу кезінде тыныс алу және дауысының пайда болу функциялары бағаланады. Мұрын мен жұтқыншақтың сыртқы бөлігі мен қуыстары қаралып тексеріледі. Шығарылатын ауаның иісіне назар аударылады.

Мұрын мен мұрын-жұтқыншақты қарап-тексеру жүргізіледі (алдыңғы, ортаңғы және артқы риноскопия). Шырышты қабығының жай-күйі, іріңнің, полиптің болуы немесе болмауы тексеріледі. Мұрынмен тыныс алу мұрынның оң немесе сол жақ тесігін кезекпен жабу арқылы тексеріледі, куэландырылушыға аузын жауып, дәрігердің алақанына немесе мақта жастықшасына дем алу ұсынылады. Мұрынмен тыныс алу күрт бұзылғанда, мұрыннан жағымсыз иіс шыққан, қарлыққан, маңқалық болған жағдайда, бадамшабез өзгергенде, жұтқыншақ ісіктерінде, шырышты қабықта жара болғанда мұқият тексеру жүргізу қажет.

54. Кекештік анықталған жағдайда невропатолог және психиатр дәрігер-сарапшылардың тексеру нәтижелері, көрсеткіштер бойынша логопедтің консультациясы пайдаланылады.

55. Иіс сезу төрт стандартты иістің көмегімен тексеріледі: сірке қышқылының 0,5% ерітіндісі (әлсіз иіс), таза шарап спирті (орташа иіс), кәдімгі шүйгіншөп тұнбасы (күшті иіс), мүсәтір спирті (ультракүшті иіс). Бұл сұйықтықтар пішіні мен түсі бойынша бірдей, нөмірленген флакондарда сақталады. Диссимуляцияны анықтау үшін таза дистилденген суы бар сондай пішіндегі флакон болуы керек.

Иіс сезудің бұзылуы перифериялық немесе орталықтан пайда болуы мүмкін. Бірінші жағдайда олар мұрын қуысындағы патологиялық үдерістерге байланысты (созылмалы мұрын бітелуі, мұрын полипозы, мұрын далдасының қисаюы). Мұрынмен тыныс алу қиын болған жағдайда респираторлық гипосмия немесе аносмия туындайды. Гипо-және аносмия түріндегі иіс сезудің перифериялық бұзылулары иіс сезу эпителиясының патологиясына, мысалы жіті риниттің, озенаның, атрофиялық өзгерістердің, түрлі уыттық әсерлердің зардаптары болуы мүмкін. Орталықтан болған иіс сезудің бұзылуы оның ұйымдасуындағы қандай да бір деңгейінде иіс сезу анализаторының зақымдануына байланысты, бұл жағдайда куәландырылушылар мұқият неврологиялық тексеруге жатады.

56. Жұтқыншақты зерттеу (фарингоскопия) екі кезеңге бөлінеді. Біріншісінде – куәландырылушы тілін тістерінің жиегіне шығармай, қалыпты дем алады және жұтқыншақ бұлшықетін бос ұстауға тырысады; екіншісінде – "эээ..." деген дыбыс шығарады, бұл сәтте жұмсақ таңдай жоғары көтеріледі және осылайша оның қозғалу дәрежесі анықталады, шпательмен сәл басылған тіл ауыз түбінде қалыпты жатады (күрт басқанда тіл жиырылады, бұл тексеруге кедергі келтіреді). Жұтқыншақты қарау кезінде шырышты қабықтың, бадамшабездің (екі шпательдің көмегімен оларды ұясынан шығарады) жай-күйіне назар аударылады, қуыстардың ішіндегісі, бадамшабездердің доғалармен жабысуы және мойын лимфа түйіндерінің жай-күйі каралады.

57. ЛОР-ағзаларын қарап-тексергеннен кейін құлақтың сыбырлап сөйлегенді естігіштігі анықталады. Әрбір құлақтың есту функциясы жеке анықталады, ол үшін тексерілмейтін құлақ тығыздалып, құлақ жарғағының құлақ бүртігін саусақпен басып, жабылады. Естуді тексеру үшін Воячектің кестесіндегі сөздерді ғана емес, 21 – 99-ға дейінгі сандарды да пайдалануға болады, бұл ретте куәландырылушы дәрігердің ернінің қозғалысынан сөздерді табуын болдырмау үшін оның бетін көрмеуі тиіс. Сыбырлап сөйлеудің ықтимал бірдей қарқында болуы мақсатында дәрігер сөздерді дем шығарудан кейін өкпеде қалған ауаның көмегімен айтады. Тексеру кемінде 6 м қашықтықтан басталады. Құлақтың түпкілікті естігіштігі болып куәландырылушы дәрігер сыбырлап айтқан сөздердің барлығын немесе басым көпшілігін (6 сөздің 5-і немесе 5 сөздің 4-і) қайталаған қашықтық (метр немесе жарты метрмен алғанда) есептеледі.

Естудің төмендеуі объективті деректерге сәйкес келмегенде және барлық күмәнді жағдайларда естігіштікті бірнеше рет тексеру жүргізіледі және зерттеудің қосымша әдістері қолданылады.

58. Ұшқыштар құрамын, авиациялық персоналды даярлау жөніндегі ӘОО-ға оқуға түсетін кандидаттарды, авиа және автмотокөлікте жиі жол жүрумен байланысты

қызметке, лауазымдарға кіретіндерді, сондай-ақ арнайы оқу орындарына күндізгі оқыту нысанына оқуға түсетіндерді медициналық куәландыру кезінде вестибулярлық аппаратты зерттеу міндетті.

В.И. Воячек бойынша қосарлы айналу әдісімен зерттеу кезінде (отолиттік реакция) тексерілушінің басы мен денесі алға қарай 90 градусқа иіледі және 10 секунд бойы Барань креслосында 5 рет айналады. Айналу тоқтағаннан кейін тексерілуші көздерін жұмып, сол қалпында 5 секунд отыруды жалғастырады, одан кейін оған жылдам тіктелу ұсынылады. Нәтижесінде вестибулярлық аппарат рецепторларының аралас тітіркенуі пайда болады. Мұндай функционалдық жүктемені вестибулярлық аппаратының қозуы қалыпты адамдар жеңіл өткереді, оларда елеулі қозғалыс және вегетативтік реакциялар туындамайды. Күшті қозғалыс, әсіресе вегетативтік реакциялардың туындауы вестибулярлық "жүктемелерге" төмен төзімділікті көрсетеді.

Ұшқыштар құрамының вестибулвегетативті төзімділік жай-күйі Кориолис жеделдетуінің үздіксіз және үзік-үзік кумуляция әдістерімен айқындалады.

Көрсеткіштер болған кезде (шағымдар, арнайы іріктеу бар болса, диагнозды нақтылау үшін) қосымша зерттеулер рентгенография, аудиометрия, тимпанометрия, мұрынның қосалқы қуыстарының, емізік тәрізді өсінділердің компьютерлік томографиясы жүргізіледі.

9-тарау. Ауыз қуысын және жақсүйектерді зерттеу

59. Ауыз қуысын және жақсүйектерді зерттеу шағымдардан, олардың сипатын бағалаудан, анамнезді жинаудан, клиникалық және функционалдық зерттеулерден тұрады. Куәландырушыдан оның шалдыққан аурулары, жарақаттары мен бет-жақсүйек тұсына жасалған операциялар туралы мәліметтер сұралады.

60. Объективті зерттеу тік жазықтыққа қатысты дене мүсінділігін, дененің, бас пен аяқтың орналасуын бағалаудан басталады. Бұдан кейін мүмкін болатын ақауларды, өзгеруін, тыртықтарды, жылан көздерді, ассиметрияларды табу мақсатында бетті сыртынан қарауға кіріседі. Мойынның лимфатүйіндерін зерттеу басты сәл иген күйде пальпациялаумен, сондай-ақ дәрігердің куәландырушының артында тұрып оларды басып байқаумен айқындалады. Шықшыт-төменгі жақсүйек буынының функциясы мен жай-күйі пальпациялаумен, қажет болғанда рентгенологиялық және функционалдық әдістерді қолданумен зерттеледі.

61. Куәландыру кезінде сондай-ақ тіс-жақсүйек жүйесі ағзаларының негізгі функциялары: тыныс алу, сөйлеу, жұту, шайнау зерттеледі. Шайнау функциясының бұзылуы шайнау сатыларының өзгеруімен, шайнау қысымының біркелкі бөлінбеуімен, шайнау қозғалысы санының ұлғаюымен және асты шайнау уақытының ұзаруымен көрініс табады. Қажет болған жағдайларда Н.А. Агапов бойынша шартты коэффициенттердің көмегімен, шайнау тиімділігі дәрежесінің жоғалуы белгіленеді. Бұл ретте барлық тістердің шайнау қуаты 100 процентке алынады, соның ішінде әр тістің

қуаты мынадай сандық белгілермен алынады: бүйір күректіс – 1 процент, ортаңғы күректіс – 2 процент, иттіс – 3 процент, премолярлар – 4 процент, бірінші моляр (азутис) – 6 процент, екінші моляр – 5 процент. Сақталған шайнау тиімділігінің дәрежесі тістер ішінара түсіп қалғанда 100 %-тен жоқ тістердің және олардың антогонистерінің коэффициенттерінің сомасын алу жолымен анықталады. Ақыл тістері есепке алынбайды.

Шайнау тиімділігін бағалау мақсатында операциялардан, жарақаттардан және күрделі протездеуден кейін Гельманның, Рубиновтың әдістері және басқа да әдістер қолданылады.

62. Ауыз қуысын және тістерді объективті түрде зерттеу байқаудан, пальпациялаудан және перкуссиялаудан құралады. Қажет болғанда электроодонтодиагностика, тістерді және парадонтты өту жарығында зерттеу, Писарев-Шиллердің аппликациялық сынамалары пайдаланылады.

Орталық окклюзияда тіс қатарының қабысуы (тістүйіс) үш перпендикуляр жазықтықта (сагитальды, вертикал және горизонтал) айқындалады. Тістүйіс аномалиясында оның түрі, сондай-ақ аномалия дәрежесі тіс қатарының жылжуларын сызықпен өлшеу көмегімен есептеледі. I дәрежелі тістүйіс аномалиясына – тіс қатарының 5 миллиметрге дейін жылжуы, II дәрежелі тістүйіс аномалиясына – 5 – 10 миллиметрге дейін, III дәрежелі тістүйіс аномалиясына тіс қатарының 10 миллиметрден артық жылжуы жатады. Бұл өлшем аномалия дәрежесінен кейін жақшаның ішінде миллиметрмен көрсетіледі.

10-тарау. Гинекологиялық зерттеулер

63. Гинекологиялық зерттеудің маңызды түрі бимануалды басып байқау, ол жатырдың жай-күйі (орналасуы, мөлшері, пішіні, консистенциясы, жылжымалылық дәрежесі және т.б), жатыр қосалқылары және сегізкөз-жатыр байламдары туралы объективті түрде жорамалдауға мүмкіндік береді

64. Гинекологиялық зерттеу кезінде құралдық зерттеудің қарапайым түрлері пайдаланылады: қынапты және жатыр мойнын айна көмегімен қарау, жатырды зондылау, артқы күмбезден пункция алу, жатыр мойнынан биопсия алу, жатыр қуысынан аспират алу (сорып алу), хромодиагностика (люголь ерітіндісін жаққаннан кейінгі жатыр мойныны шырышты қабығының түсті реакциясы), қынап жағындыларының цитологиясы, кольпоскопия және басқалар.

65. Созылмалы церцивитте, уретритте, қынаптың кіреберісі бездерінің қабынуында, проктитте үдерісті жасанды түрде өршіту үшін түрлі қоздыру әдістері қолданылады, осыған байланысты кейде бөлінулер ұлғаяды. Бұл ерекше қоздырғышты табуды жеңілдетеді немесе сипатты клиникалық белгілерді көрсетеді. Сондай-ақ жергілікті қоздыру әдістерін қолдану керек: механикалық (кеңейткіштермен уретраны немесе жатыр мойны арнасын кеңейту, уретраға немесе жатыр мойнына қарапайым массаж

жасау және с.с.); химиялық (протаргол, люголь ерітіндісін, 10% ас тұзы ерітіндісін жағу); физиотерапевтикалық (ионофорез, диатермия, жергілікті жарық ванналары, жылы сумен бүркіп жуулар, балшықты тампондар және басқалар); биологиялық (цервикальды арнадан бөлек шығындыларын жатыр мойнына инъекцияда егу). Осы мақсат үшін алиментарлық қоздыру да немесе вакцина егумен ерекше қоздыру да пайдаланылады.

Қазақстан Республикасының
Қарулы Күштерінде әскери-
дәрігерлік сараптаманы жүргізу
қағидаларына 2-қосымша
Нысан

Қарап-тексеруге (емдеуге) жолдама

Азамат _____

(тегі, аты, әкесінің аты (болған кезде), туған жылы)

Сіз стационарлық (амбулаториялық) қарап-тексеру (емдеу) үшін _____

жіберілесіз

(емдеу-профилактикалық ұйым атауы және ұйымның мекенжайы)

Емдеу-профилактикалық ұйымға 20 ____ ж. " ____ " _____ сағат " ____ " келуге тиіссіз.

Болжамды диагноз _____

МО _____ қорғаныс істері жөніндегі басқармасының (бөлімінің)
бастығы

(әскери атағы, қолы, тегі және инициалдары)

20 ____ ж. " ____ " _____

(кесу сызығы)

Хабарлама

Кімге _____

(ұйым басшысының лауазымы, тегі, аты, әкесінің аты (болған кезде))

"Әскери қызмет және әскери қызметшілердің мәртебесі туралы" 2012 жылғы 16 ақпандағы Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес _____

_____ (тегі, аты, әкесінің аты (болған кезде))

стационарлық (амбулаториялық) қарап-тексеру (емдеу) үшін _____

_____ жіберіледі.

(емдеу-профилактикалық ұйым атауы және ұйымның мекенжайы)

Осыған байланысты Сізден стационарлық (амбулаториялық) қарап-тексеру (емдеу) курсынан өту үшін уақыт беруіңізді сұраймын.

_____ қорғаныс істері жөніндегі басқармасының (бөлімінің) бастығы

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

МО

20 ____ ж. " ____ " _____

Қазақстан Республикасының
Қарулы Күштерінде әскери-
дәрігерлік сараптаманы жүргізу
қағидаларына 3-қосымша
Нысан

Денсаулық сақтау
емдеу-профилактикалық ұйымының,
әскери-медициналық мекеменің
бұрыштамалық мөртаңбасы

Денсаулық жағдайын зерттеу АКТІСІ

_____ (тегі, аты, әкесінің аты (болған кезде), туған жылы)

_____ (қорғаныс істері жөніндегі бөлім (басқарма) атауы)

қорғаныс істері жөніндегі бөлім (басқарма) бастығының 20 ____ жылғы " ____ " _____

№ ____ жолдамасы бойынша _____

_____ (денсаулық сақтау ұйымы, (әскери-медициналық мекеме атауы))

стационарлық, амбулаториялық (керек емес сызып тасталсын) қарап-тексеруде 20 _
_ жылғы

_____ бастап _____ дейін
болды.

Шағымдар _____

Анамнез _____

Объективті зерттеу деректері _____

Арнайы зерттеу нәтижелері: _____

Диагнозы: _____

Денсаулық сақтау медициналық ұйымының бас
дәрігері, әскери-медициналық мекеме бастығы

_____
(қолы, атының инициалы, тегі)

М.О Бөлімше меңгерушісі (бастығы)

_____
(қолы, атының инициалы, тегі)

Қарап-тексеруді жүргізген дәрігер

_____
(қолы, атының инициалы, тегі)

Денсаулық сақтау медициналық ұйымының, әскери-медициналық мекеменің
пошталық мекенжайы

Қазақстан Республикасының
Қарулы Күштерінде әскери-
дәрігерлік сараптаманы
жүргізу қағидаларына
4-қосымша
Нысан

Медициналық куәландыру парағы

(тегі, аты, әкесінің аты (болған кезде), туған жылы)

Шағымдар _____

Анамнез _____

Объективті қарап-тексеру деректері _____

Арнайы зерттеу нәтижелері (зертханалық, рентгенологиялық, аспаптық және басқа да)

Диагнозы: _____

Маман-дәрігердің қорытындысы: "Халық денсаулығы және денсаулық жүйесі туралы" Қазақстан Республикасы Кодексінің 11-бабы 2-тармағының 1) тармақшасына сәйкес бекітілген Қазақстан Республикасының ҚК-да, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарында қызмет ету үшін адамдардың денсаулық жағдайына қойылатын талаптардың _____ бағаны _____ тармағының _____ тармақшасы негізінде

(әскери қызметке жарамдылық санаты, арналу көрсеткіші көрсетілсін)

(маман-дәрігердің қолы, атының инициалы, тегі)

20 ____ ж. " ____ " _____

Қазақстан Республикасының
Қарулы Күштерінде әскери-
дәрігерлік сараптаманы жүргізу
қағидаларына 5-қосымша
Нысан

Әскери-дәрігерлік (дәрігерлік-ұшқыш) комиссиясы отырыстарының хаттамалар кітабы _____

комиссия атауы)

Тегі, аты, әкесінің аты (болған кезде), ЖСН, туған жылы (күні, айы, жылы) әскери атағы, атқаратын лауазымы (ұшқыш)	Объективті қарап-тексеру
--	--------------------------

P/c №	мамандығы), әскери бөлім, әскери қызметке (қай қорғаныс істері жөніндегі бөлім (басқарма) , қала, аудан, күні, айы, жылы көрсетілсін) әскерге шақырылды, (келісімшарт бойынша қабылданды) медициналық куәландыруға кім жіберді (жолдама № және күні), алдыңғы ҰДК (өткен күні мен орны)	Шағымдар мен қысқаша анамнез	деректері, арнайы қарап-тексеру нәтижелері, диагнозы мен зақымданудың (жарақаттанудың , мертiгудiң, контузия алудың) науқастанудың себептi байланысы туралы ӘДК (Д Ұ К) қорытындысы	Әскери қызметке (ұшу жұмысына), әскери-есептік мамандығы бойынша қызметке жарамдылық санаты туралы Ә Д К қорытындысы және т.б.	Штаттық ӘДК (Д Ұ К) қорытындысы
-------	--	------------------------------	---	--	-----------------------------------

Қазақстан Республикасының
Қарулы Күштерінде әскери-
дәрігерлік сараптаманы жүргізу
қағидаларына 6-қосымша
Нысан

Әскери-медициналық мекеменің
(әскери-дәрігерлік комиссияның)
бұрыштамалық мөртаңбасы

№ ___ ауру туралы куәлік

20 __ жылғы " __ " _____

(лауазымды адам, күні, құжат нөмірі, жолдау мақсаты мен себебі көрсетілсін)
жолдамасы бойынша _____ әскери-дәрігерлік комиссияда
куәландырылды:

(ӘДК, ДҰК атауы)

1. Тегі, аты, әкесінің аты (болған кезде) _____

2. Туған жылы _____, Қарулы Күштер қатарында _____
бастап
(айы мен жылы)

3. Әскери атағы _____

—
4. ЖСН _____

—
5. Әскери бөлім (әскер түрі, тегі, ӨңК) _____

6. Атқаратын лауазымы _____

—
мамандығы _____

—
7. Әскери қызметке шақырылды (келісімшарт бойынша қабылданды) _____

—
(ҚІБ(Б), әскери қызметке шақырылды, келісімшарт бойынша әскери қызметке қабылданған айы мен жылы)

8. Бойы _____ см. Дене салмағы _____ кг. Кеуде өлшемі (еркін) _____

—
9. Шағымдар _____

—
10. Анамнез _____

—
(ауру, мертігу (жаралану, жарақаттану, контузия алу) қашан,

—
қандай жағдайларда пайда болды, бөлім командирінде жарақаттану туралы анықтаманың

—
болуы немесе болмауы көрсетілсін. Аурудың әскери қызмет міндеттерін орындауға әсер

—
етуі, алдыңғы медициналық куәландыру нәтижелері, қолданылған емдеу іс-шаралары,

—
_____

олардың тиімділігі, ауру бойынша демалыста болуы, санаторийлерде емделуі және т.б.

11. Тексерілуде және емделуде болды _____

_____ (денсаулық сақтау мекемелері, әскери-медициналық мекемелер

_____ және оларда болу уақыты көрсетілсін)

Ауру тарихы № _____; шифрі _____; коды _____

12. Объективті зерттеу деректері _____

_____ 13. Арнайы зерттеу нәтижелері (рентгенологиялық, зертханалық, құралдық және басқалар) _____

_____ 14. Әскери қызметшінің қызметтік міндеттері туралы мәліметтер _____

_____ (әскери бөлімнен (мекемеден) берілген құжатқа сәйкес мәліметтер көрсетілсін: денсаулық жағдайының әскери қызмет міндеттерін орындауға әсері, әскери қызметшінің әскери қызметті жалғастыруға ниеті және әскери қызметшінің әскери қызметте қалдырудың мақсатқа сәйкестігі туралы қолбасшылықтың пікірі)

15. ӘДК (ДҰК) қорытындысы:

1) диагнозы _____

_____ 2) мертігудің (жараланудың, жарақаттанудың, контузия алудың), аурудың себепті байланысы: "Халық денсаулығы және денсаулық жүйесі туралы" Қазақстан Республикасы Кодексінің 11-бабы 1-тармағының 10) тармақшасына сәйкес бекітілген Әскери-дәрігерлік сараптаманы жүргізу қағидаларларының _____ тармағы негізінде

3) әскери қызметке жарамдылық санаты (әскери-есептік мамандығы бойынша қызметке, ұшу жұмысына және т.б. жарамдылығы) _____

"Халық денсаулығы және денсаулық жүйесі туралы" Қазақстан Республикасы Кодексінің 11-бабы 2-тармағының 1) тармақшасына сәйкес бекітілген Қазақстан Республикасының ҚК-да, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарында қызмет өткеру үшін адамдардың денсаулық жағдайына қойылатын талаптардың ___ бағаны ___ тармағының ___ тармақшасы негізінде.

16. Бірге жүрушіде (мұқтаж, мұқтаж емес) керек емесі сызып тасталсын

(бірге жүрушілер саны, көлік түрі көрсетілсін)

17. Ерекше белгілер _____

М.О. Комиссия төрағасы _____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

Комиссия мүшесі: _____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

Хатшы _____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

Комиссияның пошталық мекенжайы _____

Штаттық әскери-дәрігерлік комиссияның қорытындысы

Ескертпе: Ауру туралы куәлік даналарында (әскери қызметшіні куәландыруға жіберген әскери бөлімге (мекемеге) жолданады) 8, 9, 11, 12-тармақтарда жазылған мәліметтер көрсетілмейді. Бұл ретте диагноз Аурулардың халықаралық жіктемесіне сәйкес (АХЖ) код бойынша көрсетіледі.

Ауру туралы куәліктер А 4 форматындағы парақтарда, "Times New Roman" қарпімен, қаріп мөлшері кемінде 12 болып шығарылады.

Қазақстан Республикасының
Қарулы Күштерінде әскери-

Азаматты денсаулық жағдайы бойынша әскери қызметке негізсіз шақыру себептерін зерделеу картасы

1-бөлім Жалпы мәліметтер

1. Тегі, аты, әкесінің аты (болған кезде) _____

_____

2. Туған жылы _____

_____

3. Әскери қызметке шақырылған жылы мен айы _____

_____

4. Әскери қызметке қай әскерге шақыру комиссиясы шақырды _____

_____

5. Облыстық жиын пунктiнен жөнелтiлген күн _____

_____

6. Қай әскери-дәрігерлік комиссиясы куәландырды _____

_____

_____

(денсаулық сақтау ұйымының дәрігерлік, госпитальдық, гарнизондық комиссиясы)

7. Ауру туралы осы куәлікті бекіту туралы штаттық ӘДК отырысы хаттамасының нөмірі мен күні _____

_____

8. Ауру диагнозы, Қазақстан Республикасының ҚК-да, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарында қызмет ету үшін адамдардың денсаулық жағдайына қойылатын талаптардың бағандары, тармақтары, тармақшалары _____

_____

_____

_____

9. Әскери қызметке жарамдылық дәрежесі туралы (ауру туралы куәлік бойынша) ӘДК қорытындысы және себепті байланысы _____

_____

_____

---

10. Ауруы туралы куәлік бойынша ауру анамнезі деректері _____

2-бөлім Әскерге шақыру кезеңіне дейінгі денсаулық жағдайы (шалдыққан аурулары мен жарақаттары) туралы мәлімет

1. Баланың даму картасының мәліметтері бойынша: _____

---

2. Жасөспірімдер қызметін қадағалау кезеңінде:

1) 15 жасқа толғаннан кейін денсаулық сақтау жүйесінің педиатриялық қызметінен жасөспірімдерге қабылдау-тапсыру кезінде медициналық куәландыру нәтижелері

---

2) 16 жаста медициналық куәландыру кезінде: _____

---

3. Бастапқы әскери есепке қойылған кезде медициналық куәландыру нәтижелері:

---

4. "Әскерге шақырылушыны зерделеу парағының" деректері бойынша денсаулық жағдайы туралы мәліметтер (ата-анасынан, жақын туыстарынан, ішкі істер органдарынан)

---

5. Зиянды әдеттері туралы мәліметтер (темекі шегу, алкогольді, есірткі заттарын тұтыну)

---

6. Әскери қызметке шақыру барысында әскерге шақырылушының денсаулық жағдайын медициналық куәландыруды бағалау нәтижелері (әскерге шақырылушы қосымша медициналық тексерілуге жіберілді ме, денсаулық жағдайы бойынша әскери қызметке шақырудан кейінге қалдыру берілді ме, қандай аурулар бойынша, қай мерзімге және неше рет)

3-бөлім Қорғаныс істері жөніндегі басқарманың (бөлімнің) қарап-тексеру нәтижелері

1. Ауру (аурулар) қашан анықталуға тиіс _____

2. Қандай себептер бойынша осы ауру әскерге шақырылушыны әскери қызметке жөнелткенге дейін анықталмады _____

3. Денсаулық жағдайы бойынша негізсіз әскерге шақыру жағдайларына жол бермеу бойынша қабылдаған шаралар _____

_____ қорғаныс істері жөніндегі басқармасының (бөлімінің) бастығы

(әскери атағы, тегі, атының инициалы, қолы)

М.О.

Дәрігерлік комиссия төрағасы: _____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

20 ____ ж. " ____ " _____

4-бөлім Қорғаныс істері жөніндегі департаменттің денсаулық жағдайы бойынша әскери қызметке негізсіз шақырудың нақты себептерін анықтау бойынша тергеп-тексеру сапасын қарау және бағалау нәтижелері

1. Қорғаныс істері жөніндегі департаменті бастығының азаматты әскери қызметке шақыру негізділігі туралы пікірі _____

—

_____

_____

2. Азаматты әскери қызметке негізсіз шақыру себебі туралы алдын ала қорытынды

_____

_____

_____

3. Қорғаныс істері жөніндегі департамент бастығының денсаулық жағдайы бойынша әскери қызметке негізсіз шақыруға жол бермеу бойынша қабылдаған шаралар

_____

_____

_____

4. Әскерлерден негізсіз қайтарылған жағдайда қорғаныс істері жөніндегі департамент осыны дәлелдейтін қандай медициналық құжаттарды штаттық ӘДК-ға ұсынды

_____

_____

Қорғаныс істері жөніндегі департамент бастығы:

_____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

М.О.

Дәрігерлік комиссия төрағасы: _____

_____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

М.О.

Облыстың _____ бас _____

(маманы) _____ (қолы, атының инициалы, тегі)

20 ____ ж. " ____ " _____

5-бөлім Денсаулық жағдайы бойынша әскери қызметке негізсіз шақыру себебі және тергеп-тексеру нәтижелері туралы штаттық ӘДК-ның түпкілікті қорытындысы

1. Денсаулық жағдайы бойынша әскери қызметке негізсіз шақыру себебі _____

—

_____

_____

2. Денсаулық жағдайы бойынша негізсіз әскери қызметке шақырудың нақты себептерін анықтау бойынша жүргізілген тергеп-тексеру сапасы _____

Штаттық ӘДК төрағасы _____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

М.О.

20 __ ж. " ____ " _____

Ескертпе: I, II, III бөлімдерді қорғаныс істері жөніндегі басқарма (бөлім) толтырады ; IV бөлімді облыстың, республикалық маңызы бар қалалардың және астананың қорғаныс істері жөніндегі департаменттері толтырады. I, II, III және IV толтырылған бөлімдері бар карта ОӘДК-ға 3 данада жолданады. V бөлімді ОӘДК толтырады.

Қазақстан Республикасының
Қарулы Күштерінде әскери-
дәрігерлік сараптаманы жүргізу
қағидаларына 8-қосымша

7-нысан

Фотосуретке арналған орын
(қорғаныс істері жөніндегі
бөлімнің (басқарманың), әскери
бөлімнің елтаңбалық мөрі)

Әскери оқу орнына түсетін азаматты медициналық куәландыру картасы

1. Тегі, аты, әкесінің аты (болған кезде), туған жылы _____

(әскери қызметші үшін әскери атағы көрсетілсін)

2. Тұрғылықты жері (мекенжайы) _____

(әскери қызметшілер үшін – мекенжайы мен әскери бөлімнің шартты атауы)

3. Шалдыққан аурулар, оның ішінде соңғы 12 ай ішінде инфекциялық аурулар

---

4. Дәрі-дәрмек құралдарын және басқа да заттарды көтере алмайтыны (жоғары сезімталдығы) туралы мәліметтер _____

---

5. Диспансерлік есепте (бақылауда) болуы туралы мәліметтер _____

---

6. Кандидат оқуға түсуді жоспарлаған ӘОО атауы _____

---

7. Қарап-тексеру нәтижелері:

	Ауданда (немесе облыста) алдын ала медициналық куәландыру 20 __ ж. " __ " _____	Түпкілікті медициналық куәландыру 20 __ ж. " __ " _____
Шағымдар мен анамнез		
Жалпы қан талдауы		
Мерезге микропреципитация реакциясы (микрореакция)		
Жалпы несеп талдауы		
Мұрын қосалқы қуыстарының рентгенограммасы		
ЭКГ-зерттеу		

тамыр соғысы						
артериялық қан қысымы						
Тыныс алу ағзалары						
Ас қорыту ағзалары						
Бүйрек						
Көкбауыр						
Жүрек және қалқанша безінің УДЗ						
Диагнозы						
Қорытынды						
Күні, дәрігердің қолы, тегі, атының инициалы						
Хирург						
Лимфатүйіндері						
Сүйек-бұлшық ет жүйесі						
Перифериялық қан тамырлары						
Несеп-жыныс жүйесі						
Анус және тік ішек						
Диагнозы						
Қорытынды						

Күні, дәрігердің қолы, тегі, атының инициалы		
Невропатолог		
Бассүйек - ми жүйкелері		
Қозғалыс аясы		
Рефлекстер		
Сезімталдығы		
Вегетативті нерв жүйесі		
Арнайы зерттеулер (ЭХОЭГ, ЭЭГ және т.б.)		
Диагнозы		
Қорытынды		
Күні, дәрігердің қолы, тегі, атының инициалы		
Психиатр		
Қабылдау		
Интеллектуалды-мнестикалық аясы		
Эмоционалды-ерік аясы		
Диагнозы		

Қорытынды				
Күні, дәрігердің қолы, тегі, атының инициалы				
Окулист				
	оң көз	сол көз	оң көз	сол көз
Түсті сезіну				
Түзетулерсіз көру жітілігі				
Түзетулермен көру жітілігі				
Скиаскопиялық рефракция				
Биноккулярлық көру				
Анық көрудің жақын нүктесі				
Жас жолдары				
Қабактармен конъюнктивалар				
Көз алмаларының орналасуы мен қозғалысы				
Көз қарашықтары мен олардың реакциясы				

Оптикалық орта				
Көздің түбі				
Диагнозы				
Қорытынды				
Күні, дәрігердің қолы, тегі, атының инициалы				
Оториноларинголог				
Сөйлеу				
Мұрынмен тыныс алу	оң	сол	оң	сол
Сыбырлап сөйлеуді қабылдап сезінуі				
Құлақ барофункциясы				
Вестибулярлық аппарат функциялары				
Иіс сезу				
Арнайы зерттеулер				
Диагнозы				
Қорытынды				
Күні, дәрігердің қолы, тегі, атының инициалы				
Стоматолог				
Тістүйіс				

атының инициал ы		
------------------------	--	--

8. Әскери-дәрігерлік комиссиялар қорытындылары:

1) әскери-дәрігерлік комиссия алдын ала медициналық куәландырған кезде

(ӘДК атауы көрсетілсін)

"Халық денсаулығы және денсаулық жүйесі туралы" Қазақстан Республикасы Кодексінің 11- бабы 2-тармағының 1) тармақшасына сәйкес бекітілген Қазақстан Республикасының ҚК-да, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарында қызмет ету үшін адамдардың денсаулық жағдайына қойылатын талаптардың бағаны _____ тармағының _____ тармақшасы негізінде _____

М.О. Комиссия төрағасы _____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

Комиссия хатшысы _____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

Комиссияның пошталық мекенжайы:

2) әскери-дәрігерлік комиссия түпкілікті медициналық куәландырған кезде

(ӘДК атауы көрсетілсін)

"Халық денсаулығы және денсаулық жүйесі туралы" Қазақстан Республикасы Кодексінің 11- бабы 2-тармағының 1) тармақшасына сәйкес бекітілген Қазақстан Республикасының ҚК-да, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарында қызмет ету үшін адамдардың денсаулық жағдайына қойылатын талаптардың _____ бағаны _____ тармағының _____ тармақшасы негізінде _____

М.О. Комиссия төрағасы _____

(әскери атағы, қолы, аты-жөнінің бас әріптері, тегі)

Комиссия хатшысы _____

(әскери атағы, қолы, аты-жөнінің бас әріптері, тегі)

Комиссияның пошталық мекенжайы _____

Ескертпе: Мектептерге (Жас ұлан, РӘМИ) және әскери кафедраларға оқуға түсетін кандидаттар (студенттер) үшін тек "түпкілікті медициналық куәландыру" деген баған толтырылады.

Қазақстан Республикасының
Қарулы Күштерінде әскери-
дәрігерлік сараптаманы жүргізу
қағидаларына 9-қосымша
Нысан

Әскери-медициналық мекеменің
(әскери-дәрігерлік комиссияның)
бұрыштамалық мөртаңбасы

№ _____ медициналық куәландыру туралы анықтама

20 ____ жылғы " ____ " _____, _____

_____ жолдамасы
бойынша

(лауазымды адам, құжат нөмірі, күні, жолдау мақсаты мен себебі көрсетілсін)

_____ әскери-дәрігерлік комиссиясы куәландырды:

(ӘДК, ДҰК атауы)

1. Тегі, аты, әкесінің аты (болған кезде) _____

2. Туған жылы _____, Қарулы Күштерде _____
бастап

(айы мен жылы)

3. Әскери атағы _____

4. ЖСМ _____

5. Әскери бөлім (әскер түрі, тегі, ӨңК) _____

мамандығы _____

6. Атқаратын лауазымы _____

7. Әскери қызметке шақырылды (келісімшарт бойынша түсті) _____

(ҚІБ (Б), әскерге шақырылған, келісімшарт бойынша әскери қызметке қабылданған жылы мен айы көрсетілсін)

8. Әскери қызметшінің қызметтік істері туралы мәліметтер (әскери қызметке жарамдылығын айқындаған кезде толтырылады) _____

(әскери бөлімнен (мекемеден) берілген құжатқа сәйкес мәліметтер көрсетілсін: денсаулық жағдайының әскери

қызмет міндеттерін орындауға әсері, әскери қызметшінің әскери қызметті жалғастыруға ниеті және әскери

қызметшінің әскери қызметте қалдырудың мақсатқа сәйкестігі туралы қолбасшылықтың пікірі)

9. ӘДК (ДҰК) қорытындысы:

1) диагнозы _____

---

2) мертігудің (жараланудың, жарақаттанудың, контузия алудың), аурудың себепті байланысы:

"Халық денсаулығы және денсаулық жүйесі туралы" Қазақстан Республикасы Кодексінің 11- бабы 2-тармағының 1) тармақшасына сәйкес бекітілген Әскери-дәрігерлік сараптаманы жүргізу қағидаларының ____ тармағы негізінде;

3) әскери қызметке жарамдылық санаты (әскери мамандығы бойынша қызметке, ұшу жұмысына және т.б. жарамдылығы): _____

"Халық денсаулығы және денсаулық жүйесі туралы" Қазақстан Республикасы Кодексінің 11- бабы 2-тармағының 1) тармақшасына сәйкес бекітілген Қазақстан Республикасының ҚК-да, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарында қызмет ету үшін адамдардың денсаулық жағдайының сәйкес келуіне қойылатын талаптардың ____ бағаны ____ тармағының ____ тармақшасы негізінде _____

М.О. Комиссия төрағасы _____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

Комиссия мүшелері _____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

Комиссия хатшысы _____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

Комиссияның пошталық мекенжайы _____

Қазақстан Республикасының
Қарулы Күштерінде әскери-
дәрігерлік сараптаманы жүргізу
қағидаларына 10-қосымша
Нысан

Фотосуретке арналған орын
(қорғаныс істері жөніндегі
бөлімнің (басқарманың), әскери
бөлімнің елтаңбалық мөрі)

Келісімшарт бойынша әскери қызметке кіретін азаматты медициналық куәландыру картасы

1. Тегі, аты, әкесінің аты (болған кезде), туған жылы _____

(запастағы әскери қызметшінің әскери атағы көрсетілсін)

2. Тұрғылықты жері (мекенжайы): _____

3. Соңғы 12 ай ішінде шалдыққан аурулары, оның ішінде инфекциялық аурулары

4. Дәрі-дәрмек құралдарын және басқа да заттарды көтере алмайтыны (жоғары сезгіштігі) туралы мәліметтер _____

5. Диспансерлік есепте (қадағалауда) тұрғаны туралы мәліметтер _____

6. Әскер тегі, әскери-есептік мамандығы (әскери лауазымы) _____

7. Аурулар бойынша есепте тұрған жай-күйі туралы мәліметтер: _____

(есепке алу туралы белгі, медициналық денсаулық сақтау ұйымының мөртаңбасы)

Психикалық _____

Наркологиялық (есірткі заттарына тестілеу нәтижелерімен) _____

Туберкулезге қарсы _____

Тері-венерологиялық _____

8. Зерттеу нәтижелері:

Зерттеулер	Жүргізілген күні	Нәтижесі
Бойы/дене салмағы, ДСИ		
Жалпы қан талдауы		
Мерезге микропреципитация реакциясы (микрореакция)		
Жалпы несеп талдауы		
Э К Г зерттеулері		
Кеуде тіндері органдарының флюорографиясы		
Мұрынның қосалқы қуыстары рентгенограммасы;		
В, С вирусты гепатиттерінің маркерлеріне арналған қан талдауы		

АИТВ-ға қан талдауы			
Көздің ішкі қысымын өлшеу			
40 жастан аскандарға қантқа қан талдауы			
Оң/сол қол динамометриясы			
Есірткі заттарына зерттеу			
Басқа да зерттеулер			
9. Куәландыру нәтижелері			
Қарап-тексеру	Нәтижелері		
Терапевт:			
Шағымдар мен анамнездер			
Эндокринді жүйе			
Жүрек-қан тамырлары жүйесі			
Функционалдық сынама	тыныштықта	жүктемеден кейін	
		2 мин кейін	
бір минутта тамыр соғысы			
артериялық қан қысымы			
Тыныс алу ағзалары			
Ас қорыту ағзалары			
Бүйрек			
Көкбауыр			
Диагнозы			
Қорытынды			
Күні, дәрігердің қолы, тегі,			

атының инициалы	
Хирург:	
Лимфа түйіндері	
Сүйек-бұлш ықет жүйесі	
Перифериял ы қ тамырлар	
Несеп-жын ыс жүйесі	
Анус және тік ішек	
Диагнозы	
Қорытынды	
Күні, дәрігердің қолы, тегі, атының инициалы	
Невропатолог:	
Бассүйек-ми жүйкелері	
Қозғалыс аясы	
Рефлекстер	
Сезімталдығы	
Вегетативті жүйке жүйесі	
Диагнозы	
Қорытынды	
Күні, дәрігердің қолы, тегі, атының инициалы	
Психиатр:	
Қабылдау	
Интеллекту алды-мнест икалық аясы	
Эмоционал ды-ерік аясы	
Диагнозы	
Қорытынды	
Күні, дәрігердің қолы, тегі,	

атының инициалы		
Окулист:		
	оң көз	сол көз
Түсті сезіну		
Түзетулерсі з көру жітілігі		
Түзетулерм ен көру жітілігі		
Скиаскопия л ы қ рефракция		
Бинокулярл ық көру		
А н ы қ көрудің жақын нүктесі		
Ж а с жолдары		
Қабақтар м е н конъюнктив алар		
К ө з алмаларын ы ң орналасуы м е н қозғалысы		
К ө з қарашықтар ы м е н олардың реакциясы		
Оптикалық орта		
Көздің түбі		
Диагнозы		
Қорытынды		
К ү н і, дәрігердің колы, тегі, атының инициалы		
Оториноларинголог:		

Сөйлеу		
Мұрынмен тыныс алу	оң	сол
Сыбырлап сөйлеу		
Құлақ барофункциясы		
Вестибулярлық аппарат функциялары		
Иіс сезу		
Диагнозы		
Қорытынды		
Күні, дәрігердің қолы, тегі, атының инициалы		
Стоматолог:		
Тістүйіс		
Ауыздың сілемейлі қабықшасы		
Тістер (формула)		
Қызыл иектер		
Диагнозы		
Қорытынды		
Күні, дәрігердің қолы, тегі, атының инициалы		
Дерматовенеролог:		
Диагнозы		
Қорытынды		
Күні, дәрігердің қолы, тегі, атының инициалы		
Басқа да маман дәрігерлер:		
Диагнозы, қорытынды,		

күні,
дәрігердің
қолы, тегі,
атының
инициалы

10. Түпкілікті медициналық куәландырған кезде _____

(ӘДК атауы көрсетілсін)

"Халық денсаулығы және денсаулық жүйесі туралы" Қазақстан Республикасы Кодексінің 11- бабы 2-тармағының 1) тармақшасына сәйкес бекітілген Қазақстан Республикасының ҚК-да, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарында қызмет ету үшін адамдардың денсаулық жағдайына қойылатын талаптардың _____ бағаны _____ тармағының _____ тармақшасы негізінде _____

М.О. Комиссия төрағасы _____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

Комиссия хатшысы _____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

20__ жылғы " __ " _____

Комиссияның пошталық мекенжайы _____

Ескертпе: Барлық тармақтарды толтыру міндетті.

Қазақстан Республикасының
Қарулы Күштерінде әскери-
дәрігерлік сараптаманы
жүргізу қағидаларына
11-қосымша
Нысан

Әскери бөлімнің (мекеменің)

бұрыштамалық мөртаңбасы

_____ бастығына (командиріне)

(әскери-медициналық мекеме көрсетілсін)

Медициналық куәландыруға жолдама

1. _____

(медициналық куәландыру мақсаты, сондай-ақ денсаулық жағдайы бойынша ӘДК-ға (ДҮК-ға) жіберу себебі көрсетілсін, әскери қызмет өткеру үшін жаңа

келісімшарт жасау, әскери қызметте болу уақытында шекті жасқа жетуі бойынша, ұйымдық-штаттық іс-шаралар бойынша алдағы уақытта әскери қызметтен шығарылу) _____ үшін медициналық куәландырылуға

(емделуге немесе қарап-тексерілуге)

жіберіледі

2. Тегі, аты, әкесінің аты (болған кезде) _____

3. Әскери атағы _____

4. Туған жылы _____

5. Әскери бөлім _____

6. Мамандығы _____

7. Әскери қызметке шақырылды (келісімшарт бойынша қабылданды) _____

(қорғаныс істері жөніндегі басқарма (бөлім), әскери қызметке шақырылған, келісімшарт бойынша қабылданған айы мен жылы көрсетілсін)

8. Алдын ала диагнозы: _____

9. Жіберілген күні _____

10. ӘДК (ДҰК) қорытындысын _____

(әскери бөлімнің немесе кадр органының _____ жолдауыңызды

сұраймын.

атауы мен пошталық мекенжайы)

11. Ерекше белгілер _____

Командир (бастық) _____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

М.О

(әскери бөлімнің
(мекеменің) бұрыштамалық
мөртаңбасы)

Ескертпе: 1. Қарулы Күштер қызметшілерін медициналық куәландыруға жіберген кезде медициналық куәландыру мақсаты, жіберу себебі, тегі, аты, әкесінің аты (болған кезде), туған жылы, лауазымы, мамандығы көрсетіледі. 3,7-тармақтар толтырылмайды.

2. ДШӘ-да, ӘТК-да және АрнМақБ-да әскери қызметке жарамдылығын айқындау үшін әскери қызметшілерді медициналық куәландыруға жіберу кезінде 11-тармақта олардың арнайы мақсаттағы, теңіз жаяу әскері, десанттық-шабылдау және барлау бөлімшелеріне, жауынгерлік жүзушілерге және сүңгуірлер құрамына, сондай-ақ корабльдер мен кемелер экипажына тиесілігі не парашютпен секіруге, танкілер мен басқа да машиналарды суасты жүргізуге, сондай-ақ теңізге шығуға тартылатыны көрсетіледі.

3. Әскери оқу орындарының курсанттарын медициналық куәландыруға жіберген кезде 11-тармақта әскери қызмет өткеру туралы келісімшарт жасалған күні көрсетіледі.

Қазақстан Республикасының
Қарулы Күштерінде әскери-
дәрігерлік сараптаманы жүргізу
қағидаларына 12-қосымша
Нысан

Әскери қызметшінің қызметтік істері туралы мәліметтер

Тегі, аты, әкесінің аты (болған кезде) _____

—
Әскери атағы _____

—
Туған жылы _____

—
Әскери бөлім _____

—
Атқаратын лауазымы, қай уақыттан бастап _____

—
Білімі _____

—
(оқу орынының атауы және оны бітірген жылы көрсетілсін)

1) Атқаратын лауазымы бойынша әскери қызметшінің әскери қызмет міндеттерін орындайтын сипаты туралы мәліметтер _____

— (әскери қызметші қызметінің негізгі бағыттары, _____

— _____

іссапарларға, далалық шығуларға шығу жиілігі, тәуліктік нарядта (кезекшілікте) қызмет өткеру, оларды, оның ішінде кәсіби даярлық (дене шынықтыру дайындығы, саптық даярлық) және

тағы басқа пәндер бойынша нормативтерді орындау сапасы көрсетілсін)

2) Денсаулық жағдайының әскери қызмет міндеттерін орындау сапасына әсері _____

(әскери қызметшінің денсаулық жағдайының оның әскери қызмет міндеттерін

орындау, әсіресе далалық шығулар, іссапарлар, тәуліктік нарядтар (кезекшіліктер) кезіндегі,

---

кәсіби даярлық (дене шынықтыру дайындығы, саптық даярлық) және тағы басқа пәндер бойынша

нормативтерді тапсыруға әсер ету дәрежесі көрсетілсін)

3) Сипаттамалық ерекшеліктер _____

(денсаулық жағдайын бағалау үшін құндылығы бар: жадының,

ойлаудың, бейімделу қабілетінің және басқа ерекшеліктері көрсетілсін)

4) Әскери қызметшінің әскери қызметті жалғастыруға ниеті _____

---

5) Әскери қызметшінің әскери қызметте қалдыру мақсаттылығы туралы қолбасшылықтың пікірі _____

(әскери қызметшіні әскери қызметте қалдыру

мақсаттылығы немесе мақсатсыздығы туралы қолбасшылықтың дәлелді пікірі)

Командир (бастық) _____

— (әскери бөлім (мекеме), әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

М.О

(әскери бөлімнің

(мекеменің)

бұрыштамалық

мөртаңбасы)

Ескертпе: Мәліметтерді әскери қызметшінің тікелей командирі (бастығы) жасайды және әскери бөлімнің командирі (мекеме бастығы) қол қояды. Мәліметтер әскери бөлімнің (мекеменің) мөрімен куәландырылады.

Қазақстан Республикасының
Қарулы Күштерінде әскери-
дәрігерлік сараптаманы жүргізу
қағидаларына 13-қосымша
Нысан

Әскери қызметшінің денсаулық жағдайы туралы мәліметтер

Тегі, аты, әкесінің аты (болған кезде) _____

— Әскери атағы _____

— Туған жылы _____

— Әскери бөлім _____

— 1) Қай уақыттан бастап медициналық қадағалауда _____

— 2) Бұрынғы ӘДК қорытындылары (болған кезде) _____

— (өту күні, орны, ӘДК қорытындысы, әскери

— қызметке шектеулі жарамдылығы немесе жарамсыздығы кезінде – ӘДК шешімін іске асыру көрсетіледі)

— 3) Бұрынғы ТМҚ қорытындылары _____

— (өту күні, орны, ТМҚ қорытындысы, диспансерлік есепте

болу жағдайы, емдеу-сауықтыру іс-шараларын жүргізу тиімділігі)

4) Медициналық көмекке жүгінулер _____

(әрбір жағдай бойынша жеке, емделу күні, орны, диагнозы,

емделудің аяқталуы және алдыңғы 3 жылға жалпы еңбекке жарамсыздық күндері көрсетіледі)

5) Шағымдар, науқастану анамнезі, объективті деректер _____

(шағымдар, ауру анамнезі, объективті

деректер және әскери қызметшінің денсаулық жағдайын сипаттайтын басқа да мәліметтер көрсетіледі)

6) Дәрігердің әскери қызмет міндеттерін орындауға әскери қызметшінің денсаулық жағдайының ықпал етуін бағалау _____

(әскери қызмет міндеттерін орындауға денсаулық

жағдайы ықпалының дәрежесі көрсетіледі)

Медицина қызметінің бастығы _____

(әскери бөлім (мекеме), әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

М.О

(әскери бөлімнің

(мекеменің) бұрыштамалық

мөртаңбасы)

Ескертпе: Мәліметтерді бөлімнің медицина қызметінің бастығы (дәрігер, фельдшер), штат бойынша медицина жұмыскерлері көзделмеген жерде – медициналық қамтамасыз етуге тіркелу орны бойынша жасалады. Мәліметтер құжат жасалған сол әскери бөлімнің (мекеменің) мөрімен куәландырылады.

Қазақстан Республикасының
Қарулы Күштерінде әскери-
дәрігерлік сараптаманы жүргізу
қағидаларына 14-қосымша

Нысан

Әскери бөлімнің
(мекеменің)
Бұрыштамалық
мөртаңбасы

Мертігу (жаралану, жарақаттану, контузия алу) туралы анықтама

— (жарақаттанушының әскери атағы, тегі, аты, әкесінің аты (болған кезде), туған жылы)

— 20 ж. " " "

— (мертіккен (жараланған, жарақаттанған, контузия алған) кездегі жағдайлар және оның түрі, сипаты,

— оқшаулау көрсетілсін)

— Мертігу (жаралану, жарақаттану, контузия алу):

1) әскери қызмет міндеттерін орындау кезінде;

2) әскери қызмет міндеттерін орындаумен байланысты емес, сәтсіз жағдай нәтижесінде алынды (керегінің асты сызылсын, керек емесі сызылып тасталсын).

Анықтама _____ ұсыну үшін берілді.

(анықтама ұсынылатын мекеме, ұйым атауы)

Командир (бастық) _____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

М.О

(әскери бөлімнің (мекеменің)

бұрыштамалық мөртаңбасы)

Қазақстан Республикасының
Қарулы Күштерінде әскери-
дәрігерлік сараптаманы
жүргізу қағидаларына
15-қосымша

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

9. Кәсіби зияндылықтың организмге ықпал етуі туралы қорытынды (жүйелі түрде, кезең-кезеңімен, төтенше жағдайларда)

Командир (бастық) _____

(әскери білім (мекеме), әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)
 Медицина қызметінің бастығы _____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)
 Санитариялық-эпидемиологиялық мекеменің маман-дәрігері _____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)
 Толтыруға түсініктеме:

1. Картада "қызмет бабында пайдалану үшін" белгісінен жоғары емес деректер келтіріледі.

2. Фактор мөлшері санитариялық-эпидемиологиялық мекеме дәрігерлерінің жұмыс орнын (нысанын) қарап-тексеру актісінің деректері, объектінің санитариялық паспорты және осы факторлар деңгейін (шоғырлануын) өлшеу деңгейін есепке алу журналы негізінде көрсетіледі.

5-бағанда факторлардың ең аз және ең көп мөлшері жазылады.

8-бағанда тергеп-тексеру нөмірі мен күнін көрсетумен авариялық жағдай, сондай-ақ картадан есепке алынбаған басқа да жағдайлар белгіленеді.

Қазақстан Республикасының
 Қарулы Күштерінде әскери-
 дәрігерлік сараптаманы жүргізу
 қағидаларына 16-қосымша
 Нысан

Фотосуретке арналған орын
 (қорғаныс істері жөніндегі
 бөлімнің (басқарманың)
 елтаңбалы мөрі)

Запастағы азаматты медициналық куәландыру КАРТАСЫ

1. Тегі, аты, әкесінің аты (болған кезде) _____

2. Туған күні _____

3. Әскери атағы _____

4. Әскери-есептік мамандық _____

5. Куәландыру нәтижелері:

	20__ ж. " __ " _____	20__ ж. " __ " _____
Зерттеулер		
Жалпы қан талдауы		
Жалпы несеп талдауы		
Мерезге микропреципитация реакциясы (микрореакция)		
ЭКГ зерттеулері		
Кеуде қуысы мүшелерінің флюорографиясы		
Мұрынның қосалқы қуыстарының рентгенограммасы		
Көздің ішкі қысымы		
Қантқа қан талдауы		
Басқа да мәліметтер (зерттеулер)		
Дене бойы/салмағы		
Маман-дәрігерлер		
Хирург		
Терапевт		
Невропатолог		
Окулист		
Оториноларинголог		
Стоматолог		
Диагноз		
ӘДК қорытындысы М.О.	"Халық денсаулығы және денсаулық жүйесі туралы" Қазақстан Республикасы Кодексінің 11-бабы 2-тармағының 1) тармақшасына сәйкес бекітілген Қазақстан Республикасының ҚК-да, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарында қызмет ету үшін адамдардың денсаулық жағдайына қойылатын талаптардың _____ бағаны _____ тармағының _____ тармақшасы негізінде _____ _____ _____ ӘДК төрағасы _____ _____ ____ (әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі) ӘДК хатшысы _____	"Халық денсаулығы және денсаулық жүйесі туралы" Қазақстан Республикасы Кодексінің 11-бабы 2-тармағының 1) тармақшасына сәйкес бекітілген Қазақстан Республикасының ҚК-да, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарында қызмет ету үшін адамдардың денсаулық жағдайына қойылатын талаптардың _____ бағаны _____ тармағының _____ тармақшасы негізінде _____ _____ _____ ӘДК төрағасы _____ _____ ____ (әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі) ӘДК хатшысы _____

	_____ қолы, атының инициалы, тегі	_____ қолы, атының инициалы, тегі
--	--------------------------------------	--------------------------------------

Қазақстан Республикасының
Қарулы Күштерінде әскери-
дәрігерлік сараптама
жүргізу қағидаларына
17-қосымша
Нысан

Жергілікті атқарушы органдар медициналық комиссияларының және штаттан тыс (уақытша, тұрақты әрекеттегі) әскери-дәрігерлік комиссияларының қорытындылары

Ескерту. 17-қосымша жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 14.07.2022 № 522 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

Жергілікті атқарушы органдар медициналық комиссиялары, штаттан тыс (уақытша, тұрақты әрекеттегі) әскери-дәрігерлік комиссиялары қорытындыларын мыналарға шығарады:

1. Әскерге шақыру учаскелеріне тіркеу, әскерге шақыру бойынша әскери қызметке шақыру кезінде мынадай азаматтарға қатысты:

әскери қызметке жарамды;

әскери қызметке шамалы шектеулермен жарамды;

кейіннен медициналық куәландырумен тексеруге (емдеуге) мұқтаж;

әскери қызметке _____ айға уақытша жарамсыз (жіті ауру немесе созылмалы аурудың асқынуы, мертігу болған кезде (жүргізілген емдеуден кейін));

әскери қызметке бейбіт уақытта жарамсыз, соғыс уақытында шектеулі жарамды;

әскери есептен шығарумен әскери қызметке жарамсыз.

2. Жалпы орта білім берудің жалпы білім беру бағдарламаларын іске асыратын әскери оқу орындарына түсетін азаматтарға қатысты:

_____ оқуға түсуге жарамды (жарамсыз).

(оқу орнының атауы)

3. Техникалық және кәсіби, жоғары, жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру бағдарламаларын іске асыратын әскери оқу орындарына, оның ішінде шет мемлекеттердің, жоғары оқу орындары жанындағы әскери кафедраларға түсетін азаматтарға және әскери қызметшілерге қатысты:

_____ оқуға түсуге жарамды (жарамсыз).

(оқу орнының атауы)

4. Жоғары оқу орындары жанындағы әскери кафедрадаларда запастағы офицерлер мен запастағы сержанттарды даярлау бағдарламалары бойынша әскери даярлықтан өтуге ниет білдірген азаматтарға қатысты:

әскери кафедрада запастағы офицерлерді (сержанттарды) даярлау бағдарламасы бойынша оқуға жарамды (жарамсыз);

әскери (оқу-жаттығу) жиындарға жарамды (жарамсыз).

5. Келісімшарт бойынша әскери қызметке кіретін адамдарға қатысты:

келісімшарт бойынша әскери қызметке кіруге жарамды;

келісімшарт бойынша әскери қызметке кіруге жарамды, _____

_____ (әскер түрінде (тегінде) немесе әскери-есептік мамандықтар бойынша жарамдылық санаты көрсетіледі);

кейіннен медициналық куәландырумен тексерілуге мұқтаж;

медициналық куәландыруға келмеуіне (толық тексерілмеуіне) байланысты қорытынды шығарылған жоқ;

келісімшарт бойынша әскери қызметке кіруге жарамсыз.

6. Әскерге шақыру бойынша әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілерге (офицерлерден басқа) қатысты:

әскери қызметке жарамды;

әскери қызметке шамалы шектеулермен жарамды;

әскери қызмет міндеттерін орындаудан _____ тәулікке босатылсын (әскери бөлім медициналық пунктiнiң лазаретiне жатқызылады);

әскери қызмет міндеттерін орындаудан _____ тәулікке ішінара (қандай жұмыс түрінен, сабақтан, нарядтан екені көрсетілсін) босатылсын;

ауруы бойынша _____ тәулікке демалыс берілсін;

кейіннен медициналық куәландырумен ауруы бойынша _____ (жүргізу орны көрсетілсін) _____ тәулікке демалыс берілсін;

әскери қызметке бейбіт уақытта жарамсыз, соғыс уақытында шектеулі жарамды;

әскери есептен шығарумен әскери қызметке жарамсыз.

7. Келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілерге, әскери оқу орындары курсанттарына (кадеттеріне) және әскерге шақыру бойынша әскери қызмет өткеретін офицерлерге қатысты:

әскери қызметке жарамды;

әскери қызметке шамалы шектеулермен жарамды;

_____ айдан кейін кейіннен медициналық куәландырумен шамалы шектеулермен әскери қызметке жарамды;

_____ оқуға түсуге жарамды (жарамсыз);

(әскери оқу орнының, факультет атауы көрсетілсін)

әскери қызметке шамалы шектеулермен жарамды, _____
_____ оқуға түсуге
жарамсыз;

(әскери оқу орнының, факультет атауы көрсетілсін)
_____ айдан кейін қайта медициналық куәландырылуға жатады (мерзімі
көрсетілсін) (қорытынды соғыс уақытына шығарылады);

ауруы бойынша _____ тәулікке демалыс берілсін;
_____ кейіннен медициналық куәландырумен ауруы бойынша (жүргізу
орны көрсетілсін) _____ тәулікке демалыс берілсін;

әскери қызмет міндеттерін орындаудан _____ тәулікке босатылсын;
әскери қызмет міндеттерін орындаудан _____ тәулікке ішінара _____
_____ босатылсын; (қандай жұмыс түрінен, сабақтан, нарядтан екені көрсетілсін)

әскери қызметке шектеулі жарамды;
әскери қызметке бейбіт уақытта жарамсыз, соғыс уақытында шектеулі жарамды;
әскери есептен шығарумен әскери қызметке жарамсыз;

әскери есептен шығарумен әскери қызметке жарамсыз, шығаруды ресімдеу үшін
қажетті, бірақ 30 тәуліктен аспайтын мерзімге әскери қызмет міндеттерін орындаудан
босатылуға жатады.

8. Он сегіз жасқа толмаған курсанттарға (кадеттерге) қатысты:
_____ оқуға жарамды (
жарамсыз);

(әскери оқу орнының, факультет атауы көрсетілсін)
әскери қызмет міндеттерін орындаудан _____ тәулікке босатылсын;
әскери қызмет міндеттерін орындаудан _____ тәулікке ішінара (қандай жұмыс
түрінен, сабақтан, нарядтан екені көрсетілсін) босатылсын.

9. Танкілерді және басқа да машиналарды су астында жүргізуге жарамдылығын
айқындау үшін куәландырылатын, әскери жиыннан өтетін әскери қызметшілерге,
азаматтарға қатысты:

танкілерді және басқа да машиналарды су астында жүргізуге жарамды;
_____ айдан кейін қайта медициналық куәландырумен танкілерді
және басқа да машиналарды су астында жүргізуге уақытша жарамсыз;
кейіннен медициналық куәландырумен тексерілуге жатады;
танкілерді және басқа да машиналарды су астында жүргізуге жарамсыз

_____ .
(әскери қызметке жарамдылығы көрсетілсін)

10. Десанттық-шабуылдау әскерлерінің және арнайы мақсаттағы бөлімдер әскери
қызметшілеріне қатысты:

Десанттық-шабуылдау әскерлерінде (арнайы мақсаттағы бөлімдерде) қызметке жарамды;

___ айдан кейін қайта медициналық куәландырумен парашютпен секіруге уақытша жарамсыз;

кейіннен медициналық куәландырумен тексерілуге жатады;

Десанттық-шабуылдау әскерлерінде (арнайы мақсаттағы бөлімдерде) қызметке жарамсыз

—

(әскери қызметке жарамдылық санаты көрсетілсін)

11. Әскери-теңіз күштерінің әскери қызметшілеріне қатысты:

Әскери-теңіз күштерінде қызметке жарамды;

_____ айдан кейін қайта медициналық куәландырумен Әскери-теңіз күштерінде қызметке уақытша жарамсыз (келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілерге қатысты шығарылады);

кейіннен медициналық куәландырумен тексерілуге жатады;

Әскери-теңіз күштерінде қызметке жарамсыз, _____

—

(әскери қызметке жарамдылық санаты көрсетілсін)

12. Жауынгер жүзгіштер мен сүңгуірлер құрамына қатысты:

_____ метрге дейінгі тереңдікте жауынгер жүзгіш қызметіне жарамды;

сүңгуір жұмысына жарамды;

_____ метрге дейінгі тереңдікте сүңгуірлер жұмысына жарамды;

_____ метрге дейінгі тереңдікте тереңге сүңгітін сүңгуір жұмысына жарамды;

_____ метрге дейінгі тереңдікте акванавт жұмысына жарамды;

_____ метрге дейінгі тереңдікте жауынгер жүзгіш қызметіне жарамсыз;

акванавт жұмысына жарамсыз, _____ метрге дейінгі тереңдікте тереңдікке сүңгітін сүңгуір жұмысына жарамды;

тереңдікке сүңгітін сүңгуір жұмысына жарамсыз, _____ метрге дейінгі тереңдіктегі жұмысқа сүңгуір ретінде жарамды;

кейіннен медициналық куәландырумен стационарлық (амбулаторлық) тексерілуге жатады;

_____ айдан кейін (мерзімі көрсетілсін) қайта куәландырумен жауынгер жүзгіш қызметіне (сүңгуір жұмысына) уақытша жарамсыз;

жауынгер жүзгіш қызметіне жарамсыз _____

—;

(әскери қызметке жарамдылығы көрсетіледі)

сүңгуір жұмысына жарамсыз _____

—

(әскери қызметке жарамдылығы көрсетіледі)

13. Радиоактивті заттармен, иондаушы сәулелендіру көздерімен, зымыран отынының компоненттерімен, электр-магниттік өріс және лазерлік сәулелендіру көздерімен жұмыс үшін іріктеп алынатын әскери қызметшілерге, азаматтық персонал адамдарына қатысты:

_____ қызметке (жұмысқа) жарамды

;

(зиянды фактор көрсетілсін)

_____ қызметке (жұмысқа) уақытша

жарамсыз;

(зиянды фактор көрсетілсін)

_____ айдан кейін медициналық куәландырылуға жатады;

кейіннен медициналық куәландырумен тексерілуге жатады;

_____ қызметке (жұмысқа)

жарамсыз;

(зиянды фактор көрсетілсін)

—

(әскери қызметшілер үшін әскери қызметке жарамдылық санаты көрсетілсін)

14. Әскери жиындарға шақырылатын азаматтарға қатысты:

әскери жиындарға жарамды (жарамсыз);

әскери жиындарға шақырудан босатылуға уақытша мұқтаж.

15. Есепке алу мақсатында куәландырылатын азаматтарға қатысты:

әскери қызметке жарамды;

шамалы шектеулермен әскери қызметке жарамды;

әскери қызметке шектеулі жарамды;

әскери қызметке бейбіт уақытта жарамсыз, соғыс уақытында шектеулі жарамды;

әскери есептен шығарумен әскери қызметке жарамсыз.

16. Оқу-жаттығу бөлімдеріне іріктелетін әскери қызметшілерге және оқу-жаттығу бөлімдерінің курсанттарына қатысты:

оқу-жаттығу бөлімінде оқуға жарамды (белгілі бір әскери-есептік мамандық бойынша);

кейіннен медициналық куәландырумен тексерілуге жатады;

оқу-жаттығу бөлімінде оқуға жарамсыз (белгілі бір әскери-есептік мамандық бойынша)

—

(әскери қызметке жарамдылық санаты көрсетілсін)

17. Егер ол қоныс аударуға байланысты болса, басқа әскери-медициналық мекемеде немесе медициналық денсаулық сақтау ұйымында емдеуді жалғастыру үшін әскери қызметшілерге қатысты:

емдеуді жалғастыру үшін _____

(әскери-медициналық мекеме немесе медициналық денсаулық

_____ ауыстыруға
мұқтаж.

сақтау ұйымының атауы және оның орналасқан жері көрсетілсін)

Қазақстан Республикасының
Қарулы Күштерінде әскери-
дәрігерлік сараптама жүргізу
қағидаларына
18-қосымша

Штаттық әскери-дәрігерлік комиссия сарапшысының қорытындысы

1. Қаралатын мәселе _____

(сараптамалық құжатты бекіту немесе бақылау көрсетілсін)

2. Тегі, аты, әкесінің аты (ол болған кезде) _____

3. Туған жылы _____

4. Әскери атағы _____

5. Әскери бөлім _____

6. Қаралған құжаттар:

1) ауру тарихы _____

(нөмірі, күні, қайдан келіп түскені көрсетілсін)

2) ауруы туралы куәлік, анықтама _____

(нөмірі, күні, қайдан келіп түскені көрсетілсін)

3) басқа да құжаттар

_____ (медициналық кітапша, жарақаттануы туралы анықтама және басқалар)

7. Қаралатын мәселе бойынша ескертулер:

1) ауру тарихын жүргізу бойынша: _____

2) емдеу-диагностикалау іс-шараларын жүргізу бойынша: _____

3) сараптамалық диагноз бойынша: _____

4) сараптамалық құжатты және (немесе) ӘДК қорытындысын ресімдеу бойынша: _____

8. Сарапшы қорытындысы _____

9. Нұсқаулар:

1) _____

2) _____

3) _____

4) _____

Сарапшы-дәрігер _____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

20 __ жылғы " __ " _____

Бөлімше бастығы _____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

20 __ жылғы " __ " _____

Комиссия төрағасы (комиссия төрағасының орынбасары)

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

Қазақстан Республикасының
Қарулы Күштерінде әскери-
дәрігерлік сараптама жүргізу
қағидаларына
19-қосымша
Нысан

Әскери-медициналық
мекеменің (әскери-дәрігерлік
комиссияның)
бұрыштамалық мөртаңбасы

Сот ұйғарымы бойынша анықтама _____

(сот атауы, № , күні)

20____жылғы "____" _____ әскери-дәрігерлік комиссия (дәрігерлік-ұшқыш комиссиясы) _____

(ӘДК, ДҰК атауы)

1. Тегі, аты, әкесінің аты (ол болған кезде) _____

2. Туған күні _____

3. Әскери атағы _____ әскери бөлімі _____

4. Атқаратын лауазымы _____

5. Тексеру нәтижелері (қорытындылар) _____

20____жылғы _____ № _____ хаттама

Комиссия төрағасы _____

М.О. _____ (әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

Комиссия хатшысы _____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

Комиссияның пошталық мекенжайы _____

Ескертпе. Анықтама нөмірі куәландырылушы әскери-дәрігерлік комиссия отырыстарының хаттамалары кітабында жазылған реттік нөміріне сәйкес келеді.

Қазақстан Республикасының
Қарулы Күштерінде әскери-
дәрігерлік сараптама
жүргізу қағидаларына
20-қосымша
Нысан

Дәрігерлік-ұшқыш комиссиясының қорытындылары

Ескерту. 20-қосымша жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 14.07.2022 № 522 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

Дәрігерлік-ұшқыш комиссиялары мынадай қорытындылар шығарады:

1. Авиациялық персоналды даярлау бойынша әскери оқу орнының ұшқыш мамандықтарына оқуға түсетін азаматтарға:

I (бірінші) баған бойынша авиациялық персоналды даярлау бойынша әскери оқу орнының ұшқыш мамандықтарына оқуға түсуге жарамды (жарамсыз).

2. Авиациялық персоналды даярлау бойынша әскери оқу орнының курсанттарына (ұшқыш мамандығына және авиация тегіне қарамастан):

II-V (екінші-бесінші) баған бойынша ұшуға оқытып-үйретуге жарамды (жарамсыз);
стационарлық медициналық куәландыруға (тексерілуге, емделуге) жіберілуге жатады;

кейіннен медициналық куәландырумен _____ тәулік мерзімге ауруы бойынша демалыс берілсін;

_____ тәулікке сынып сабақтарына қатысумен барлық жұмыс пен нарядтан босатылсын;

кейіннен медициналық куәландырумен _____ тәулік мерзімге әскери қызметтің басқа міндеттерін орындаумен ұшудан босатылсын.

Ұшуға оқытып-үйретуге жарамсыз деп танылған курсанттарға дәрігерлік-ұшқыш комиссия әскери қызметке жарамдылық туралы қорытынды шығарады.

3. Даярлаудың ұшу бейіні бойынша әскери академияларға оқуға түсетін әскери қызметшілерге:

_____ оқуға түсуге жарамды (жарамсыз).

(әскери академия және факультет атауы көрсетіледі)

Түпкілікті іріктеу кезінде денсаулық жағдайы бойынша оқытып-үйретудің ұшу бейіні бойынша әскери академияларға оқуға түсуге жарамсыз деп танылған әскери қызметшілерге дәрігерлік-ұшқыш комиссия ұшу жұмысына жарамдылық туралы қорытынды шығарады.

4. Ұшқыштар құрамына (ұшқыштарға):

II-V (екінші-бесінші) бағандар бойынша шектеусіз ұшу жұмысына жарамды;

II-V (екінші-бесінші) бағандар бойынша меңгерген ұшақтар типінде ұшу жұмысына жарамды;

II-V (екінші-бесінші) бағандар бойынша дыбыстан ұшқыр ұшақтарды қоспағанда, ұшу жұмысына жарамды;

II-V (екінші-бесінші) бағандар бойынша екінші пилот болған кезде қосарланып басқарылатын оқу-жаттығу ұшақтарында ұшу жұмысына жарамды;

II-V (екінші-бесінші) бағандар бойынша ұшқыш-оператор (ұшқыш-штурман) болып ұшу жұмысына жарамды;

II-V (екінші-бесінші) бағандар бойынша жоғары маневрлік пилотаждық артық жүктемелерді орындауды қоспағанда, ұшу жұмысына жарамды;

III-V (үшінші-бесінші) бағандар бойынша дербес басқарылатын дыбыстан ұшқыр ұшақтарды қоспағанда, бомбалаушылардың барлық типінде ұшу жұмысына жарамды;

IV-V (төртінші-бесінші) бағандар бойынша көлік және поршеньді ұшақтардың барлық типінде ұшу жұмысына жарамды;

IV-V (төртінші-бесінші) бағандар бойынша _____ ұшу жұмысына жарамды;

(әуе кемесінің типі көрсетіледі)

V (бесінші) баған бойынша тікұшақтардың барлық типінде ұшу жұмысына жарамды;

V (бесінші) баған бойынша екінші пилот болған кезде тікұшақтардың барлық типінде ұшу жұмысына жарамды;

V (бесінші) баған бойынша корабльдік орналасу тікұшақтарын қоспағанда, тікұшақтардың барлық типінде ұшу жұмысына жарамды;

V (бесінші) баған бойынша меңгерілген тікұшақтар типтерінде ұшу жұмысына жарамды;

V (бесінші) баған бойынша жоғары маневрлік тікұшақтарды қоспағанда, ұшу жұмысына жарамды;

II-V (екінші-бесінші) бағандар бойынша ұшу жұмысына жарамсыз.

5. Ұшқыштар құрамына (штурмандарға):

II-V (екінші-бесінші) бағандар бойынша штурман болып шектеусіз ұшу жұмысына жарамды;

III-V (үшінші-бесінші) бағандар бойынша бомбалаушылардың барлық типінде штурман болып ұшу жұмысына жарамды;

III-V (үшінші-бесінші) бағандар бойынша дыбыстан ұшқыр ұшақтарды қоспағанда, штурман болып ұшу жұмысына жарамды;

IV-V (төртінші-бесінші) бағандар бойынша көлік және поршеньді ұшақтардың барлық типінде штурман болып ұшу жұмысына жарамды;

V (бесінші) баған бойынша тікұшақтардың барлық типінде штурман болып ұшу жұмысына жарамды;

V (бесінші) баған бойынша корабльдік орналасу тікұшақтарын қоспағанда, тікұшақтардың барлық типінде штурман болып ұшу жұмысына жарамды;

II-V (екінші-бесінші) бағандар бойынша штурман болып ұшу жұмысына жарамсыз.

6. Ұшқыштар экипажының басқа адамдарына (борт инженер, борт техник, борт радисі және басқа борт мамандары):

VI (алтыншы) баған бойынша көлік ұшақтарының барлық типінде (борт инженер, борт техник, борт радисі және басқа борт мамандары) ұшу жұмысына жарамды;

VI (алтыншы) баған бойынша тікұшақтардың барлық типінде (борт инженер, борт техник, борт радисі және басқа борт мамандары) ұшу жұмысына жарамды;

VI (алтыншы) баған бойынша (борт инженер, борт техник, борт радисі және басқа борт мамандары) ұшу жұмысына жарамсыз.

7. Парашютшілерге:

VI (алтыншы) баған бойынша парашютпен секіруге жарамды (жарамсыз).

8. Планершілер мен әуеде қалықтаушыларға:

VI (алтыншы) баған бойынша _____ (әуе кемесінің типі көрсетіледі) ұшуға жарамды (жарамсыз).

9. Әуе кемесінің бортында ұшу тапсырмаларын орындайтын әскери қызметшілерге:

VI (алтыншы) баған бойынша ұшуға (кім болып және ұшақ типі көрсетіледі) жарамды (жарамсыз).

10. Ұшуға басшылық жасауды және басқаруды жүзеге асыратын әскери қызметшілерге, әуе қозғалысының, ұшқышсыз ұшу аппараттарының операторларына:

VII (жетінші) баған бойынша ұшуға басшылық жасауға жарамды (жарамсыз);

VII (жетінші) баған бойынша ұшқышсыз ұшу аппараттарын басқаруға жарамды (жарамсыз).

11. Мамандыққа қарамастан, барлық әскери қызметшілерге:

стационарлық медициналық куәландыруға жіберуге жатады;

кейіннен медициналық куәландырумен _____ тәулік мерзімге ауруы бойынша демалыс берілсін;

кейіннен медициналық куәландырумен _____ тәулік мерзімге әскери қызметтің басқа міндеттерін орындаумен ұшудан босатылсын;

_____ тәулік мерзімге әскери қызмет міндеттерін орындаудан босатылсын;

_____ айдан кейін кейіннен медициналық куәландырумен _____ ұшу жұмысына (ұшуға басшылық жасауға, ұшқышсыз ұшу аппараттарын басқаруға) жарамды.

Қазақстан Республикасының
Қарулы Күштерінде әскери-
дәрігерлік сараптама жүргізу
қағидаларына 21-қосымша
Нысан

Дәрігерлік-ұшқыш комиссиясынан өткені туралы куәлік _____
_____ (әскери атағы, тегі, аты, әкесінің аты
(ол болған кезде), туған жылы, әскери бөлім)

20 _____ жылғы " _____ " _____

_____ (ӘДК атауы)

дәрігерлік-ұшқыш комиссиясы куәландырған кезде "Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы" 2020 жылғы 7 шілдедегі Қазақстан Республикасы Кодексінің 11-бабы 1-тармағының 11) тармақшасына сәйкес бекітілетін Қазақстан

Республикасының мемлекеттік авиациясында қызмет ету үшін адамдардың денсаулық жағдайына сәйкес келуіне қойылатын талаптардың _____ бағаны _____ тармағының _____ тармақшасы бойынша _____

(ұшу жұмысына жарамдылық дәрежесі көрсетілсін)

Диагнозы _____

Комиссия төрағасы _____

М.О. _____ (әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

Комиссия хатшысы _____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

Бөлім дәрігері толтырады:

Кезекті демалысты өткізу уақыты _____

Тереңдетілген қарап-тексеру _____

Артериалдық қан қысымының, пульстің аялық деректері _____

Қазақстан Республикасының
Қарулы Күштерінде әскери-
дәрігерлік сараптама жүргізу
қағидаларына
22-қосымша
Нысан

**Штаттық (штаттан тыс) әскери-дәрігерлік комиссия отырысының 20 __ жылғы " __ " _____
№ __ хаттамасы (мертігудің (жараланудың, жарақаттанудың, контузия алудың),
аурудың себепті байланысын айқындау бойынша)**

1. _____

(өтініштің, хаттың, арыздың нөмірі, құжаттың күні, кімнен, қандай мәселе бойынша

_____ қаралды. келіп түскені көрсетілсін)

2. Қаралған құжаттар (олардың күнін, нөмірін көрсете отырып, барлық қаралған құжаттар: жеке басын куәландыратын, әскери қызмет өткергені туралы, архивтік, медициналық және басқа да құжаттар атап көрсетілсін):

1) _____

2) _____

3) _____

3. Анықталды:

Тегі _____

Аты _____ Әкесінің аты (ол болған кезде) _____

Туған күні _____ Әскери атағы _____

Қарулы Күштерде әскери қызмет өткергені (әскери жиындардан өткені) туралы деректер:

(әскери қызметке кірген күні, айы, жылы, кім әскерге шақырғаны және іріктегені, жауынгерлік іс-қимылдарға, қарулы жанжалдарға, армияға, Чернобыль АЭС-сіндегі авария салдарын жою жөніндегі жұмыстарға, радиациялық қатер аймақтарына қатысу кезеңі көрсетілсін)

Әскери бөлім және әскери қызмет өткеру кезеңі _____

4. Шығарылған күні мен негіздеме _____

5. Қаралатын мәселе бойынша ӘДК қорытындысының негіздемесі _____

а) Диагнозы: _____

б) себепті байланысы _____

Сарапшы-дәрігер _____

(тегі, инициалдары, қолы)

6. Штаттық әскери-дәрігерлік комиссияның қорытындысы _____

а) Диагнозы: _____

б) себепті байланысы _____

7. Комиссия мүшелерінің дауыс беру нәтижелері:

"ИӘ" – _____ "ҚАРСЫ" – _____ (Комиссия мүшелерінің ерекше пікірі хаттамаға қоса беріледі)

Комиссия төрағасы _____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

Комиссия мүшелері _____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

Штаттық (штаттан тыс) ӘДК қорытындысы _____

(мекенжайы, күні, шығыс № көрсетілсін)

жолданды.

Құжаттар № ___ іске ___ том _____ бетке тігілді

Комиссия хатшысы _____

(қолы, атының инициалы, тегі)

Қазақстан Республикасының
Қарулы Күштерінде әскери-
дәрігерлік сараптама жүргізу
қағидаларына
23-қосымша
Нысан

Бір рет беріледі, көшірмелерді пайдаланыңыз!

Әскери-дәрігерлік

Комиссияның

Бұрыштамалық

мөртаңбасы

ҚР ҚМ ОӘДК-ның аурудың, мертігудің себепті байланысы туралы қорытындысы

Ауру, _____

(әскери атағы, тегі, аты, әкесінің аты (ол бар болған кезде)

_____, _____
(туған жылы)

" _____

(ауру диагноздары)

_____
_____
_____
_____ "

(аурудың себепті байланысы)

20 ____ жылғы " ____ " _____ № ____ хаттама

Комиссия төрағасы _____

(әскери атағы, қолы, атының инициалы, тегі)

М.О (мекеменің
елтаңбалы мөрі)

Қазақстан Республикасының
Қарулы Күштерінде әскери-
дәрігерлік сараптама жүргізу
қағидаларына 24-қосымша

Ауыр немесе жеңіл түріне жататын мертігу (жаралану, жарақаттану, контузия алу) тізбесі

1. Ауыр түріне өмірге немесе денсаулыққа қауіпті, зақымданған ағза, жүйе функциясының орташа немесе елеулі бұзылуын тудыруға қабілетті мертігу (жаралану, жарақаттану, контузия алу) жатады:

зардап шегушінің жалпы жай-күйіне қарамастан, бассүйегінің күмбезі мен түбінің ашық және жабық сынықтары (ішке өткен жарақаттар);

жалпы ми және ошақтық неврологиялық симптоматикасы болған кезде бассүйек күмбезінің сыртқы пластинкасының сынуы;

бас миының соғылуы;

травматологиялық сипаттағы эпидуральды, субдуральды немесе субарахноидты бассүйекішілік қан кетулер;

бет қаңқасы сүйектерінің ашық және жабық сынуы, сынықтардың орнынан жылжуы, сүйек тіні ақауының пайда болуы;

жаппай қан кетумен және негізгі сүйек қуыстарының зақымдануымен қатар жүретін мұрын сүйектерінің сынуы;

төменгі жақтың асқынған (сырғымалы, қосарлы, сынықтардың ығысуымен) сынуы, буын өсінінің сынуы (төменгі жақтың тәждік өсінінің сынуын, жыртылуын, оның кортикальді қабатының, сондай-ақ жекелеген тістер тәждерінің зақымдануын қоспағанда);

көз ұясының жарақаттары, көз көрудің бұзылуымен қатар жүретін көз алмасының енген жаралануы мен жарақаттары;

көз жасы ағатын жолдардың емделмейтін жас ағуына әкеп соқтырған зақымдануы;

мойынның ірі тамырлары мен нервінің жарақаттары, жұтқыншақтың, өңештің, кеңірдектің енген жаралануы, көмей, кеңірдек шеміршегінің жабық сынулары;

құлақ қалқаншасында бір құлаққа 2 метр және одан төмен ауызекі сөйлеу тілін қабылдағанға дейін естудің нашарлауына әкеп соққан есту ағзасының зақымдануы және (немесе) айқындалып көрінген вестибулярлық бұзылу;

шокпен, ішкі қан кетумен, жіті перитонитпен, пневмо- немесе гемоторакспен, гематуриямен қатар жүретін кеуде және құрсақ қуысы, құрсақ алды кеңістігі, жамбас ағзаларының жабық және ашық зақымдануы;

қабырғалардың көптеген (үш және одан да көп) сынуы; қабырғалардың екі жақты және (немесе) қосарлы сынуы; кеуденің сынуы (қылыш тәрізді өсіндінің сынуынан басқа), плевраның және өкпенің зақымдалуымен қабырғалардың сынуы, кеуде қуысының қысылуы;

омыртқалардың шығуы мен сынуы, омыртқалардың бір және одан да көп денелерінің сынуы, омыртқалардың доғалары мен артикулярлы өсінділерінің, омыртқалардың екі немесе одан да көп омыртқалы немесе көлденең өсінділерінің сынуы.

кеуде қуысының, оның ішінде ішкі ағзаның зақымдануысыз тесіп өтетін жарақаттар ;

іш қуысы ағзасының зақымдануымен іштің тесіп өтетін жарақаттар;

іш асты кеңістігі ағзасының (бүйрек, бүйрек үсті, ұйқы безі және т. б.), жамбас ағзаларының жарақаттары;

сыртқы жыныс ағзаларының жаралану және (немесе) жарақаттануы: уретраның, ақуыз қабығының, веноздық плексустың, кавернозды денелердің, аталық бездің жарылуы, бұтаралық ірі тамырлардың зақымдануы;

жамбас сақинасы бүтіндігінің бұзылуымен жамбас сүйектерінің сынуы, жамбастың сегізкөз-мықын және лонды буынының жарылуы;

сынықтардың жылжуымен сегізкөздің сынуы;

шок алу және жаппай тінішілік қан кетумен қатар жүретін мықын сүйектері қанаттарының сынуы;

аяқ-қолдардың ірі буындарында (иықтың әдеттегі шығып кетуін қоспағанда) ішке өтетін буын шығулар мен буын шығып сынулар);

буынның 2 – 3-дәрежелі созылмалы тұрақсыздығымен байлам аппаратының жыртылуынан (айқастырма тәрізді және сыртқы бүйір байламдарының жыртылуы) ірі буындардың жабық жарақаттары;

ұзын сүйектердің сынуы (оның ішінде эпифиздердің буынішілік сынуы): иық, жамбас, асықты жілік, білектің екі сүйегі, екі бұғананың сынуы; күрделі сынулар (ашық , жарықшақты, сүйек еніне жаншыла сыну және одан да көп) білектің бір сүйегінің, бұғананың, жауырын мойынның, тізетобықтың;

жоғалтуға әкеп соқтырған қолдың жаралануы мен жарақаттануы: бірінші саусақтың , бірінші және екінші саусақтардың, бір қолдың үш саусағының алақан-фаланг буындарының деңгейінде (бірінші саусақты қоспағанда), бір қолдың төрт саусағының

негізгі фалангтардың дистальды ұштарының деңгейінде, фалангааралық буын деңгейінде бірінші саусақтың және ортаңғы фалангалардың дистальды ұштарының деңгейінде екінші-бесінші саусақтардың деңгейінде;

бір табанның екі және одан да көп саусақтарының метатаропаланг буындарының деңгейінен проксимальды айырылуымен табанның жаралануы мен жарақаттануы;

алақан мен табан сүйектерінің бірнеше рет сынуы: екі және одан да көп сүйектердің ашық және жабық сынуы;

өкше және (немесе) жіліншік сүйектерінің сынуы;

көптеген сынықтар: екі немесе одан да көп бақайшақтың жоғарғы жағындағы сүйектердің, үш және одан да көп табан сүйектерінің;

сынықтың орнынан жылжуымен жіліншіктің сынуы және табанның шығуы және (немесе) синдесмоздың жілікаралық жарылуы; екі жіліншіктің және үлкен жіліктің артқы жиегінің сынуы ("3 жіліншіктің сынуы");

езілу, алақанның, табанның және олардың бөліктерін құрайтын бірнеше түрлі тіндердің (сүйек, бұлшықет, сіңір, қан тамырлары мен нервтер) зақымдануы;

қолдың терең және үстіңгі иілгіштері сіңірлерінің, иықтың екбасты бұлшықетінің, ахиллов сіңірінің, тізе және тобық буындарының байлам аппаратының зақымдануы (қолдың үстіңгі иілгіштері сіңірлерінің, табан мен қол саусақтарының экстензорлары сіңірлерінің кейіннен саусақ функциясының бұзылуына қауіп төндірмейтін оқшауланған және ішінара зақымдануын қоспағанда);

жарадан жаппай қан кетумен қатар жүретін ірі тамырлар мен аяқ-қолдардың жүйке діндерінің зақымдануы, аяқ-қолдың дистальды бөлігінің қан айналымының айқын бұзылуы, аяқ-қолдардың зақымдалған нерв дінгектері функциясының түсуі (қолдың ірі тамырлары-субклавиялық, қанатшалық, иық және шынтақ артериялары, қанатшалық және негізгі тамырлар. Төменгі аяқтың ірі тамырлары-тізе асты, жамбас, артқы асықты жілік (төменгі аяқтың жоғарғы үштен бір бөлігінің деңгейіне дейін) артериялары; терең жамбас венасы және шұңқыр венасы. Жоғарғы қолдың үлкен жүйке магистральдары-иық өрімі, кәрі жіліктің немесе шынтақ сүйектерінің және ұзына бойы орта нервтері. Төменгі аяқтың үлкен жүйке діндерінің барлық ұзына бойы құйымшақ және асықты жілік нервтері, төменгі аяқтың жоғарғы үштен біріне дейінгі кіші жілік нерві);

жаншу синдромы бар аяқ-қолдардың жұмсақ тіндерінің қысылуы;

функцияның елеулі немесе орташа бұзылуымен ұзақ немесе позициялық қысылу синдромдары;

пластикалық ауыстыруды қажет ететін немесе анемияның, шоктың, эмболияның немесе травматикалық токсикоздың дамуына әкеп соқтырған жұмсақ тіндердің жаралануы мен жарақаттары;

дене бетінің ауданы 20 %-тен асатын I, II, III дәрежелі термикалық және химиялық, дене бетінің ауданы 10 %-тен асатын III б дәрежелі, зақымдану ауданына қарамастан IV дәрежелі күйіктер, зақымдану дәрежесі мен ауданына қарамастан сәулелік күйіктер;

шектеулі термиялық және химиялық күйіктер (5 – 15 шаршы сантиметр) функционалдық белсенді жерлері тоқтатылған IIIб дәрежелі күйіктер,

қабақтың және көз алмасының 3 – 4-дәрежелі күйіктері;

жүту және тыныс алу актісінің клиникалық айқын белгілері болған кездегі жұтқыншақтың, өңештің, тыныс алу жолдарының термиялық және химиялық күйіктері;

көру бұзылуының клиникалық айқын белгілері болған кездегі көз алмасының термиялық және химиялық күйіктері;

III дәрежелі үсік (дене бетінің 1 проценттен астам зақымдану ауданымен), көлеміне қарамастан IV дәрежелі үсік;

сананың бұзылуымен, тыныс алудың және жүрек-қантамыр қызметінің бұзылуымен қатар жүретін электр тогының әсері (электр тогының әсер ету сәтінде, сондай-ақ олардың айқын байқалу дәрежесіне қарамастан, зардап шегушіні емдеу мекемесінде тексеру кезеңінде жүрек-қантамыр жүйесі функциясының кез келген ерте диагностикаланбаған ауытқулары, сыртқы тыныс алудың немесе сананың бұзылуы);

аралас зақымдану (термиялық, химиялық, электрлік, сәулелік, механикалық жарақаттардың үйлесімділігі);

профуздық қан кетумен, қан жоғалтумен және шокпен қатар жүретін тері жабындарының және бет, дене, аяқ-қол, шат тіндерінің терісі сыпырылған жаралар;

ішкі ағзалардың химиялық қосылыстармен (концентрацияланған қышқылдармен, күйдіргіш сілтілермен, зымыран отынының компоненттерімен, улы газбен және т. б.) функциясының орташа немесе елеулі бұзылуы кезінде улануы және (немесе) күйуі;

медициналық персоналдар қызметтік міндеттерін атқару кезінде алған, АИТВ инфекциясын жұқтыруға немесе вирустық гепатитпен ауруға әкеп соқтыратын жараланулар;

оның мерзіміне байланысты емес жүктілікті тоқтатуға әкеп соқтырған мертігулер (жаралану, жарақат алу, контузия алу);

травматикалық және (немесе) механикалық асфиксия, суға немесе басқа сұйық ортаға батыру нәтижесінде асфиксияның салдары.

2. Жеңіл түріне шамалы анатомиялық және функционалдық бұзылулар тудыратын, кемінде 7 тәулік мерзімге әскери қызмет міндеттерін орындаудан толық босатуды талап ететін мертігу (жаралану, жарақаттану, контузия алу) жатады:

бас миының шайқалуымен жабық бассүйек-ми жарақаттары;

бір сүйекті және (немесе) көлденең өсінділердің, омыртқалар доғаларының сынуы; сүйекаралық және сүйекүсті байламдарының жарылуы; сынықтардың жылжуынсыз сегізкөздің сынуы, құйымшақтың сынуы;

жамбас сақинасының бүтіндігін бұзбай жамбас сүйектерінің оқшауланған сынықтары;

жабық сынықтар: бұғананың жаншылмаған сынықтары, кәрі жіліктің немесе шынтак сүйектерінің (біз тәрізді өсіндіден басқа), сан сүйегінің үлкен, кіші ұршықтарын, асықты жілік шыбығы; ұзын сүйектердің тесікті, жиектен тыс буын сынықтары; 1 – 2 қабырғаның сынуы; төстің семсер тәрізді өсіндісінің сынуы; тізетобықтың, жауырын сынықтарының асқынбаған (сынықтарды ығыстырмай) сынулары;

білек сүйектерінің оқшауланған сынықтары (I бөлімде көрсетілгендерден басқа), бір, екі алақан сүйектерінің; саусақ фалангаларының сынуы (тырнақ фалангасының шеткі сынуынан басқа); дән тәрізді сүйектердің сынуы;

тілерсек сүйектерінің оқшауланған сынықтары;

табан бір, екі сүйегінің, табан саусақтары фалангаларының сынуы;

бір немесе екі жіліншіктің ығыстырусыз сынықтары және табан буынының жартылай шығып сынуы;

тізетобықтың, бұғананың, қол саусақтарының, табан саусақтарының асқынбаған шығуы;

тізе буынының бүйір байламдарының оқшауланған жыртылуы; кеуде-бұғана немесе акромияльды-бұғаналық қосылысы байламдарының жыртылуы; сирақтабан буынының бүйір байламдарының жыртылуы; қол саусақтарының буындары байламдарының жыртылулары, буындағы табан саусақтарының шығып жыртылуы;

байлам аппаратының жыртылуынсыз гемартрозбен немесе синовитпен ірі буындардың жабық жарақаттары; менискалардың зақымдануымен тізе буынының жабық жарақаты (менискалардың ескі зақымдануы болғандағы тізе буынының жарақатынан басқа);

функция шамалы бұзылған кезде нерв бағаналарының, перифериялық нервтердің түбіршектерінің, оның ішінде алақан мен саусақтардың жарақаттары және жабық зақымданулары (I бөлімде көрсетілгендерден басқа);

функцияны шамалы бұзуымен ұзақ немесе позициялық қысылу синдромы;

уретраның, ақуыз қабығының, веноздық плексустың, кавернозды денелердің, аталық бездің жыртылуынсыз сыртқы жыныс ағзаларының жаралануы, жарақаттары;

ірі тамырлардың, аяқ-қолдардың нерв діңдерінің жаралануымен қатар жүрмейтін және пластикалық операциялық араласуды қажет етпейтін бұлшықеттер мен сіңірлердің жарылуымен жұмсақ тіндердің (I бөлімде көрсетілгендерден басқа) жаралануы (оның ішінде атыс қарулары) және (немесе) жарақаттары;

көру және қозғалыс функцияларының уақытша бұзылуымен көз алмасының енбейтін жарақаттары (контузиялары), олардың бос жиектері мен көз жас шығару жолдарының тұтастығын бұзбай қабақтың жарақаттары;

1 – 2-дәрежелі қабақтың және көз алмасының күйіктері;

дене бетінің 20 процентке дейін зақымданған ауданы I, II, III дәрежелі термиялық күйіктер (I – II дәрежелі химиялық күйіктер); III дәрежелі күйіктер (3-дәрежелі химиялық күйіктер) дене бетінің 10 процентіне дейін;

дене бетінің 1 процентінен кем емес кез келген орналасуының 2-дәрежелі беттік үсіктер;

екі құлаққа 2 метрге дейін ауызекі сөйлеуді қабылдағанға дейін есту қабілетінің төмендеуімен есту ағзаларының жарақаттары;

жарақаттану және (немесе) механикалық асфиксия, функциялардың шамалы бұзылуымен жыландардың, улы жәндіктердің шағуы.

Ескертпе:

1) қатар келген (аралас) жарақаттар кезінде жарақаттың ауырлық дәрежесі анағұрлым ауыр жарақат бойынша айқындалады.

2) функцияның жай-күйін негізгі емдеу курсы аяқталғаннан кейін әскери-дәрігерлік комиссия айқындайды.

Қазақстан Республикасы
Қорғаныс министрінің
бұйрығына 2-қосымша

Қазақстан Республикасының Қарулы Күштеріндегі әскери-дәрігерлік сараптама комиссиялары туралы ереже

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Осы Әскери-дәрігерлік сараптама комиссиялары туралы ереже (бұдан әрі – Ереже) әскери-дәрігерлік комиссиялардың мәртебесін, өкілеттіктерін айқындайды.

2. Әскери-дәрігерлік (дәрігерлік-ұшқыш) комиссиялар Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде (бұдан әрі – ҚР ҚК), әскери прокуратура, Қазақстан Республикасының мемлекеттік авиациясы органдарында әскери-дәрігерлік сараптама жүргізеді.

Ескерту. 2-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 04.01.2023 № 3 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

2-тарау. Әскери-дәрігерлік сараптама комиссиялары

3. Әскери-дәрігерлік сараптама комиссияларына: штаттық әскери-дәрігерлік комиссия, штаттан тыс (тұрақты және уақытша әрекет ететін) әскери-дәрігерлік комиссиялар (бұдан әрі – ӘДК) және дәрігерлік-ұшқыш комиссиялары (бұдан әрі – ДҰК), облыс, республикалық маңызы бар қала, астана, қала мен аудан жергілікті атқарушы органдарының медициналық комиссиялары (бұдан әрі – ЖАО медициналық комиссиялары) жатады.

4. Әскери-дәрігерлік сараптама комиссиясының құрылымы:

әскери-дәрігерлік сараптаманың басқарушы органы – Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің Орталық әскери-дәрігерлік комиссиясын (бұдан әрі – ҚР ҚМ ОӘДК);

өкілеттіктері шегінде бағынысты (әскери-дәрігерлік сараптама мәселелері бойынша):

1) штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК-ны (ДҰК-ны):

госпитальдық ӘДК-ны;

госпитальдық ДҰК-ны;

гарнизондық ӘДК-ны;

ҚР ҚК ӘҚК авиациялық медицина зертханаларының ДҰК-сын;

Десанттық-шабуылдау әскерлерінің (ДШӘ) ӘДК-сын;

Әскери-теңіз күштерінің (ӘТК) ӘДК-сын;

әскери оқу орындарының ДҰК-сын;

2) штаттан тыс уақытша әрекет ететін ӘДК-ны (ДҰК-ны);

3) ЖАО-ның медициналық комиссияларын қамтиды.

5. Әскери-дәрігерлік сараптама комиссиялары әскери-дәрігерлік сараптама мәселелерін қоспағанда, тиісті әскери-медициналық мекемелердің (денсаулық сақтауды мемлекеттік басқару жергілікті органдарының) бастықтарына (басшыларына) бағынады.

6. Әскери-медициналық мекеме немесе өзге де орталық мемлекеттік органдар қолбасшылығы штаттан тыс (тұрақты және уақытша әрекет ететін) ӘДК (ДҰК) қызметкерлеріне олардың жұмыс істеуі үшін жағдайлар жасайды (медициналық куәландыру жүргізуге арналған үй-жайлар мен керек-жарақ, заңнамалық-анықтамалық материалдармен, медициналық әдебиетпен, техникалық құралдармен қамтамасыз ету).

Комиссиялардың жұмысы күндізгі жарықта ұйымдастырылады және ӘДК бір жұмыс күнінде 45 адамнан аспайтын, ал ДҰК 35 адамнан аспайтын адамды куәландырады.

7. Әскери-дәрігерлік сараптама органдарына сарапшы-мамандар лауазымдарына жоғары әскери-медициналық (медициналық) білімі, сондай-ақ орталық атқарушы органдардың және өзге де орталық мемлекеттік органдардың әскери-медициналық мекемелерінде (медициналық ұйымдарында) клиникалық және (немесе) сараптама жұмысында тәжірибесі бар адамдар тағайындалады.

8. Штаттық ӘДК (ДҰК) сараптамалық құжаттарды (ауруы туралы куәлікті, анықтамаларды) әскери-дәрігерлік сараптама жөніндегі нормативтік құқықтық актілерге сәйкес комиссия мүшелерінің көпшілік даусымен алқалы түрде қарайды және бекітеді (бекітпейді).

9. Штаттық және штаттан тыс ӘДК (ДҰК) қорытындылары, егер осы қорытындыларда өзгеше ескерілмесе, ҚР ҚК-да медициналық куәландырылған сәттен бастап бір жыл бойы жарамды. Егер әскери қызметшінің денсаулық жағдайында ӘДК

қорытындысын қайта қарауға негіз беретін өзгерістер болса немесе штаттық ӘДК шешімі бойынша медициналық куәландыру белгіленген мерзімнен бұрын жүргізіледі. ӘДК-ның (ДҰК-ның) қайтадан не кезекті қорытындысы алдындағысын (әскери қызметке уақытша жарамсыздығы туралы қорытындыны қоспағанда) жояды.

10. ӘДК (ДҰК) қорытындысы барлық лауазымды адамдардың және заңды тұлғалардың орындауы үшін міндетті болып табылады.

Азаматтар шағымданатын ӘДК (ДҰК), ЖАО медициналық комиссияларының қорытындылары ҚР ҚМ ОӘДК-ның бақылап қайта қарауына жатады, бақылап қайта қаралғаннан кейін қорытынды соңғы болып табылады және сот тәртібінде қайта қаралады.

3-тарау. Штаттық әскери-дәрігерлік комиссия

11. Штаттық ӘДК ұйымдық-құқықтық нысанда "Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің Орталық әскери-дәрігерлік комиссиясы" республикалық мемлекеттік мекемесі ретінде құрылады, оның қорғаныс саласындағы орталық атқарушы органда әскери-дәрігерлік сараптама орталығының мәртебесі бар.

Штаттық ӘДК-ның Қазақстан Республикасының Мемлекеттік елтаңбасы бейнеленген өз атауы жазылған мөрі, белгіленген үлгідегі мөртаңбалары мен бланкілері болады.

12. Штаттық ӘДК-ның (ДҰК-ның) негізгі міндеттері:

1) Әскери-дәрігерлік сараптама жүргізу қағидаларына және ҚР ҚК-да және мемлекеттік авиацияда қызмет ету үшін куәландырылатындардың денсаулық жағдайына сәйкес келуіне қойылатын талаптарға сәйкес әскери-дәрігерлік сараптама жүргізуге басшылық жасау және бақылау;

2) тексеру толықтығы мен сапасын, сондай-ақ диагноздың және дәрігерлік-сараптама қорытындыларының негізділігін бақылау;

3) әскери-дәрігерлік сараптама мәселелері бойынша денсаулық сақтау, халықты әлеуметтік қорғау және зейнетақымен қамсыздандыру саласындағы қызметті жүзеге асыратын мемлекеттік мекемелермен және өзге де ұйымдармен өзара іс-қимыл жасау;

4) әскери-дәрігерлік сараптама мәселелері жөніндегі нормативтік құқықтық актілер жобаларын дайындауға қатысу болып табылады.

13. Штаттық ӘДК (ДҰК):

1) өкілеттіктері шегінде бағынысты әскери-дәрігерлік (дәрігерлік-ұшқыш) сараптау комиссияларының қорытындыларын қарайды және бекітеді (бекітпейді) немесе жояды;

2) оларға қолбасшылық немесе медициналық куәландырудан өткен адамдар шағымданған кезде өзінің және өкілеттіктері шегінде бағынысты комиссиялардың қорытындыларын бақылау тәртібінде қайта қарайды;

3) азаматтардың әскери қызмет өткеруге (міндеттерін атқаруға), әскери жиындардан өтуіне байланысты мертігуінің (жаралануының, жарақаттануының, контузия алуының),

ауыруының, қаза табуының (қайтыс болуының) себепті байланысы туралы ӘДК қорытындысын қабылдайды;

4) азаматтардың әскери қызмет өткеруге (міндеттерін атқаруға), әскери жиындардан өтуіне байланысты мертігуінің (жаралануының, жарақаттануының, контузия алуының), ауыруының, қаза табуының (қайтыс болуының) себепті байланысы туралы өзінің және өкілеттіктері шегінде бағынысты әскери-дәрігерлік сараптама комиссияларының қорытындыларын қайта қарайды;

5) өкілеттіктері шегінде бағынысты әскери-дәрігерлік (дәрігерлік-ұшқыш) сараптаманың және әскери-дәрігерлік (дәрігерлік-ұшқыш) сараптама комиссиялары сараптамалық қызметінің жай-күйін талдайды;

6) әскери-дәрігерлік сараптама нәтижесі бойынша, сондай-ақ орнында зерделеумен әскери-медициналық (медициналық) мекемелерде (ұйымдарда) медициналық куәландыруды ұйымдастырудағы және жүргізудегі кемшіліктерді анықтайды;

7) ЖАО-ның медициналық комиссияларында әскерге шақыру учаскелеріне тіркеу және әскери қызметке шақыру кезінде, келісімшарт бойынша әскери қызметке кірген, әскери оқу орындарына оқуға түскен кезде азаматтарды, әскери міндеттілерді медициналық куәландыруды ұйымдастыруды, оның жай-күйі мен нәтижесін зерделейді ;

8) штаттан тыс (тұрақты және уақытша әрекет ететін) ӘДК-ға (ДҰК-ға) және ЖАО-ның медициналық комиссияларына осы Ережені, әскери-дәрігерлік (дәрігерлік-ұшқыш) сараптама жөніндегі нормативтік құқықтық актілерді іс жүзінде қолдану бойынша түсіндірме береді;

9) Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде әскери-дәрігерлік (дәрігерлік-ұшқыш) сараптаманы ұйымдастыру және жүргізу жөніндегі әдістемелік нұсқауларды әзірлейді;

10) әскери қызметшілерді және әскери міндеттілерді әскери-медициналық (медициналық) мекемелерге стационарлық немесе амбулаториялық тексеруге және медициналық куәландыруға жіберудің мақсатқа сәйкестігін айқындайды;

11) өкілеттіктері шегінде бағынысты әскери-дәрігерлік сараптама комиссияларынан , әскери-медициналық (медициналық) мекемелерден (ұйымдардан) және орталық атқарушы органдардың өзге де бөлімшелерінен, өзге де орталық мемлекеттік органдардан, әскери бөлімдер мен мекемелерден сараптамалық қорытындыны айқындау үшін құжаттарды сұратады;

12) ӘДК (ДҰК) қорытындысына ықпал еткен куәландыру тәртібін бұзу анықталған жағдайда, сондай-ақ өкілеттіктері шегінде бағынысты әскери-дәрігерлік сараптама комиссиялары қорытындысының негізділігін тексеру үшін бақылап (ішкі) тексеруді және (немесе) қайта медициналық куәландыруды тағайындайды;

13) ұшқыштар құрамының лауазымдарында тұрған Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің Әуе қорғанысы күштері басшылығына медициналық куәландыру жүргізеді;

14) әскери-дәрігерлік сараптама мәселелері бойынша консультация, қорытындылар, анықтамалар береді;

15) әскери-дәрігерлік (дәрігерлік-ұшқыш) сараптама мәселелері бойынша норма шығару қызметіне қатысады;

16) құрылымдық бөлімше басшысының келісімімен әскери-медициналық қызмет мамандарын нормативтік құқықтық актілер және басқа да құжаттар жобаларын дайындау үшін, сондай-ақ жүктелген функциялар мен міндеттерге сәйкес жүргізілетін әскери-дәрігерлік сараптама жөніндегі іс-шараларды әзірлеу және жүзеге асыру үшін тартады;

17) әскери-дәрігерлік сараптама бойынша медициналық персоналды әдістемелік, практикалық, дипломнан кейінгі даярлауға қатысады;

18) комиссиялар сарапшылары әскери-дәрігерлік сараптама жөніндегі мәселелерді қарау кезінде сотта және басқа да мемлекеттік органдарда мемлекеттік мекемелерді білдіреді;

19) әскери-дәрігерлік (дәрігерлік-ұшқыш) сараптама бойынша есеп беру құжаттарының нысандарын әзірлеуге қатысады;

20) Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген өзге де функцияларды орындайды.

Ескерту. 13-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 14.07.2022 № 522 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

4-тарау. Штаттан тыс әскери-дәрігерлік комиссиялар

14. Штаттан тыс тұрақты (уақытша) әрекет ететін ӘДК (ДҰК):

әскери қызметшілерді;

әскери оқу орындарына оқуға түсетін азаматтарды;

келісімшарт бойынша әскери қызметке кіретін кандидаттарды;

әскерге шақыру бойынша әскери қызметке шақырылатын (айқындалатын) запастағы офицерлерді;

мемлекеттік авиацияның авиациялық персоналын;

әскери бөлімдерге келетін буынды;

запастағы әскери міндеттілерді медициналық куәландыру үшін Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің (бұдан әрі – ҚР ҚМ) гарнизондарында, әскери-медициналық мекемелерінде, әскери оқу орындарында құрылады.

15. Штаттан тыс тұрақты әрекет ететін ӘДК жыл сайын тиісті әскери-медициналық (медициналық) мекеме (ұйым) бастығының бұйрығымен мынадай құрамда

тағайындалады: хирург, терапевт, невропатолог, окулист, оториноларинголог, стоматолог. Қажет болған кезде комиссия құрамына басқа да мамандықтардың дәрігерлері тартылады. ӘДК төрағасы болып әскери-медициналық (медициналық) мекеме (ұйым) медициналық бөлімінің (қызметінің) бастығы, ал орта медициналық персонал қатарынан комиссия хатшысы тағайындалады.

Ескерту. 15-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 14.07.2022 № 522 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

16. Әскери-дәрігерлік сараптама бойынша штаттан тыс тұрақты (уақытша) әрекет ететін ӘДК (ДҰК) штаттық ӘДК-ның (ДҰК-ның) әдістемелік ұсынымдары мен нұсқауларын басшылыққа алады.

17. Штаттан тыс уақытша әрекет ететін ӘДК осы Ереженің 15-тармағында айқындалған құрамда:

ҚР ҚК Бас әскери-медициналық басқармасы бастығының бұйрығымен техникалық және кәсіптік, жоғары білім беру бағдарламаларын іске асыратын әскери оқу орындарына, оның ішінде шет мемлекеттердің әскери оқу орындарына оқуға түсетін кандидаттарды түпкілікті медициналық куәландыру үшін;

ҚР ҚК Бас әскери-медициналық басқармасы бастығының немесе осы мекеме бастығының бұйрығымен жалпы орта білім берудің жалпы білім беру бағдарламаларын іске асыратын әскери оқу орындарына оқуға түсетін кандидаттарды медициналық куәландыру үшін;

гарнизон бастығының, әскер тектері, оған теңестірілген және одан жоғары қолбасшының бұйрығымен жауынгер жүзушілерді (сүнгүйрлерді), танкілерді және басқа да машиналарды суасты жүргізуге тартылатын, радиоактивті заттармен, иондаушы сәулелендіру көздерімен, зымыран отыны компоненттерімен, электр-магниттік өріс көздерімен жұмыс істейтін әскери қызметшілерді, сондай-ақ оқу-жаттығу бөлімдеріне мерзімді әскери қызметке шақырылған әскери қызметшілерді медициналық куәландыру үшін тағайындалады.

18. Әскери-медициналық мекемелердің басшылары жыл сайын ҚР ҚМ ОӘДК-ға:

1) 10 желтоқсанға дейін – штаттан тыс (госпитальдық, гарнизондық) әскери-дәрігерлік комиссия құрамын келісуге;

2) ағымдағы жылғы 20 қаңтарға дейін – комиссия төрағасы, төраға орынбасары және мүшелері қолтаңбаларының үлгілерімен штаттан тыс (госпитальдық, гарнизондық) әскери-дәрігерлік комиссияны тағайындау туралы бұйрықтан үзіндіні ұсынады.

Штаттан тыс (госпитальдық, гарнизондық) ӘДК құрамының өзгергені туралы ҚР ҚМ ОӘДК төрағасы хабардар етіледі және қолтаңба үлгілерімен және тиісті бұйрықтан үзіндімен жаңартылған тізім ұсынылады.

5-тарау. Госпитальдық әскери-дәрігерлік комиссия

19. Госпитальдық ӘДК – штаттан тыс тұрақты әрекет ететін комиссия әскери госпиталь (лазарет) жанында құрылады. Госпиталь (лазарет) медициналық бөлімінің (бөлімшесінің) бастығы госпитальдық ӘДК төрағасы болып тағайындалады.

20. ҚР ҚМ Бас әскери клиникалық госпиталінде және ҚР ҚМ Әскери клиникалық госпиталінде клиникалық бейіндер бойынша госпитальдық ӘДК құрылады. Тиісті бейіннің жетекші мамандары (бөлімше бастықтары) осы комиссиялардың төрағалары болып тағайындалады.

Госпитальдық ӘДК-ға:

- 1) әскери қызметшілерді медициналық куәландыру;
- 2) осы Қағидаларда көзделген жағдайларда әскери міндеттілерді медициналық куәландыру;
- 3) әскери-дәрігерлік сараптамаға қатысты бөлігінде әскери-медициналық мекемедегі емдеу-диагностикалық жұмысын ұйымдастыруды, жүргізуді және нәтижелерін бақылау;
- 4) әскери госпиталь (лазарет) бастығына және ҚР ҚМ ОӘДК бастығына госпитальда (лазаретте) жатқан адамдарды тексеруде және емдеуде анықталған кемшіліктер туралы баяндауларды ұсыну;
- 5) дәрігерлерге (оның ішінде әскери буындағы) әскери-дәрігерлік сараптама бойынша әдістемелік және практикалық көмек көрсету;
- 6) госпитальдық ӘДК жұмысының нәтижелерін талдау және жинақтау және ҚР ҚМ ОӘДК-ға жүргізілген жұмыс нәтижелері туралы есеп берулерді ұсыну;
- 7) әскери госпиталь (лазарет), қызмет көрсетілетін әскери бөлімдер, әскери оқу орындарының дәрігерлерін әскери-дәрігерлік сараптама бойынша даярлауға қатысу;
- 8) сараптама құжаттамасын (ауруы туралы куәліктерді, анықтамаларды) ресімдеу жүктеледі.

6-тарау. Гарнизондық әскери-дәрігерлік комиссия

21. Гарнизондық ӘДК гарнизон бастығының бұйрығымен осы Ереженің 15-тармағында айқындалған құрамда құрылады. Гарнизондық ӘДК төрағасы болып әскери емхана бастығы немесе әскери-медициналық (медициналық) мекеме (ұйым) медициналық бөлімінің (қызметінің) бастығы, орта медициналық персонал қатарынан комиссия хатшысы тағайындалады.

Ескерту. 21-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 14.07.2022 № 522 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

22. Гарнизондық ӘДК-ға:

1) мыналарды:

гарнизонның әскери қызметшілерін;

гарнизонның әскери бөлімдеріне келген буынды;

әскери оқу орындарына оқуға түсетін кандидаттарды;
келісімшарт бойынша әскери қызметке кіретін кандидаттарды;
ауруы бойынша демалыстағы әскери қызметшілерді медициналық куәландыру;
осы Қағидаларда көзделген жағдайларда әскери міндеттілерді медициналық куәландыру;

2) әскери-дәрігерлік сараптаманы ұйымдастыру және жүргізу кезінде гарнизонда орналасқан әскери-медициналық мекемелерде, әскери бөлімдерде, әскери оқу орындарында емдеу-профилактикалық жұмыстың жай-күйін бақылау;

3) жүргізілген жұмыс нәтижелері туралы есеп берулерді ұсынумен гарнизондық ӘДК жұмысының нәтижелерін талдау және жинақтау;

4) әскери-дәрігерлік сараптама мәселелері бойынша гарнизонның маман-дәрігерлерін даярлауға қатысу;

5) сараптама құжаттамасын (ауруы туралы куәліктерді, анықтамаларды) ресімдеу жүктеледі.

7-тарау. Дәрігерлік-ұшқыш комиссиялары

23. ӘДС-ның құрамдас бөлігі дәрігерлік-ұшқыш сараптамасы (бұдан әрі – ДҰС) болып табылады, оны штаттық (штаттан тыс) тұрақты (уақытша) әрекет ететін ДҰК ұйымдастырады және жүргізеді және Қазақстан Республикасы мемлекеттік авиациясының ӘДС міндеттерін шешеді.

24. ҚР ҚМ ОӘДК жанында құрылатын ДҰК өз қызметін осы Ереженің 12, 13-тармақтарына сәйкес жүзеге асырады.

25. Штаттан тыс тұрақты әрекет ететін дәрігерлік-ұшқыш комиссиялары:
авиациялық медицинаның зертханасы жанындағы ҚР ҚК ӘҚК бас қолбасшысының;
ұшқыштар құрамының дәрігерлік сараптама бөлімшесі бар әскери госпиталь жанындағы әскери госпиталь бастығының;
авиациялық персоналды даярлау бойынша әскери оқу орны жанындағы әскери оқу орны бастығының бұйрығымен құрылады.

26. ДҰК құрамына авиациялық медицина саласында жұмыс тәжірибесі бар және (немесе) дәрігерлік-ұшу (әскери-дәрігерлік) сараптамасы бойынша даярлығы бар дәрігерлер тағайындалады: хирург, терапевт, невропатолог, окулист, оториноларинголог, стоматолог. Қажет болған кезде комиссияның құрамына басқа мамандықтардың дәрігерлері тартылады.

Қажет болған кезде ДҰК отырысына қатысуға медицина қызметінің бастығы (дәрігер) және (немесе) авиациялық бөлім қолбасшылығының өкілі тартылады.

27. Штаттан тыс ДҰК-ға:

1) Қазақстан Республикасының мемлекеттік авиациясында, авиациялық персоналды даярлау бойынша әскери оқу орындарында дәрігерлік-ұшқыш сараптамасын ұйымдастыру және жүргізу;

2) мыналарды:

авиациялық персоналды даярлау бойынша әскери оқу орындарына оқуға түсетін азаматтарды;

авиациялық персоналды даярлау бойынша әскери оқу орындарының курсанттарын (тыңдаушыларын);

мемлекеттік авиацияның ұшқыштары мен штурмандарын;

парашютшілерді, планершілерді, әуеде ұшушыларды;

әуе кемесінің бортында ұшу тапсырмаларын орындауға қатысатын әскери қызметшілерді;

ұшуға басшылық жасауды және басқаруды жүзеге асыратын әскери қызметшілерді, әуе қозғалысының және ұшқышсыз ұшу аппараттарының операторларын медициналық куәландыру;

3) дәрігерлік-ұшқыш сараптамасына қатысты бөлігінде авиациялық әскери бөлімдерде, авиациялық персоналды даярлау бойынша әскери оқу орындарында профилактикалық, емдеу-диагностикалық жұмысты, медициналық куәландыруды ұйымдастыруды және жай-күйін бақылау;

4) ұшу еңбегінің факторларын және олардың мемлекеттік авиация ұшқыштар құрамының денсаулық жағдайына ықпал етуін зерделеу;

5) запаста тұратын ұшқыштар құрамының адамдарын медициналық куәландыру;

6) ұшқыштар құрамын медициналық куәландыру нәтижелерін талдау және жинақтау және штаттық ӘДК бастығына (төрағасына) ДҰК жұмысының нәтижелері бойынша есеп берулерді ұсыну;

7) дәрігерлік-ұшқыш сараптамасы мақсатында ұшқыштар құрамына жүргізілетін комиссияаралық кезеңде емдеу-сауықтыру іс-шараларын орындау сапасын тексеру;

8) авиациялық әскери бөлімдердің, әскери-медициналық мекемелердің дәрігерлеріне дәрігерлік-ұшқыш сараптамасы мәселелері бойынша әдістемелік және практикалық көмек көрсету;

9) мемлекеттік авиацияға қызметке кіретін Қазақстан Республикасы азаматтары және авиациялық персонал тұлғасының психофизиологиялық қасиеттерін айқындау жүктеледі.

28. Штаттан тыс уақытша әрекет ететін ДҰК осы Ереженің 25, 26-тармақтарына сәйкес авиациялық бөлімдерде, әскери оқу орындарында авиациялық персоналға көшпелі дәрігерлік-ұшқыштық куәландыру жүргізу үшін құрылады.

29. Уақытша әрекет ететін ДҰК-ға ұшу жұмысына, ұшуды басқаруға, парашютпен секіруге жарамдылық санатын айқындау, сондай-ақ кейіннен медициналық куәландырумен тексеруге жіберуге мұқтаж адамдарды анықтау жүктеледі.

Уақытша әрекет ететін ӘДК төрағасы штаттық ӘДК бастығына атқарылған жұмыс нәтижелері туралы есеп беруді ұсынады.

30. Ұшқыштар құрамын медициналық куәландыру кезінде ДҰК-ға куәландырылушы сауыққан немесе денсаулық жағдайында функционалдық сипаттағы өзгерістер болмаған жағдайда бұдан бұрын белгіленген ауру диагнозын өзгерту құқығы беріледі.

Штаттан тыс ДҰК амбулаториялық жағдайларда ұшу жұмысына жарамдылықты шектемейтін аурулар бойынша қорытындыларды дербес шығарады.

31. Штаттан тыс уақытша әрекет ететін ӘДК-ға (ДҰК-ға) әдістемелік басшылық жасауды, оларға практикалық көмек көрсетуді және олардың жұмысын бақылауды ҚР ҚМ ОӘДК жүзеге асырады.

8-тарау. Әскери-теңіз күштерінің әскери-дәрігерлік комиссиясы

32. ӘТК ӘДК ӘТК бас қолбасшысының бұйрығымен осы Ереженің 15-тармағында айқындалған құрамда құрылады және ӘТК-да әскери-дәрігерлік сараптамаға әдістемелік басшылық жасауды жүзеге асырады.

33. ӘТК ӘДК төрағасы әскери-дәрігерлік сараптама мәселелері бойынша ҚР ҚМ ОӘДК бастығына бағынады.

34. ӘТК ӘДК-ға:

1) әскери қызметке (әскери жиындарға) шақырылған және (немесе) ӘТК-да қызмет ету үшін басқа әскер тектерінен, әскери оқу орындарынан келген (жіберілген) азаматтардың, ӘТК-да әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілердің, ӘТК-ның әскери-есептік мамандықтары бойынша оқытып-үйрету үшін іріктелген әскери қызметшілердің ӘТК-дағы әскери қызметке жарамдылығын айқындау мақсатында медициналық куәландыруды ұйымдастыру, жүргізу;

2) әскери-дәрігерлік сараптамаға қатысты бөлігінде әскери-медициналық мекемелерде, әскери бөлімдерде және әскери оқу орындарында емдеу-диагностикалық жұмысты ұйымдастыруды, жүргізуді және нәтижелерін бақылау;

3) ӘТК-да әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілерді медициналық куәландыру нәтижелерін талдау және ӘТК қолбасшылығына және ҚР ҚМ ОӘДК төрағасына медициналық куәландыру нәтижелері туралы баяндау жүктеледі.

35. ӘТК ӘДК:

1) ӘТК-да қызмет етуге жарамдылық немесе жарамсыздық туралы қорытынды шығарады;

2) қайтадан медициналық куәландыру нәтижелері бойынша ӘТК-да қызмет етуге жарамдылық (жарамсыздық) туралы өз қорытындыларын немесе басқа да ӘДК қорытындыларын (ҚР ҚМ ОӘДК бекіткен қорытындылардан басқа) қайта қарайды;

3) ӘТК-да әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілерді медициналық куәландыру мәселелері бойынша әдістемелік нұсқаулар мен ұсынымдар береді;

4) ӘТК әскери бөлімдеріндегі әскери қызметшілерді медициналық куәландыруды ұйымдастыруды және оның тәртібін тексереді;

5) әскери-дәрігерлік сараптама мәселелерін шешу үшін әскери бөлімдерден, жергілікті әскери басқару органдарынан (бұдан әрі – ЖӘБО), денсаулық сақтау ұйымдарынан құжаттарды сұратады.

9-тарау. Десанттық-шабуылдау әскерлерінің әскери-дәрігерлік комиссиясы

36. ДШӘ ӘДК ДШӘ қолбасшысының бұйрығымен осы Ереженің 15-тармағында айқындалған құрамда құрылады және ДШӘ-дағы әскери-дәрігерлік сараптамаға әдістемелік басшылық жасауды жүзеге асырады.

37. ДШӘ ӘДК төрағасы әскери-дәрігерлік сараптама мәселелері бойынша ҚР ҚМ ОӘДК бастығына бағынады.

38. ДШӘ ӘДК-ға:

1) әскери қызметке (әскери жиындарға) шақырылған және (немесе) ДШӘ-да қызмет ету үшін басқа әскер түрлері мен тектерінен, әскери оқу орындарынан келген (жіберілген) азаматтардың, ДШӘ-да әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілердің, ДШӘ-ның әскери-есептік мамандықтары бойынша оқытып-үйрету үшін іріктелген әскери қызметшілердің ДШӘ-дағы әскери қызметке жарамдылығын айқындау үшін медициналық куәландыруды ұйымдастыру, жүргізу;

2) әскери-дәрігерлік сараптамаға қатысты бөлігінде әскери-медициналық мекемелерде, әскери бөлімдерде емдеу-диагностикалық жұмысты ұйымдастыруды, жүргізуді және оның нәтижелерін бақылау;

3) ДШӘ-да әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілерді медициналық куәландыру нәтижелерін талдау және ДШӘ қолбасшылығына және ҚР ҚМ ОӘДК төрағасына медициналық куәландыру нәтижелері туралы есеп берулерді ұсыну жүктеледі.

39. ДШӘ ӘДК:

1) ДШӘ-дағы қызметке жарамдылық немесе жарамсыздық туралы қорытынды шығарады;

2) қайтадан медициналық куәландыру нәтижелері бойынша ДШӘ-да қызмет етуге жарамдылық (жарамсыздық) туралы өз қорытындыларын немесе басқа да ӘДК қорытындыларын (ҚР ҚМ ОӘДК шығарған қорытындылардан басқа) қайта қарайды;

3) ДШӘ-да әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілерді медициналық куәландыру мәселелері бойынша әдістемелік нұсқаулар мен ұсынымдар береді;

4) ДШӘ-ның әскери бөлімдерінде әскери қызметшілерді медициналық куәландыруды ұйымдастыруды және оның тәртібін тексереді;

5) әскери-дәрігерлік сараптама мәселелерін шешу үшін әскери бөлімдерден, ЖӘБО-дан, денсаулық сақтау ұйымдарынан құжаттарды сұратады.

10-тарау. Облыс, республикалық маңызы бар қала, астана, қала және аудан жергілікті атқарушы органының медициналық комиссиялары

40. ЖАО медициналық комиссияларының жұмысы Кодекстің 12-бабы 2-тармағының 30) тармақшасына, 13-бабының 17) тармақшасына және "Әскери қызмет және әскери қызметшілердің мәртебесі туралы" 2012 жылғы 16 ақпандағы Қазақстан Республикасының Заңы 29-бабының 1-тармағына сәйкес ұйымдастырылады.

41. Медициналық комиссиялар құрамына денсаулық сақтау ұйымдарынан ӘДС мәселелері бойынша даярлығы бар маман-дәрігерлер: хирург, терапевт, невропатолог, психиатр, окулист, оториноларинголог, дерматовенеролог, стоматолог бөлінеді.

Қажет болған кезде медициналық комиссиялар құрамына басқа мамандықтардың дәрігерлері, сондай-ақ орта медициналық персонал тартылады.

42. ЖАО медициналық комиссиясының жұмысын ұйымдастыруды және оның сапасын бақылау облыс (республикалық маңызы бар қала және астана) қорғаныс істері жөніндегі департаменті медицина қызметінің бастығына (дәрігеріне) жүктеледі.

43. Қаланың, ауданның ЖАО медициналық комиссиялары:

1) осы Ережеге 1-қосымшаға сәйкес маман-дәрігерлердің кабинеттерін әскерге шақыру (жиын) пункттерінде медициналық куәландыру үшін қажетті құралдар, медициналық және шаруашылық мүлік тізбесімен жарактандыруды тексереді;

2) амбулаториялық (стационарлық) тексерілуге (емделуге) мұқтаж азаматтар жіберілетін медициналық ұйымдарды айқындайды;

3) тіркеу (әскерге шақыру) комиссиясы әскери қызметке уақытша жарамсыз деп таныған азаматтарды тексеру (емдеу) жүзеге асырылатын медициналық ұйымдарды айқындайды;

4) маман-дәрігерлердің мерзімді әскери қызметке шақырылуға (әскерге шақыру учаскелеріне тіркелуге) жататын азаматтардың диспансерлік есепте тұрғаны, медициналық көмекке жүгінгені туралы мәліметтерге, оның ішінде медициналық ақпараттық жүйеге қолжетімділігін қамтамасыз етеді;

5) мерзімді әскери қызметке шақыру (әскерге шақыру учаскелеріне тіркеу) кезінде азаматтарды медициналық куәландыру нәтижесін медициналық ақпараттық жүйеге енгізудің толықтығы мен дұрыстығын бақылайды;

6) азаматтардың Талаптарға сәйкес әскери қызметке жарамдылық санаты туралы қорытынды шығарады және әскер түрлері мен тектері бойынша арналу көрсеткішін белгілейді;

7) азаматтарға әскерге шақыру учаскелеріне тіркеу, мерзімді әскери қызметке шақыру кезінде медициналық куәландыру мәселелері бойынша түсіндірме береді;

8) шамалы шектеулермен әскери қызметке жарамды деп танылған, әскери қызметке уақытша жарамсыз, ауыз қуысын санациялауға, көру қабілетін түзетуге мұқтаж азаматтардың тізімін жасайды;

9) күн сайын қорытынды шығарады, азаматтарды медициналық куәландыру нәтижесін талдайды;

10) азаматтарды медициналық куәландырудың кемшіліктері туралы мерзімді әскери қызметке шақыру (әскерге шақыру учаскелеріне тіркеу) комиссиясының төрағасына баяндайды;

11) азаматтарды медициналық куәландыруға байланысты шағымдар мен өтініштерді шешуге қатысады.

Ескерту. Ереже 43-тармақпен толықтырылды – ҚР Қорғаныс министрінің 29.11.2022 № 1143 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

44. Облыстың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың ЖАО медициналық комиссиялары:

1) денсаулық сақтауды мемлекеттік басқарудың жергілікті органдарымен, денсаулық сақтау ұйымдарымен, басқа да ұйымдармен азаматтарды әскери қызметке даярлауды медициналық қамтамасыз ету мәселелері бойынша өзара іс-қимылды ұйымдастырады;

2) жиын пункті маман-дәрігерлерінің кабинеттерін құралмен, медициналық және шаруашылық мүлікпен жаратқандыруды тексереді;

3) маман-дәрігерлерге азаматтарды медициналық куәландыруды ұйымдастыру және жүргізу туралы нұсқау береді, әскери-дәрігерлік сараптама жүргізу мәселелері бойынша нормативтік құқықтық актілерді түсіндіреді;

4) бағынысты медициналық комиссиялардың жұмысына әдістемелік басшылық жасауды жүзеге асырады, олардың жұмысын бақылайды және оларға әскери-дәрігерлік сараптама мәселелері бойынша практикалық көмек көрсетеді;

5) азаматтарға денсаулық жағдайы бойынша әскери қызметке шақыруды кейінге қалдырудың және одан босатудың негізділігін зерделейді;

6) ресімдеу сапасын, бағынысты медициналық комиссиялардың маман-дәрігерлері шығарған қорытындылардың негізділігін және олардың Талаптарға сәйкестігін тексереді;

7) Қазақстан Республикасының Қарулы Күштеріне, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарына тікелей жөнелту алдында облыстық (республикалық маңызы бар қаланың немесе астананың) жиын пунктінде аудандық (қалалық, облыстық маңызы бар қаланың) шақыру комиссиясы мерзімді әскери қызметке шақырған азаматтарға бақылау медициналық қарап-тексеруді жүргізеді;

8) аудандық (қалалық, облыстық маңызы бар қаланың) әскерге шақыру комиссиялары әскери қызметке жарамсыз және әскери қызметке уақытша жарамсыз деп танылған азаматтарға, сондай-ақ медициналық куәландыру нәтижелері бойынша олардың әскери қызметке жарамдылық санаты туралы қорытындылармен келіспейтіні туралы мәлімдеген азаматтарға қайта медициналық куәландыруды жүргізеді;

9) әскери қызметке жарамдылығы (жарамсыздығы) санатын айқындаумен өзінің келіспейтіні туралы мәлімдеген азаматтардан денсаулық жағдайының өзгеруін растайтын құжаттарды сұратады;

10) бағынысты медициналық комиссиялардың қорытындыларын қарайды (қайта қарайды), бекітеді (күшін жояды);

11) штаттық ӘДК-мен келісілгеннен кейін өз қорытындыларын қайта қарайды;

12) Қарулы Күштерден, басқа да әскерлер мен әскери құралымдардан мерзімді қызмет әскери қызметшілерін қайтару себептерін есепке алуды, зерделеуді және талдауды жүргізеді;

13) азаматтарды медициналық куәландыру және тексеру (емдеу) нәтижелерін жинақтайды;

14) әскерге шақыру (тіркеу) кампаниясының қорытындысы бойынша облыстың (республикалық маңызы бар қаланың немесе астананың) жергілікті атқарушы органының басшысына (әкіміне), денсаулық сақтауды мемлекеттік басқарудың жергілікті органдары басшысына медициналық комиссиялардың жұмысын жақсарту жөнінде ұсыныстар береді.

Ескерту. Ереже 44-тармақпен толықтырылды – ҚР Қорғаныс министрінің 29.11.2022 № 1143 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

Қазақстан Республикасының
Қарулы Күштеріндегі әскери-
дәрігерлік сараптама
комиссиялары туралы ережеге
1-қосымша

Әскерге шақыру (жиын) пункттерінде медициналық куәландыру үшін құралдар, медициналық және шаруашылық мүлік тізбесі

Р/с №	Дәрігерлік-медициналық құралдар, заттар мен аппараттар	Саны	Өлшем бірлігі
Антропометрия кабинеті			
1.	Медициналық таразы	1	дана
2.	Қол динамометрі (тегіс серіппелі)	2	дана
3.	Сантиметрлерге бөлінген өлшеу таспасы	1	дана
4.	Анатомиялық пинцет	2	дана
5.	Бой өлшегіш	1	дана
6.	Спирометр	1	дана
7.	Ұлғайтқыш шыны (лупа)	1	дана
8.	Сфигмоманометр	1	дана

9.	Стационарлық бактерицидтік сәулелендіргіш	1	дана
10.	Наркологиялық тестілер (резервті ескере отырып, тек облыстық жиын пунктінде әскерлерге жөнелтілетін адамдар саны бойынша)	-	-
Шығыс материалдары: 96 % спирт – 100 миллилитр, медициналық қолғап – 50 жұп, 100 грамм мақта, құралдарды өңдеуге арналған дезинфекциялау ерітіндісі, құралдарды өңдеуге арналған ыдыс – 2 дана, шприц (бірреттік) 5,0 миллилитр – 50 дана, медициналық халат (немесе костюм) – 2 дана, аммиак – 5 миллилитр, бөлме термометрі – 1 дана			
Терапевт кабинеті			
11.	Стетофонендоскопы бар тонометр	2	жиынтық
12.	Медициналық термометр	3	дана
13.	Тілге арналған түзу екіжақты шпатель	5	дана
14.	Бүйрек тәрізді эмальданған науа	1	дана
15.	Медициналық кушетка	1	дана
16.	Үстел шамы	1	дана
17.	Стационарлық бактерицидтік сәулелендіргіш	1	дана
18.	Кардиографқа арналған термоқағаз таспасы бар электр-кардиограф (тек облыстық бақылау комиссиясына)	1	жиынтық
100 грамм мақта, құралдарды өңдеуге арналған дезинфекциялау ерітіндісі, құралдарды өңдеуге арналған ыдыс – 2 дана, медициналық халат (немесе костюм) – 2 дана, аммиак – 5 миллилитр			
Хирург кабинеті			
19.	Стетофонендоскоп	1	дана
20.	Бұрыш өлшегіш	1	дана
21.	Негатоскоп	1	дана
22.	Сантиметрге бөлінген өлшеу таспасы	1	дана
23.	Медициналық кушетка	1	дана
24.	Стационарлық бактерицидтік сәулелендіргіш	1	дана
Шығыс материалдары: 96 % спирт – 100 миллилитр, медициналық қолғап – 50 жұп, 100 грамм мақта, құралдарды өңдеуге арналған дезинфекциялау ерітіндісі, құралдарды өңдеуге арналған ыдыс – 2 дана, медициналық халат (немесе костюм) – 2 дана			
Невропатолог кабинеті			

25.	Неврологиялық шағын балға	1	дана
26.	Тілге арналған түзу екіжақты шпатель	5	дана
27.	Сантиметрге бөлінген өлшеу таспасы	1	дана
28.	Бүйрек тәрізді науа	1	дана
29.	Медициналық қолшам (офтальмоскопияға арналған)	1	дана
30.	Стетофонендоскопы бар тонометр	1	жиынтық
31.	Медициналық кушетка	1	дана
32.	Стационарлық бактерицидтік сәулелендіргіш	1	дана
Шығыс материалдары: 96 % спирт – 100 миллилитр, құралдарды өңдеуге арналған дезинфекциялау ерітіндісі, құралдарды өңдеуге арналған ыдыс – 2 дана, медициналық халат (немесе костюм) – 2 дана			
Психиатр кабинеті			
33.	Неврологиялық шағын балға	1	дана
34.	Медициналық қолшам (офтальмоскопияға арналған)	1	дана
35.	Медициналық халат (немесе костюм)	2	дана
36.	Стационарлық бактерицидтік сәулелендіргіш	1	дана
Оториноларинголог кабинеті			
37.	Барани креслосы (тек облыстық медициналық комиссияға)	1	дана
38.	№ 1, 2, 3, 4 құлақ воронкалары	3	жинақ
39.	Пневматикалық құлақ воронкасы	1	дана
40.	Біржақты кереңдікті айқындаған кезде естуді зерттеуге арналған құлақ тығыны	1	дана
41.	Көмей айнасы	2	дана
42.	Мұрын айнасы	15	дана
43.	Вояектің сүйір ұшты құлақ зонды	1	дана
44.	Түйме тәрізді зонд	2	дана

45.	Мақтаға арналған бөлігі бар құлақ зондысы	1	дана
46.	Қарапайым құлақ манометрі (отоманометр)	1	дана
47.	Қабырғасы бойынша иілген құлақ пинцеті	1	дана
48.	Маңдай рефлекторы	1	дана
49.	Бүйрек тәрізді эмальданған науалар	2	дана
50.	Медициналық термометр	1	дана
51.	Құрғақ кептіретін шкаф (стерилизатор)	1	дана
52.	Тілге арналған түзу екіжақты шпатель	15	дана
53.	Спирттік шам	1	дана
54.	Үстел шамы	1	дана
55.	Стационарлық бактерицидтік сәулелендіргіш	1	дана

Шығыс материалдары: 96 % спирт – 100 миллилитр, медициналық қолғап – 50 жұп, 100 грамм мақта, құралдарды өңдеуге арналған дезинфекциялау ерітіндісі, құралдарды өңдеуге арналған ыдыс – 2 дана, медициналық халат (немесе костюм) – 2 дана

Окулист кабинеті

56.	Үлкен қабақ көтергіш	2	дана
57.	Скиаскопиялық сызғыш	2	дана
58.	Көзілдірік таңдауға арналған өлшеу сызғышы	1	дана
59.	Күнқағарлы бинокулярлық лупа	1	дана
60.	Поляк оптотиптері	1	дана
61.	Офтальмоскоп	1	дана
62.	Көзілдірік әйнектері	1	жинақ
63.	Головин-Сивцев кестесіне арналған жарық түсіру аппараты	1	дана
64.	Офтальмологиялық шам	1	дана
65.	Көру өткірлігін айқындауға арналған Головин-Сивцев кестесі	1	жиынтық
66.	Түсті көруді зерттеуге арналған межелеу кестесі	1	жиынтық
67.	Төмендеген көру симуляциясын зерттеуге арналған бақылау кестелері және Поляк белгілері	1	жиынтық

68.	Бүйрек тәрізді эмальданған науа	2	дана
69.	Көз эластотонометрі	1	дана
70.	Жас жолдарын шаюға арналған екі доғалұшты канюлі бар шприц	2	дана
71.	Үстел шамы	1	дана
72.	Медициналық қолшам (офтальмоскопияға арналған)	1	дана
73.	Стационарлық бактерицидтік сәулелендіргіш	1	дана

Шығыс материалдары: 96 % спирт – 100 миллилитр, медициналық қолғап – 50 жұп, 100 грамм мақта, құралдарды өңдеуге арналған дезинфекциялау ерітіндісі, құралдарды өңдеуге арналған ыдыс – 2 дана, медициналық халат (немесе костюм) – 2 дана, көру өткірлігін диагностикалау үшін пайдаланылатын дәрілік препараттар

Стоматолог кабинеті

74.	Тіс айнасы	25	дана
75.	Істік тәрізді түзу тіс зондысы	3	дана
76.	Бұрышы иілген тіс зондысы	25	дана
77.	Жалпы мақсаттағы анатомиялық пинцет	2	дана
78.	Стандартты емес иілген тіс пинцеті	10	дана
79.	Жарықтандыратын аспап	1	дана
80.	Стационарлық бактерицидтік сәулелендіргіш	1	дана

Шығыс материалдары: 96 % спирт – 100 миллилитр, медициналық қолғап – 50 жұп, 100 грамм мақта, құралдарды өңдеуге арналған дезинфекциялау ерітіндісі, құралдарды өңдеуге арналған ыдыс – 2 дана, медициналық халат (немесе костюм) – 2 дана

Дерматолог кабинеті

81.	Лупа	1	дана
82.	Медициналық кушетка	1	дана
83.	Медициналық перде	1	дана
84.	Стационарлық бактерицидтік сәулелендіргіш	1	дана

Шығыс материалдары: 96 % спирт – 100 миллилитр, медициналық қолғап – 50 жұп, 100 грамм мақта, құралдарды өңдеуге арналған дезинфекциялау ерітіндісі, құралдарды өңдеуге арналған ыдыс – 2 дана, медициналық халат (немесе костюм) – 2 дана

Республикалық маңызы бар қалалардың және астананың, облыстардың медициналық комиссияларына арналған қосымша диагностикалық жабдық*

85.	Авторефрактометр	1	дана
-----	------------------	---	------

86.	Дерматоскоп	1	дана
87.	Құлақ, тамақ пен мұрын қ у ы с ы н ы ң эндоскопиялық визуалды жүйесі	1	дана

Қазақстан Республикасы
Қорғаныс министрінің
2020 жылғы 21 желтоқсандағы
№ 716 бұйрығына 3-қосымша

Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің күші жойылған кейбір бұйрықтарының тізбесі

1. "Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде әскери-дәрігерлік сараптаманы жүргізу қағидаларын және әскери-дәрігерлік сараптама органдары туралы ережені бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің 2015 жылғы 2 шілдедегі № 373 бұйрығы (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 11846 болып тіркелген, 2015 жылғы 26 тамызда "Әділет" ақпараттық-құқықтық жүйесінде жарияланған).

2. "Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде әскери-дәрігерлік сараптаманы жүргізу қағидаларын және әскери-дәрігерлік сараптама органдары туралы ережені бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің 2015 жылғы 2 шілдедегі № 373 бұйрығына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы" Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің 2018 жылғы 18 сәуірдегі № 232 бұйрығы (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 16898 болып тіркелген, 2018 жылғы 24 мамырда Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің эталондық бақылау банкінде жарияланған).

3. "Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде әскери-дәрігерлік сараптаманы жүргізу қағидаларын және әскери-дәрігерлік сараптама органдары туралы ережені бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің 2015 жылғы 2 шілдедегі № 373 бұйрығына өзгерістер енгізу туралы" Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің 2019 жылғы 23 желтоқсандағы № 1058 бұйрығы (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 19761 болып тіркелген, 2019 жылғы 27 желтоқсанда Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің эталондық бақылау банкінде жарияланған).